

SIROMAŠTVO – MRLJA NA SAVJESTI ČOVJEČANSTVA

Prikaz okvira i mogućnosti
suzbijanja siromaštva u RH

Đordana Barbarić

Sadržaj

PREDGOVOR	3
SIROMAŠTVO	4
Pojmovne odrednice	5
Istraživanja i pokazatelji siromaštva u RH	8
Ranjive skupine u riziku od siromaštva u RH	11
Sustav socijalne skrbi u RH	13
STRATEGIJE BORBE PROTIV SIROMAŠTVA	15
Suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti u EU	16
Europski socijalni fond	18
Strategija borbe protiv siromaštva u RH	22
Izazovi ublažavanja siromaštva na lokalnim razinama	26
LJUDSKA PRAVA I SIROMAŠTVO	29
MEDIJI I SIROMAŠTVO	33
ULOGA INSTITUCIJA RH U ANALIZI, SUZBIJANJU I UBLAŽAVANJU SIROMAŠTVA	36
URED PUČKE PRAVOBRANITELJICE - Spoj teorije, prakse, aktivizma i zagovaranja	37
Uloga akademske zajednice u zagovaranju pozitivnih promjena i borbi protiv siromaštva	38
Ceraneo kao centar podrške članicama hrvatske mreže za beskućnike i spona između akademske zajednice i civilnoga sektora	40
Aktivnosti Instituta za javne financije u analizi i ublažavanju siromaštva u Hrvatskoj –	41
MREŽE DIONIKA U RH U SUZBIJANJU SIROMAŠTVA	44
HMB - Hrvatska mreža za beskućnike	45
HMPS – Hrvatska mreža protiv siromaštva	49
HMSS – Hrvatska mreža socijalnih samopolsuga	51
Hrvatski Caritas	53
Hrvatski Crveni križ	56
Mreža hrane	59
AKTIVIZAM U ZAJEDNICI – PRIMJERI DOBRE PRAKSE	61
FB HUMANITARCI ZAGREB	62
Ljudi za ljude	62
Portal dobrote	63
Udruga MoSt	63
ADRESAR	64
LITERATURA	70
RECENZIJE	71

Predgovor

Siromaštvo u suvremenom svijetu je tema o kojoj se svakodnevno govori, piše, raspravlja, bori na svim meridijanima. Gotovo jedna petina čovječanstva živi u dubokom siromaštvu i iz godine u godinu svijet se suočava sa sve većim raslojavanjem stanovništva. Materijalno siromaštvo često vodi društvenoj marginaliziranosti i isključenosti, ono prati osjećaj bezvrijednosti, beznađa, samoće, straha i očaja, donosi krizu i slom obitelji, porast nasilja, delinkvencije, ovisnosti, poteškoće mentalnog zdravlja stoga se s pravom siromaštvo naziva "mrljom na savjesti čovječanstva".

Prema istraživanjima „Eurostata“ u Hrvatskoj živi gotovo milijun ljudi na rubu siromaštva. Prema tim brojkama RH spada u sam vrh europskih država s velikim brojem građana u riziku od siromaštva. Statistika pokazuje kako u siromaštvu žive svi s nižim prihodima od 2.710 kuna, a takvih je u Hrvatskoj samo među umirovljenicima više od 700 tisuća, gotovo 70 posto. Svaki četvrti građanin Hrvatske živi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, a kod osoba starijih od 65 godina, riječ je o svakom trećem stanovniku pri čemu su posebno ugrožena samačka kućanstva u kojima žive starije žene. Kada siromaštvu pridodamo i socijalnu isključenost, postotak se penje na 24,8 posto građana Hrvatske. Broj ranjivih skupina u društvu raste stoga nas brinu i brojke i učinkovite strategije suzbijanja siromaštva.

Ključni suvremeni koncept na kojem se temelji današnja teorija i praksa socijalnog rada, koji kao struka predstavlja značajnu ulogu u borbi protiv siromaštva, jest koncept osnaživanja.

U najširem smislu osnaživanje predstavlja višedimenzionalni koncept koji ima dva temeljna pristupa. Jedan pristup stavlja u fokus individualno osnaživanje koje se odnosi na osobnu razinu života pojedinca i oslanja na njegove osobne snage i resurse za suočavanje sa životnim problemima, poteškoćama ili izazovima, na promociji pozitivnih snaga, kapaciteta, mogućnosti, kompetencija, vrednota, nada, otpornosti. Ovim pristupom djeluje se na osnaživanje, osobne slobode, samopoštovanje, samoodređenje, samoučinkovitost i osobnu odgovornost pojedinca.

Drugi pristup u fokusu ima kolektivno ili društveno osnaživanje. Ono se odnosi na osnaživanje organizacija, zajednica ili društva u cjelini te naglašava važnost kolektivnih procesa i društvene promjene. Također, ono podrazumijeva aktivno sudjelovanje svih dionika u donošenju odluka, podršku među korisnicima, jačanje kapaciteta i resursa grupa (od interpersonalnih odluka do masovnih političkih akcija) te socijalnu odgovornost.

Udruga MoSt kroz sve svoje temeljne programe, posebice kroz Centar znanja za društveno uključivanje i smanjenje siromaštva, upravo snažno zagovara oba pristupa. Iskustvo našeg rada s brojnim ranjivim skupinama, provođenje usluga po mjeri i potrebama pojedinca i obitelji koje žive u različitim nepovoljnim okolnostima i njihovo osnaživanje kroz psihosocijalnu podršku, organizacija brojnih javnih akcija, poticanje i promocija građanske solidarnosti i filantropije te kontinuirano jačanje resursa zajednice i povezivanje dionika na svim razinama, rezultiralo je važnim promjenama i životnog tijeka ljudi u potrebi i promjenama u javnim politikama.

I ova publikacija je dio zagovaračke politike naše organizacije i ima za cilj usmjeriti svjetla reflektora na rastuće siromaštvo u našem društvu, probleme socijalne isključenosti i ukaže na sve resurse koji postoje te pozove na zajedničko djelovanje.

Publikacija „**Siromaštvo-mrlja na savjesti čovječanstva**“ – Prikaz okvira i mogućnosti suzbijanja siromaštva u RH sadržava kompilaciju različitih tekstova, zapisa, istraživanja, strategija i primjera dobre prakse te donosi prikaz rada institucija, ustanova, akademske zajednice, organizacija civilnog društva i građanskih inicijativa koje individualno ili u okviru mreža čine iskorake i promiču inovativne pristupe u području suzbijanja siromaštva. Stoga je ovo i zapis o vremenu u kojem živimo, glasno se progovara o značajnom društvenom problemu i čini ga vidljivim kako bi se utjecalo na učinkovite javne politike i doprinijelo društvenim promjenama.

Siromaštvo kao globalni problem posebno je aktualizirano problemima pandemije COVID-19 i Svjetska banka očekuje kako će se posljedično u ekstremno siromaštvo gurnuti od 88 do 115 milijuna ljudi, pri čemu bi ukupan broj do 2021. godine mogao iznositi 150 milijuna, a do 2030. stopa siromaštva u svijetu bi mogla iznositi oko sedam posto.

Povezivanje, umrežavanje, suradnja, solidarnost i djelotvorne politike suzbijanja siromaštva postaju globalni imperativ na svim razinama i osnovna su poruka ove publikacije.

Đordana Barbarić
Udruga MoSt

POJMOVNE ODREDNICE

Siromaštvo je staro kao i čovječanstvo, ali njegova slika i pojavnost se kroz povijest mijenjala.

Različite promjene u načinu proizvodnje, društvenoj strukturi i obiteljskim oblicima utjecale su kroz povijest na raširenost, dubinu i profil siromaštva. Sastav siromašnih i opseg siromaštva značajno su promijenjeni u suvremenom industrijskom društvu. U agrarnim i ranim industrijskim društvima većina stanovništva živjela je u siromaštvu i borila se s egzistencijalnim preživljavanjem. Siromaštvo se često javljalo u ekstremnom obliku kao neishranjenost, glad ili beskućništvo. Najbrojnije skupine siromašnih u predindustrijskim društvima bile su skitnice i prosjaci.

S konstituiranjem modernog industrijskog društva u XIX. stoljeću započinju i prva znanstvena istraživanja siromaštva. Na početku XX. stoljeća u zapadnim zemljama još je uvijek velik dio građana živio ispod granice apsolutnog siromaštva, odnosno nisu bili u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe, kao što su ishrana, odijevanje, stanovanje ili higijena.

Izraženije promjene u profilu i karakteru siromaštva događaju se nakon Drugoga svjetskog rata. Prva tri desetljeća nakon Drugoga svjetskog rata obilježavaju povoljni ekonomski i socijalni trendovi: visoke stope ekonomskog i demografskog rasta, visoke stope zaposlenosti i niske stope nezaposlenosti, ekspanzija masovne potrošnje, brzi razvoj socijalne države i socijalnih prava. To razdoblje često se naziva »zlatnim dobom« ili razdobljem u kojem nastaje tzv. društvo obilja. Ekonomski rast je doveo do poboljšanja materijalnog standarda većine stanovništva, pa se i broj siromašnih stalno smanjivao u odnosu na prijeratno razdoblje i posebno u odnosu na drugu polovicu XIX. stoljeća, osobito se smanjio udio građana koji su živjeli u apsolutnom ili ekstremnom siromaštvu i gotovo je nestao problem gladi.

John K. Galbraith najavljuje početkom 1970-ih da su suvremena društva blizu iskorjenjivanja siromaštva, da je siromaštvo u modernom društvu postalo problem manjine i da se pojavljuje dominantno u dva oblika: kao »siromaštvo slučaja« ili kao »insularno siromaštvo«.

»**Siromaštvo slučaja**« (eng. *case poverty*) odnosi se na ono siromaštvo koje je rezultat individualnih karakteristika samih siromašnih ljudi (ovisnosti, invaliditet, loše zdravje, niska razina obrazovanja, nesposobnost prilagodbe disciplini industrijskog života).

»**Insularno siromaštvo**« (eng. *insular poverty*) tiče se siromaštva zajednica u kojima su svi ili gotovo svi siromašni i ne može se objasniti individualnim nedostacima.

Na siromaštvo pojedinaca koji žive u »otocima siromaštva« utječu čimbenici koji su zajednički njihovoj okolini. Galbraith je smatrao da je većina modernog siromaštva insularnog tipa (»otoci siromaštva« pojavljuju se uglavnom u obliku ruralnih i urbanih slamova).

Siromaštvo početkom 20. stoljeća bilo je akutno i ciklično, a siromašni su živjeli u potpuno različitoj kulturi od kulture srednjih slojeva. Nakon sredine dvadesetog stoljeća ono postaje kronično i strukturno, a uvelike nestaju razlike u težnjama i načinu života siromašnih i srednje klase. Iako su nezaposlenost i slaba razina obrazovanja glavni uzroci siromaštva, zaposlenje danas više nije sigurna brana protiv egzistencijalnih nedaća, pa siromaštvo pogađa i one koji stalno rade ali slabo zarađuju. Tehnološki napredak i globalizacija gospodarstva znači pojačanu ugroženost pojedinih, najčešće klasičnih niskoakumulativnih grana gospodarstva, pa su zaposleni u njima jače izloženi ostajanju bez posla, nesigurnosti i/ili malim primanjima.

Apsolutno siromaštvo podrazumijeva postotak stanovništva koje živi ispod određenog iznosa dohotka i on se uzima kao granica siromaštva (Bejaković, 2005). Apsolutna granica siromaštva predstavlja apsolutni minimalni životni standard i uglavnom se temelji na precizno utvrđenoj potrošačkoj košarici prehrambenih proizvoda za koju se smatra da je dostatna za podmirenje minimalnih životnih potreba, uvećanu za ostale troškove poput stanovanja i odjeće. Time je jasno da se ova granica siromaštva uvelike razlikuje među državama s obzirom na sadržaj potrošačke košarice, cijena i ostalih parametara. Za razliku od prethodne, **relativna granica siromaštva** utvrđuje isto u odnosu na nacionalni životni standard. Prema njoj, neki pojedinci, unatoč zadovoljenju primarnih i osnovnih životnih potreba, mogu biti smatrani siromašnima ukoliko je njihov standard značajno manji od prosječnog nacionalnog standarda. Ova granica iskazuje se kao postotak medijalnog ili prosječnog dohotka kućanstva (Bejaković, 2005). Apsolutno i relativno siromaštvo mogu se razmatrati i kao »**siromaštvo na rubu opstanka**«, odnosno »**siromaštvo uslijed nejednakosti**«.

Novo siromaštvo

Novo siromaštvo je suvremeni termin na čiju je pojavu utjecalo nekoliko čimbenika, a misli se (prema Šučuru) na erodiranje sustava socijalne sigurnosti; masovnu nezaposlenost i nestabilnost zaposlenja; financijsku nesigurnost i zaduženost; pojavu ranjivih tipova obitelji. Kao takvo, ono predstavlja siromaštvo koje se javlja kao posljedica krize industrijskog sustava pa se definira kao stanje u kojima su obitelji nemoćne u održavanju dosadašnje razine životnog standarda. U takvoj situaciji javlja se neizvjesnost kao novo, nepredvidivo stanje. Novo siromaštvo uglavnom se povezuje s pojmom socijalne isključenosti pa postoji začarani krug povezanosti ovih termina.

Prvo novo siromaštvo kao oblik financijske neizvjesnosti i zaduženosti.

Mnoga kućanstva žive iznad granice siromaštva, ali uglavnom u stanju zaduženosti, često kasneći s plaćanjem kredita, stanarina ili režija. Mnogi posjeduju stanove, automobile ili kućansku opremu koju otplaćuju kroz dugoročne kredite. Pojava nezaposlenosti među članovima takvih obitelji može te obitelji vrlo lako gurnuti ispod praga apsolutnog siromaštva. Pojavi zaduženosti kućanstava u Hrvatskoj pridonijela su velika očekivanja koja su vezivana uz postsocijalističku tranziciju. Još početkom 1980-ih godina nastali su veliki poremećaji u ekonomskom životu zemlje koji su za posljedicu imali nagli pad životnog standarda. Demokratske promjene s početka 1990-ih godina probudile su nade među građanima o materijalno boljem životu. Izlazak iz socijalizma automatski se povezivao s materijalno bogatijim životom. Uključivanjem Hrvatske na europsko i svjetsko tržište, hrvatski su građani obasuti obiljem usluga i proizvoda koji im dotada nisu bili dostupni. Privlačnost zapadnjačkog konsumerizma utjecala je na to da su mnogi građani nastojali što prije dostići materijalni standard građana zapadnih zemalja. Način života poznat kao »život na kredit«, koji je bio raširen i prije 1990. godine, ali u bitno drukčijim okolnostima niske nezaposlenosti i povoljnih kreditnih aranžmana. Međutim, tranzicija je umjesto povećanja blagostanja rezultirala povećanjem nezaposlenosti, nesigurnim zapošljavanjem i pogoršavanjem životnog standarda. U takvom kontekstu život na kredit češće je povezan s financijskom nesigurnošću i posljedično sa siromaštvom.

Drugo novo siromaštvo kao rezultat rastuće nezaposlenosti.

Gospodarska kriza posebice pogađa osobe radno aktivne dobi, koje ostaju bez posla i završavaju na niskim naknadama nezaposlene ili pomoć dobivaju od sustava socijalne skrbi. Raste udio kućanstava u kojima nijedna odrasla osoba nije zaposlena i koje su u posebnom teškom materijalnom položaju.

Povećavaju se rizici siromaštva za mlade koji se prvi put pojavljuju na tržištu rada, koji sve duže čekaju na zaposlenje, nemaju prava na naknade za nezaposlene ili ostaju bez posla zbog kratkog staža zaposlenosti ili nesigurnosti zaposlenja (rad na određeno ili povremeni rad).

Treće novo siromaštvo se manifestira u vidu rasta dječjeg siromaštva jer se roditelji djece suočavaju s povećanim rizikom gubitka posla ili smanjenih zarada te većim troškovima obrazovanja. Nepovoljne posljedice gubitka posla osobito su izglednije u jednoroditeljskim obiteljima, čiji se broj kontinuirano povećava u Hrvatskoj.

Četvrto novo siromaštvo moguće je analizirati i kroz povećanje broja građana koji žive u apsolutnom ili dubinskom siromaštvu (povećanje broja beskućnika, korisnika pučkih kuhinja, siromašnih čiji su prihodi daleko od linije siromaštva ili su korisnici naknada socijalne pomoći).

Teorije siromaštva

Danas ne postoji jedna univerzalna ili najbolja teorija koja opisuje i objašnjava siromaštvo. U praksi ih postoji čitav niz poput teorije nejednakosti, teorije raspodjele dohotka, teorije stratifikacije, klasne teorije, neomarksističke teorije, teorije marginalizacije, teorije relativne deprivacije, teorije modernizacije, teorije ekonomskog rasta i mnoge druge teorije (Družić Ljubotina, Kletečki Radović, 2011). Najpoznatije teorije siromaštva u suvremeno doba jesu teorija deprivacijskog kruga, teorija kulture siromaštva i teorija situacijske prisile (San, 1981. Poverty and Famines. New York: Oxford University Press).

Teorija deprivacijskog kruga

Prema Seebohmu Rowntreeu (1902.) „siromaštvo rađa siromaštvo“ i prenosi se s generacije na generaciju i osobe se nalaze u začaranom krugu koji nema početak ni kraj, a negativan stav prema siromašnim ljudima dovodi do ograničavajućih socijalnih i društvenih prilika.

Teorija kulture siromaštva

Prema Oscaru Lewisu (1950.) siromaštvo je uzrok neprihvatljivih oblika ponašanja; oprečno je dominantnom kulturnom i društvenom okruženju; međugeneracijski prijenos ponašanja kroz socijalizaciju; kultura siromaštva se uči.

Teorija situacijske prisile

Prema Liebowu (1960.) siromaštvo je reakcija na prisilu situacije i ovisno je o životnim uvjetima (bolest, nezaposlenosti i sl.); promjena životnih uvjeta mijenja i otklanja siromaštvo.

Socijalna isključenost

Socijalna je isključenost proces kojim su određeni pojedinci gurnuti na rub društva i onemogućeno im je puno sudjelovanje samo uslijed njihova siromaštva, nedostatka temeljnih sposobnosti i prilika za cjeloživotno učenje ili kao rezultat diskriminacije. Na ovaj se način udaljavaju od prilika za rad, mogućnosti za ostvarenje prihoda i obrazovanje, kao i od mreže društvenih aktivnosti i aktivnosti u zajednici. Socijalno isključeni nemaju pristup tijelima moći i procesima odlučivanja, te se zbog toga često osjećaju bespomoćni i nesposobni preuzeti kontrolu nad svojim odlukama koje utječu na njihov svakodnevni život.

Prema M. Kronaueru socijalna isključenost ima više dimenzija i uključuje: isključenost iz tržišta rada; ekonomsku isključenost; kulturalnu isključenost; socijalnu isključenost (socijalna izolacija); prostornu isključenost; institucionalnu isključenost.

Ekonomska isključenost - zbog dugotrajne nezaposlenosti, često niskog obrazovnog statusa, otežanog pristupa neformalnom obrazovanju i zbog stila života ova kategorija građana pronalazi načine preživljavanja bez prihoda i/ili s minimalnim prihodom te su stoga često aktivne u sivoj ekonomiji (prikupljanje plastičnih ambalaža za recikliranje, prikupljanje otpada, građevinski radovi i sl.) koju karakterizira nezakonit rad u teškim uvjetima, loša plaća, nedostatak sigurnosti i diskriminacija.

Politička isključenost - zbog nesigurnog stanovanja i nemogućnosti prijave prebivališta stoga i nedostatka osobne dokumentacije, slabih društvenih kretanja i kontakata, neinformiranosti, nezainteresiranosti i letargije, osobe u dubokom siromaštvu i beskućništvu nemaju pravo glasa, ne izlaze na izbore, vrlo im je nizak društveni angažman i ne ostvaruju pravo na demokratsko sudjelovanje.

Socijalno uključivanje

Socijalno uključivanje definiramo kao proces koji osobama izloženima riziku od siromaštva i socijalne isključenosti pruža mogućnost za stjecanje prilika i resursa nužnih za puno sudjelovanje u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu, kao i za uživanje u životnom standardu i dobrobiti koji se smatraju normalim u društvu u kojemu žive te osigurava njihovo značajnije sudjelovanje u procesu odlučivanja, što utječe na njihov život i pristup temeljnim pravima (Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju, 2004.)

Europski pristup definiciji siromaštva i socijalne isključenosti temelji se na razumijevanju da siromaštvo i socijalna isključenost nisu primarno rezultat ljudske slabosti pojedinaca, niti njihovih promašaja, nego su rezultat strukturalnih problema u društvu.

Prepoznalo se da na situaciju u kojoj se ljudi nađu utječe cijeli niz različitih čimbenika (gospodarskih, društvenih i kulturnih), koji su u uzajamnoj interakciji i uzajamno se pojačavaju.

Siromaštvo i socijalna isključenost više su od pukog neimanja posla ili nedostatnih prihoda, iako i ovi čimbenici igraju određenu ulogu u produljenju ili intenziviranju takve situacije.

To su dinamički procesi koji marginaliziraju i isključuju pojedinca iz normalnog sudjelovanja u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu, koji potvrđuju da situacije u kojima se čovjek može naći nisu statične, nego su izložene promjenama u vremenu.

ISTRAŽIVANJA I POKAZATELJI SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI U RH

Prvo nacionalno istraživanje siromaštva u Hrvatskoj provedeno je 1998. godine. Nakon toga nastupio je diskontinuitet u istraživanju siromaštva, iako je Državni zavod za statistiku svake godine prikupljao podatke o potrošnji i prihodima kućanstva. S obzirom na članstvo, sve države EU obvezne su godišnje provoditi ovo istraživanje (Državni zavod za statistiku, 2019.). Prema nalazima Državnog zavoda za statistiku u razdoblju od 2001.-2005. godine stope siromaštva se nisu bitno mijenjale te se broj osoba kretao između 17% i 18% (novčani i prirodni dohodak), odnosno između 19% i 22% ukoliko se uzima u obzir samo novčani dohodak (DZS, 2004., 2005.). U usporedbi s Europskom unijom Hrvatska ulazi u kategoriju zemalja s nešto višim stopama siromaštva. Kad je u pitanju struktura siromaštva u Hrvatskoj, najveći rizik siromaštva imaju: starije osobe i umirovljenici, nezaposleni, osobe s nižim stupnjem obrazovanja, jednočlana kućanstva, jednoroditeljske obitelji i obitelji s većim brojem djece (Šučur, 2005.). Osim Državnog zavoda za statistiku gotovo nije bilo drugih institucija koje bi pratile kretanje siromaštva (Šučur, 2005.).

Pokazatelji siromaštva za Republiku Hrvatsku izračunati su iz podataka prikupljenih Anketom o dohotku stanovništva koja je provedena u 2019. (ADS 2019.) Anketa je godišnje istraživanje koje se provodi na uzorku slučajno izabranih privatnih kućanstava. Prema metodologiji ne obuhvaćaju se institucionalna kućanstva (domovi, zatvori, bolnice za trajni smještaj osoba i slično).

Anketom se prikupljaju podaci o bruto i neto dohotku kućanstava i svih članova kućanstava, podaci o obrazovnom statusu osoba, statusu u aktivnosti i zaposlenosti, brizi o vlastitom zdravlju i najmlađim članovima kućanstva, podaci o financijskome i materijalnom statusu kućanstva te podaci o ostalim aspektima životnih uvjeta kućanstava. Anketa o dohotku stanovništva uvedena je u statistički sustav Republike Hrvatske u 2010. i usklađena je s uredbama EU-a i Eurostatovom metodologijom propisanim za istraživanja EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions). Istraživanje SILC, na razini EU-a, obvezatno je istraživanje i referentni izvor podataka kojim se osigurava praćenje i usporedivost statistike dohotka, siromaštva i socijalne isključenosti.

Prema podacima Ankete, **stopa rizika** od siromaštva u 2019. iznosila je 18,3%.

Prag rizika od siromaštva u 2019. za jednočlano kućanstvo iznosio je 32 520 kuna na godinu, dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 68 292 kuna na godinu.

Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu u 2019. najviša je u osoba u dobi od 65 ili više godina te je iznosila 30,1%. U toj je dobnj skupini razlika prema spolu najveća te je stopa rizika od siromaštva u žena iznosila 33,6%, a u muškaraca 24,9%. Najniža

je stopa rizika od siromaštva u osoba u dobi od 25 do 54 godine i iznosila je 12,9%. U muškaraca te dobi iznosila je 13,6%, a u žena 12,1%.

Državni zavod za statistiku koristi nekoliko pokazatelja pri mjerenju stope siromaštva:

- **Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti** odnosi se na one osobe koje su u riziku od siromaštva ili su u teškoj deprivaciji ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Prema tom pokazatelju za 2019., u Republici Hrvatskoj u takvu je položaju bilo 23,3% osoba.

- **Stopa teške materijalne deprivacije** prikazuje postotak osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti najmanje četiri od devet stavaka materijalne deprivacije i u 2019. iznosila je 7,3%.

- **Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada** odnosi se na one osobe (u dobi od 0 do 59 godina) koje žive u kućanstvima čiji je intenzitet rada manji od 0,2 i u 2019. iznosio je 9,2%.

- Usporedba osnovne stope rizika od siromaštva i **stope rizika od siromaštva prije socijalnih transfera** pokazuje da izuzimanje socijalnih transfera iz dohotka utječe na povećanje postotka osoba koje su u riziku od siromaštva s osnovnih 18,3% na stopu od 24,3%. Ako se iz dohotka izuzmu i socijalni transferi i mirovine, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 41,0%.

- Stopa rizika od siromaštva određena prema pragu rizika od siromaštva iz 2012. jest pokazatelj koji uzima u obzir promjene u troškovima života i izračunata je na temelju deflacioniranog praga rizika od siromaštva iz 2012. Ta je stopa u 2019. iznosila 10,6% i upućuje na manji broj osoba u riziku od siromaštva u 2019. u odnosu na 2012., kada je stopa rizika od siromaštva iznosila 20,4%. To je u najvećoj mjeri omogućeno porastom bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) koji se u Hrvatskoj između 2012. i 2019. godine povećao za 20,9%, što je znatno iznad prosjeka EU od 11,3 % za isto razdoblje.

- Nažalost, pretpostavljeni pad BDP-a u 2020. u Hrvatskoj uslijed COVIDA-19 za više od 9% te potresi koji su pogodili Zagreb i Sisačko-moslavačku županiju, sigurno će negativno utjecati te uvjetovati povećanje broja siromašnih i ugroženih.

- Prosjek raspoloživog dohotka po kućanstvu iznosio je 105 932 kuna u 2019., dok je prosjek ekvivalentnoga raspoloživog dohotka iznosio 60 009 kuna.

Materijalna deprivacija odnosi se na pokazatelje koji upućuju na materijalne uvjete koji utječu na kvalitetu života kućanstava. Postoji **devet stavki materijalne deprivacije** koje službeno prati DZS (kašnjenje s plaćanjem najamnine, režija, kredita; nemogućnost korištenja tjedan dana godišnjeg

odmora; nemogućnost priuštivosti obroka koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent svaki drugi dan; nemogućnost da se podmiri neočekivani financijski trošak; nemogućnost da se priušti TV u boji; perilica za rublje; automobil; adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima i u 2019. godini:

- 6,6% osoba koje žive u kućanstvima koja ne mogu priuštiti adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima;
- 48,6% osoba koje žive u kućanstvima koja ne mogu priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće za sve članove svoga kućanstva;
- 7,9% osoba koje žive u kućanstvima koja ne mogu priuštiti obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu (ili vegetarijanski ekvivalent) svaki drugi dan;
- 51,7% osoba koje žive u kućanstvima koja ne mogu podmiriti neočekivani financijski izdatak iz vlastitih sredstava;
- 15,7% osoba koje žive u kućanstvima koja su u posljednjih 12 mjeseci zbog financijskih poteškoća kasnila s plaćanjem obveza (stambenoga kredita, najamnine, računa za režije ili potrošačkoga kredita);
- 11,9% osoba živi u kućanstvima koja vrlo teško spajaju kraj s krajem, 23,6% osoba koje žive u kućanstvima koja teško spajaju kraj s krajem, a 44,4% osoba koje žive u kućanstvima koja spajaju kraj s krajem s malim teškoćama. Najmanji postotak osoba (0,9%) živi u kućanstvima koja vrlo lako spajaju kraj s krajem.

Stopa materijalne deprivacije prikazuje postotak osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu, isključivo zbog financijskih razloga, priuštiti najmanje tri od devet stavki materijalne deprivacije. Stopa materijalne deprivacije u Republici Hrvatskoj u 2019. iznosila je 19,6%. Intenzitet materijalne deprivacije prikazuje prosječan broj stavki materijalnog oskudijevanja po osobi i u 2019. iznosio je 3,6 stavki, a izračunava se za osobe koje si ne mogu priuštiti najmanje tri od devet stavki materijalne deprivacije.

Svjetska banka koristi drugačiju metodologiju pri mjerenju stope siromaštva (Starc, 2006: 13) i odnosi se na sljedeće indikatore: stan s manje od 10m² po osobi; nema priključak na struju; nema WC u stanu; nema kupaonicu u stanu; nema tekuću vodu; nema priključak na kanalizaciju; nema telefon; nema televizor; nema hladnjak ili zamrzivač; nema stroj za pranje rublja.

Siromaštvo i socijalna isključenost postali su jedan od vodećih nacionalnih problema u Hrvatskoj, a razloge povećanja siromaštva u Hrvatskoj treba potražiti u ratnim zbivanjima, tranziciji koja vodi još većoj nezaposlenosti i osiromašivanju, nedovoljnoj efikasnosti sustava socijalne sigurnosti i drugih tipova socijalne zaštite koji ne sprječavaju uvođenje pojedinaca u siromaštvo kao ni izbavljenje za one koji se nalaze već u toj situaciji. U razdoblju od

1991.-2001. došlo je do rapidnog opadanja životnog standarda svih slojeva društva, a naročito onih koji žive od vlastitih plaća (Šućur, 2001.). Pokazatelji siromaštva temelje se na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije. Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašna, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih osoba (Državni zavod za statistiku, 2019.)

RANJIVE SKUPINE U RIZIKU OD SIROMAŠTVA U RH

U procesu kandidature Hrvatske za članstvo u EU-u, Vlada RH je pozvana izraditi istraživanje i nacrt Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju (Joint Inclusion Memorandum – JIM) u suradnji s Europskom komisijom, a s ciljem usklađivanja hrvatske socijalne politike s EU standardima.

Istraživanje u Republici Hrvatskoj i analiza rezultata, zasnovano je na prvom paneuropskom istraživanju o kvaliteti života i opisano u publikaciji "Neumreženi: Lica socijalne isključenosti" (2006. godine). Organizacija Ujedinjenih naroda provela ga je na osnovi standardne metodologije europskog sustava za mjerenje kvalitete života. Gotovo 9.000 hrvatskih građana iz svih krajeva države, odgovorilo je na pitanja o percepciji kvalitete vlastitog života. Pripadnici socijalno isključene populacije dali su svoje viđenje situacije tijekom rasprava u dvadeset fokus grupa, a tridesetak autora, stručnjaka iz različitih područja, analiziralo je rezultate, napisalo zaključke i prezentiralo vlastito viđenje situacije. Podaci su prikupljeni i analizirani uglavnom kao potpora Hrvatskoj u pripremi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju što je jedan od instrumenata priključenja EU. Ovu inicijativu provelo je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi uz sudjelovanje akademске zajednice, vladinih institucija i organizacija civilnog društva, u procesu koji je trajao godinu dana .

Ovo je izvješće zaključni savjetodavni i analitički mehanizam koji poziva građane Hrvatske na raspravu, promišljanje, komentiranje i na kraju utjecanje na kretanje socijalne politike u zemlji. Hrvatska je tada započela proces dizajniranja i provedbe ciljanih zakonskih mjera kojima će osigurati uključenost svih društvenih skupina. U okviru Zajedničkog memoranduma po prvi put su u RH definirane ranjive skupine u društvu, analizirane u kontekstu ljudskih prava, socijalne skrbi, zdravstva, obrazovanja, zaposlenosti, prijevoza, informatičke tehnologije, stanovanje i osnovne infrastrukture i društvenih veza. Utvrđeno je kako su najvećem riziku od socijalne isključenosti izložene sljedeće društvene skupine: nacionalne manjine, povratnici i raseljene osobe, osobe s intelektualnim poteškoćama, osobe s tjelesnim invaliditetom, samohrani roditelji, nezaposlene osobe, mladi, zatvorski osuđenici, žrtve obiteljskog nasilja, osobe starije životne dobi, beskućnici, seksualne manjine, osobe s problemima ovisnosti i djeca koja žive u siromaštvu.

Prema tada dobivenim rezultatima u Hrvatskoj je svaka deseta osoba socijalno isključena, a čak 20% stanovništva se subjektivno osjeća isključenima a više od 30% kućanstava izražava poteškoće u podmirivanju osnovnih životnih troškova. Osjećaj isključenosti u izravnoj je korelaciji s obrazovanjem, spolom i životnim okruženjem.

Kako je to bilo razdoblje ulaska RH u Europsku uniju navedeno je kako će Hrvatska trebati uložiti napore u dizajniranju i provedbi ciljanih zakonskih mjera kako bi se osigurala uključenost svih društvenih skupina. Definirana su i područja djelovanja: ljudska prava; socijalna skrb; zdravstvo; obrazovanje; zaposlenost; prijevoz; informatičke tehnologije; stanovanje i osnovna infrastruktura i društvene veze.

Dokument u poglavlju s prijedlozima mjera naglašava kako bi Vlada trebala definirati jasne ciljeve za ublažavanje socijalne isključenosti i koordinirati mjere između državnih i lokalnih tijela, među socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva, uz stalnu analizu podataka i praćenje trendova socijalnog uključivanja.

Ključne političke mjere odnose se na:

- razvijanje uključivog tržišta rada i ublažavanje dugotrajne nezaposlenosti;
- smanjivanje pružanja skrbi u ustanovama i povećanje pružanja skrbi u zajednici;
- pružanje potpore obiteljima i djeci;
- davanje prioriteta osobama izloženim najvećem riziku od socijalne isključenosti, osobito osobama s invaliditetom.

Desetak godina kasnije prema **Strategiji borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.)** siromaštvo se u pravilu povezuje s određenim demografskim i socijalnim obilježjima kao što su spol, dob, ekonomska aktivnost i sl., uvjetovano različitim društvenim i političkim faktorima, pa su tako neke skupine posebno zastupljene među siromašnima. Ova Strategija, oslanjajući se na istraživanje UNDP-a i iskustvo u provedbi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju razlikuje više područja isključenosti:

- **isključenost s obzirom na ekonomski status** (siromašni, nezaposleni, posebice dugotrajno nezaposleni, beskućnici, povratnici i raseljene osobe, migranti, posebice azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom, osobe koje žive na otocima i u ruralnim predjelima);
- **isključenost s obzirom na obiteljsku strukturu** (samačka kućanstva, jednoroditeljske obitelji, djeca bez roditeljske skrbi, obitelji s više od dvoje djece);
- **isključenost s obzirom na identifikaciju** (nacionalne/etničke/rasne/vjerske manjine, spolne i rodne manjine);
- **isključenost s obzirom na dob** (djeca, mladi i starije osobe i umirovljenici);
- **isključenost s obzirom na počinjenje zločina** (zatvorenici/e i bivši zatvorenici, dijete i mlađa punoljetna osoba s poremećajima u ponašanju, žrtve zločina, posebice žrtve trgovanja ljudima i žrtve obiteljskog nasilja);
- **isključenost s obzirom na obrazovanje** (osobe s nižim stupnjevima obrazovanja, mladi koji su prerano prekinuli obrazovanje);

- **isključenost s obzirom na zdravstveno stanje** (psihički oboljele osobe, osobe zaražene HIV/AIDS-om i hepatitisom C, osobe s problemom ovisnosti o alkoholu, kocki i opojnim drogama, osobe oboljele od genetskih i kroničnih bolesti);
- **isključenost s obzirom na invaliditet** (osobe s tjelesnim i senzoričkim invaliditetom, osobe s mentalnim / intelektualnim teškoćama).

Paradigme socijalne isključenosti

Dublja analiza socijalne isključenosti pokazuje razlike među zemljama u pogledu sadržajnog određenja i pristupa socijalnoj isključenosti. Polazeći od mnoštva značenja pojma isključenosti koju navodi Silver (1944) možemo spomenuti nekoliko paradigmi: solidarnost, specijalizacija i monopol. Svaka ta paradigma nalazi drugačije uzročnike isključenosti, imajući na umu specifičnu koncepciju društva i poželjne modele društvene integracije.

Prva paradigma ili paradigma solidarnosti govori kako se socijalna isključenost javlja onda kada dolazi do raspadanja socijalnih veza i nestajanja solidarnosti između pojedinca i društva. Isključenost se ne promatra samo kao ekonomsko-politički problem već kao nedostatak solidarnosti i rascjep u socijalnoj strukturi. Kroz pojam solidarnosti povezuju se ekonomske i socijalne komponente života. Socijalno isključeni pojedinci nalaze se zbog određenih razloga izvan sociopolitičkog pokreta jer nisu u mogućnosti uspostaviti ili održati socijalne veze. Tipičan primjer socijalno isključenih su samci koje je potrebno integrirati ili reintegrirati. U ovoj paradigmi konceptom isključenosti dominiraju pojmovi kulture siromaštva i potklase. Dužnost države i društva je pronaći socijalno isključene te pokušati obnoviti njihove socijalne veze i pružiti im šansu za integraciju.

Druga paradigma ili paradigma specijalizacije obilježava liberalna ideologija koja drugačije shvaća društvo od prve paradigme. Ona govori kako je društvo mreža dobrovoljnih razmjena između samostalnih pojedinaca koji imaju svoje interese i motive. Isključenost je individualna po svojoj prirodi, ali uzroci isključenosti nisu prisutni samo u individualnim željama nego i u strukturama koje stvara individualno natjecanje i suradnja. Isključenost nastaje onda kada sfere djelovanja nisu adekvatno razdvojene ili kada se postavljaju barijere slobodnom kretanju između sfera. Dužnost društva je da uklanja barijere, a pojedinca potiče da napravi najbolji izbor od ponuđenog. Koncept isključenosti omogućio je ponovni osvrt na kulturu siromaštva kroz nešto drugačiju i bogatiju prizmu. S druge strane, socijalna isključenost usmjerava pažnju na socijalne naspram individualnih mehanizama koji dovode do gubitka osjećaja pripadnosti. Iz te

perspektive proizašao je interes za mehanizme koji dovode do pojave siromaštva među zaposlenima i socijalne ovisnosti.

Treća paradigma ili paradigma monopola govori o pristupu monopola koji gleda na društvo kao niz skupina koje su hijerarhijski poredane s obzirom na odnose moći i dominacije. Isključenost se javlja kao posljedica formiranja grupnih monopola tzv. socijalnog zatvaranja. Moćne i statusne grupe koje imaju svoje kulturne i socijalne identitete i institucije, putem socijalnog zatvaranja ograničavaju "autsajderima" pristup vrijednim resursima kao što su dobri poslovi, naknade, obrazovanje, urbane lokacije, statusni obrasci potrošnje itd. Putem tih razlika pojedince se drži izvan određenih granica, protiv njihove volje te se održavaju društvene nejednakosti. Isključeni pojedinci ne samo da nemaju pristup vrijednosnim resursima, već su i predmet dominacije ili eksploatacije, dok oni koji su uključeni uživaju monopol nad resursima. Naglasak je na grupnim razlikama koje stvaraju nejednakosti, a nejednakost i ekonomska eksploatacija vode isključivanju. Glavni problem paradigma monopola vidi u izdašnim i prezaštićenim socijalnim pravima insajdera, kojima druge skupine imaju vrlo ograničen pristup. U tom slučaju, uključenost ne implicira samo proširenje pristupa pravima, već i transformaciju sustava socijalne sigurnosti s namjerom da on postane inkluzivniji i prilagođeniji individualnim i socijalnim rizicima i različitim životnim okolnostima.

Pojam socijalne isključenosti pogodan je jer služi kao sredstvo kretanja između paradigmi i diskursa koji su različiti, omogućuju lako prelaženje iz jednog svjetonazora u drugi. Različiti pristupi socijalnoj isključenosti vidljivi su i u Europskoj uniji. Njen diskurs kretao se od isticanja pristupa socijalnim pravima, do naglašavanja zapošljavanja kao glavnog mehanizma socijalnog uključivanja. Jednom se inzistira na važnosti koncepta socijalnih prava (osigurati svima jednake šanse i pristup tržištu rada, zdravstvenoj zaštiti, pravnom sustavu, odlučivanju i participaciji), a drugi se put socijalna prava interpretiraju na posve tradicionalan način u kojem se problem uključivanja i isključivanja uglavnom svode na participaciju na tržištu rada (zapošljavanje se smatra ključnim čimbenikom integracije, a nezaposlenost, posebice dugotrajna, najvažnijim čimbenikom isključenosti).

Socijalna isključenost jednom je vrlo obuhvatna i pokriva sve veći broj socijalnih sfera i iskustvenih domena, a drugi je put svedena na dostupnost ili nedostupnost zaposlenja (Šučur, 2004). S obzirom da su uzroci siromaštva i socijalne isključenosti najčešće višedimenzionalni, skupine kod kojih postoji povećani rizik od socijalne isključenosti moguće je razlikovati prema uzroku njihove izloženosti tom riziku, ali se u stvarnosti te kategorije uvijek međusobno preklapaju.

Organizacije koje rade s beskućnicima često ističu kako ta kategorija isključenih građana su istovremeno i ljudi bez krova nad glavom, i dugotrajno nezaposleni, i osobe s invaliditetom, i branitelji, i bivši zatvorenici, i osobe s problemima ovisnosti, i psihički oboljele osobe... Profil siromaštva i struktura izvora dohotka pokazuju da su najsiromašniji građani ekonomski neaktivni, nezaposleni ili primaju niske plaće (nezaposleni, starije osobe bez mirovina, samačka kućanstva, jednoroditeljske obitelji, obitelji s više od dvoje djece, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, starije žene, osobe s nižim stupnjem obrazovanja...) ali financijskom krizom sve je veći rizik od siromaštva i među bolje obrazovanom strukturom stanovništva, mladima i ekonomski aktivnim stanovništvom.

SUSTAV SOCIJALNE SKRBI U RH

Republika Hrvatska svojim je Ustavom definirana kao demokratska i socijalna država, a socijalna pravda i vladavina prava među najvišim su vrednotama ustavnog poretka. To znači da je država na sebe preuzela jamstvo osiguranja socijalnih prava, odnosno osnovnih egzistencijalnih potreba svojih građana. Međutim, u praksi je situacija nešto drugačija, te možemo reći da „ostvarenje socijalnih prava ovisi o materijalnim mogućnostima društva s jedne, te njegovim vrijednosnim i razvojnim usmjerenjima s druge strane“ (Puljiz, 2001:2).

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi, ista je definirana kao „organizirana djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unaprjeđenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo“ (Zakon o socijalnoj skrbi, NN 57/11, čl. 3).

Članak 57. Ustava glasi: „Slabima, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na podmirenje osnovnih životnih potreba.“

Područje socijalne skrbi i socijalnih naknada u Republici Hrvatskoj uređeno je većim brojem zakona i podzakonskih akata te je prema autorima Peris i sur. „fragmentirano i netransparentno“. Temeljni akt na ovom području je Zakon o socijalnoj skrbi, prvi puta usvojen 1997. godine, te mijenjan i dopunjavao 2001., 2003., 2006. i 2007. godine,

a 13. svibnja 2011. godine Hrvatski sabor usvojio je potpuno novi Zakon o socijalnoj skrbi (NN, br. 57/11), koji je donio niz konceptualnih promjena u sustav socijalne skrbi i njegovu institucionalnu organizaciju. Osim Zakona o socijalnoj skrbi, ostali zakoni i podzakonski akti kojima se uređuje područje socijalne skrbi i socijalnih naknada u RH su: Obiteljski zakon, Zakon o udomiteljstvu, Zakon o doplatku za djecu, Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama, Zakon o roditeljskom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki, Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz domovinskog rata i članova njihovih obitelji itd.

Korisnici i prava u sustavu socijalne skrbi u RH

Sustav socijalne skrbi u RH temelji se na načelu supsidijarnosti, što podrazumijeva odgovornost pojedinca i obitelji za vlastitu socijalnu sigurnost, a uloga je države da u tome pomaže, s ciljem sprečavanja, ublažavanja i otklanjanja socijalne ugroženosti. Korisnici, prava i uvjeti za njihovo ostvarivanje, kao i druga pitanja od značenja za ovu djelatnost, definirani su Zakonom o socijalnoj skrbi (»Narodne novine«, broj: 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17 i 98/19):

- samac i kućanstvo koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu ih u mogućnosti ostvariti svojim radom, primitkom od imovine, od obveznika uzdržavanja ili na drugi način;

- dijete bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama u razvoju, dijete i mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, dijete bez pratnje koje se zatekne izvan mjesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu;

- trudnica ili roditelj s djetetom do godine dana života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život;

- obitelj kojoj je zbog poremećenih odnosa ili drugih nepovoljnih okolnosti potrebna stručna pomoć ili druga podrška;

- odrasla osoba s invaliditetom koja nije u mogućnosti udovoljiti osnovnim životnim potrebama;

- odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima;

- osoba koja zbog starosti ili nemoći ne može samostalno skrbiti o osnovnim životnim potrebama;

- osoba ovisna o alkoholu, drogama, kockanju i drugim oblicima ovisnosti;

- beskućnik;

- druge osobe koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o socijalnoj skrbi.

Ostvarivanje prava u sustavu socijalne skrbi

Prava u sustavu socijalne skrbi temeljem Zakona o socijalnoj skrbi su:

- zajamčena minimalna naknada;

- naknada za troškove stanovanja;

- pravo na troškove ogrjeva;

- naknada za osobne potrebe korisnika smještaja;

- naknade u vezi s obrazovanjem;

- osobna invalidnina;

- doplatka za pomoć i njegu;

- status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja

- naknada do zaposlenja;

- socijalne usluge (prva socijalna usluga, savjetovanje i pomaganje, pomoć u kući, psihosocijalna podrška, rana intervencija, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija), boravak, smještaj, obiteljska medijacija, organizirano stanovanje);

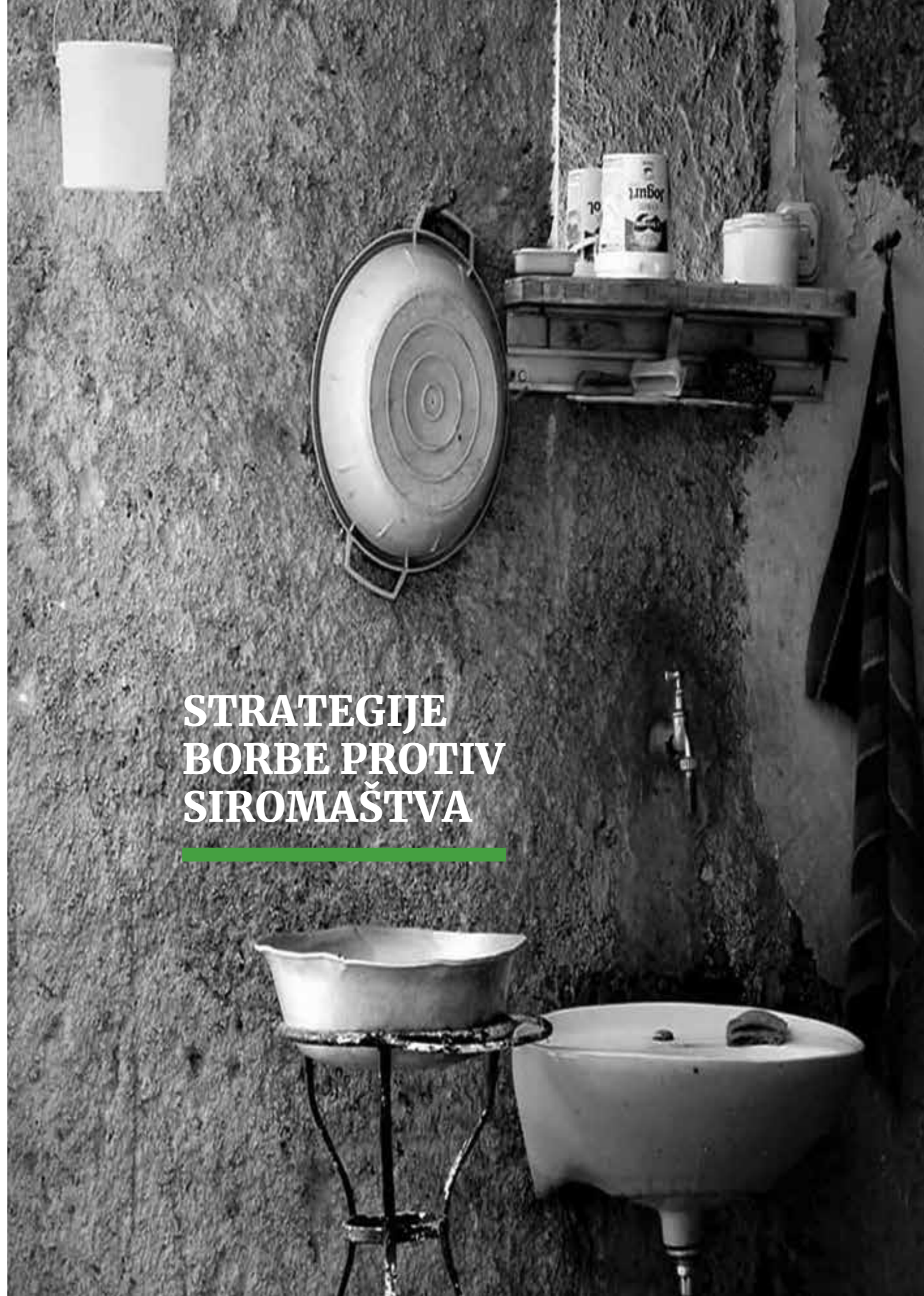
- naknada za ugroženog kupca energenata.

O priznavanju prava u sustavu socijalne skrbi, osim za naknadu za troškove stanovanja te pravo na troškove ogrjeva, rješenjem odlučuje mjesno nadležni centar za socijalnu skrb, u pravilu prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva.

Priznavanje prava na naknadu za troškove stanovanja odlučuje jedinica lokalne samouprave i Grad Zagreb, sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi i posebnih zakona.

Priznavanje prava na naknadu za troškove ogrjeva odlučuje jedinica područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb, sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi.

STRATEGIJE BORBE PROTIV SIROMAŠTVA

SUZBIJANJE SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI NA RAZINI EU

„Podupiranjem država članica u borbi protiv siromaštva, socijalne isključenosti i diskriminacije Europska unija želi poboljšati uključivost i koheziju europskog društva i svim građanima osigurati jednak pristup mogućnostima i resursima.“

Suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti jedan je od posebnih ciljeva EU-a i njegovih država članica u području socijalne politike. U skladu s člankom 153. UFEU-a socijalna se uključivost može ostvariti samo na temelju suradnje koja nije zakonodavne prirode, odnosno otvorenom metodom koordinacije (OMK), dok se člankom 19. UFEU-a Uniji omogućuje da poduzme odgovarajuće mjere za suzbijanje diskriminacije tako što potencijalnim žrtvama pruža pravnu zaštitu i utvrđuje poticajne mjere.

U razdoblju od 1975. do 1994. Europska ekonomska zajednica provela je niz pilot projekata i programa za suzbijanje siromaštva i isključenosti. No s obzirom na to da nije bilo pravne osnove, djelovanje Zajednice u tom području stalno je osporavano.

Od 1997. do danas na razini EU, EU parlamenta i Komisije doneseno je niz zakonodavnih i političkih inicijativa, strategija, rezolucija, direktiva, ugovora u cilju suzbijanja siromaštva i diskriminacije, pokrenute su i formirane različite mreže u cilju stvaranja okruženja za unaprjeđenje skrbi i brige o posebno marginaliziranim skupinama.

Mreže

EAPN (www.eapn.eu) je mreža 49 organizacija: 31 nacionalna mreža neprofitnih organizacija aktivnih u borbi protiv siromaštva unutar Unije, Norveške i jugozapadne Europe te 18 pridruženih krovnih organizacija koje djeluju na razini Europske unije čije su glavne aktivnosti usmjerene borbi protiv

siromaštva i socijalne isključenosti starijih, djece, migranata, beskućnika, osoba s invaliditetom i sl. Pridružene članice EAPN-a su i velike krovne europske organizacije koje zagovaraju socijalno pravedniju Europu:

EUROCHILD – Europska alijansa za investiranje u djecu;

FEANTS-a – Europska federacija nacionalnih mreža koje rade sa beskućnicima;

CARITAS EUROPA;

EUROPSKA MREŽA PROTIV RASIZMA;

EUROPSKA FEDERACIJA BANKA HRANE;

EUROPSKA PLATFORMA ZA STARIJE;

MEĐUNARODNA FEDERACIJA SOCIJALNIH RADNIKA;

MEĐUNARODNA ASOCIJACIJA DOBROVOLJNIH ORGANIZACIJA;

VOJSKA SPASA.

Pregled važnih odluka od osnutka Europske zajednice do danas:

- Godina **1997.** može se smatrati godinom preokreta zbog uvođenja novog članka – članka 13. (sadašnji članak 19. UFEU-a) – u Ugovor o osnivanju Europske zajednice (UEZ) kojim se Vijeću dodjeljuje ovlast za poduzimanje radnji radi suzbijanja diskriminacije na čitavom nizu novih osnova koje obuhvaćaju rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, dob, invaliditet i spolnu orijentaciju. Taj je članak 2003. izmijenjen Ugovorom iz Nice kako bi se omogućilo usvajanje poticajnih mjera. Zakonodavstvo za suzbijanje diskriminacije i niz nastalih direktiva (Direktiva o rasnoj jednakosti (2000/43/EZ); Direktiva o jednakom postupanju pri zapošljavanju (2000/78/EZ); Direktiva o jednakom postupanju (2006/54/EZ), koja objedinjuje nekoliko prethodnih direktiva o jednakim mogućnostima za muškarce i žene) doprinijelo se socijalnom uključivanju ranjivih.

- **1999.** Ugovor iz Amsterdama ističe iskorjenjivanje socijalne isključenosti kao jedan od ciljeva socijalne politike Zajednice. U skladu s člankom 160. UFEU-a 2000. godine osnovan je Odbor za socijalnu zaštitu radi promicanja suradnje među državama članicama i s Komisijom.

- **2000.** Lisabonskom strategijom uspostavljen je mehanizam nadzora i koordinacije koji je uključivao postavljanje ciljeva, mjerenje siromaštva na temelju niza pokazatelja i mjerila, smjernice za države članice i nacionalne akcijske planove protiv siromaštva. Primijenjena je otvorena metoda koordinacije, odnosno dobrovoljni postupak političke suradnje

utemeljen na dogovoru o zajedničkim ciljevima i mjerenju napretka u ostvarivanju tih ciljeva uz upotrebu općih pokazatelja, u skladu s praksom u ostalim područjima socijalne politike.

- **2006.** uspostavljen je novi okvir politike, tj. otvorena metoda koordinacije za socijalnu zaštitu i uključivost (socijalni OMK), koji je preinačen te je obuhvatio tri zasebna OMK-a: onaj za socijalnu uključivost, za zdravlje i dugoročnu skrb te za mirovine. Glavni ciljevi socijalnog OMK-a obuhvaćaju: socijalnu koheziju, jednakost muškaraca i žena te jednake mogućnosti za sve uz pomoć učinkovitih sustava socijalne zaštite; učinkovito međudjelovanje ciljeva Lisabonske strategije koji se odnose na rast, radna mjesta i socijalnu koheziju; dobro upravljanje i uključivanje dionika.

- **2008.** Preporukom o aktivnom uključivanju osoba isključenih s tržišta rada iz listopada 2008. Komisija je ažurirala Preporuku Vijeća 92/441/EEZ i navela da „države članice trebaju osmisliti i provesti integriranu, sveobuhvatnu strategiju za aktivno uključivanje osoba isključenih s tržišta rada kombiniranjem primjerene potpore dohotku, uključivih tržišta rada i pristupa kvalitetnim uslugama“.

- **2010.** Jedna od glavnih novosti koje su uvedene strategijom **Europa 2020.** za pametan, održiv i uključiv rast, koja je usvojena 2010., bio je novi zajednički cilj u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti: smanjiti broj Europljana koji žive ispod nacionalnog praga siromaštva za 25 % i izbaviti više od 20 milijuna ljudi iz siromaštva. Broj osoba kojima prijete siromaštvo i isključenost povećao se između 2009. i 2012., a zatim je počeo opadati. Prema podacima za 2018. taj je broj manji za 8,2 milijuna u usporedbi s 2008. (Eurostat). Kako bi ostvarila taj cilj, Komisija je u prosincu 2010. pokrenula **Europsku platformu protiv siromaštva i socijalne isključenosti** te predstavila popis ključnih inicijativa, kao što su ocjenjivanje strategija aktivnog uključivanja na nacionalnoj razini i Bijela knjiga o mirovinama (COM(2012)0055).

U studenom 2010. Komisija je usvojila **Europsku strategiju za osobe s invaliditetom 2010. – 2020.** (COM(2010)0636), koja se nadovezala na Akcijski plan za osobe s invaliditetom za razdoblje 2004. – 2010. i dovela do pilot-projekta u vezi s europskom iskaznicom za osobe s invaliditetom i zakonodavnih mjera poput **Akta o pristupačnosti interneta** (Direktiva (EU) 2016/2102) i **Europskog akta o pristupačnosti** (Direktiva (EU) 2019/882).

- **2011.** Godišnja skupština u okviru Platforme okupila je kreatora politike, ključne dionike i osobe koje su iskusile siromaštvo.

- **2012.** Suočena s velikim brojem nezaposlenih mladih, Komisija je predložila **Paket mjera za zapošljavanje mladih**, a potom **Garanciju za mlade 2013. godine.**

- **2013.** Suočena sa sve većim brojem osoba kojima u Europi zbog krize prijete siromaštvo, Komisija je usvojila još dvije inicijative. U svojoj komunikaciji naslovljenoj „**Ususret socijalnom ulaganju za rast i koheziju – Paket mjera za socijalno ulaganje**“ iz veljače 2013. Komisija apelira na države članice da prednost daju socijalnom ulaganju u ljude kako bi se ulaganjem u djecu prekinuo krug ugroženosti. Osim toga, u listopadu 2013. Komisija je predstavila Prijedlog o jačanju socijalne dimenzije upravljanja ekonomskom i monetarnom unijom, kojim je odgovorila na pozive Europskog vijeća. Glavni element čine socijalni pokazatelji, analitički alat za utvrđivanje trendova diljem EU-a koje treba pomnije pratiti. Obuhvaća pet ključnih pokazatelja: nezaposlenost; nezaposlenost mladih i udio mladih koji su nezaposleni i nisu uključeni u programe obrazovanja ili osposobljavanja (NEET); raspoloživ dohodak kućanstva; stopu ugroženosti od siromaštva i nejednakosti u dohotku.

- **2014.** Parlament i Vijeće usvojili su Uredbu (EU) br. 223/2014 o Fondu europske pomoći za najpotrebitije (FEAD). Tim se fondom podupiru mjere država članica za pružanje materijalne pomoći najpotrebitijima, u kombinaciji s mjerama za socijalno uključivanje.

- **2015.** Izvešće o mehanizmu upozoravanja za postupak u slučaju makroekonomske neravnoteže 2015. dodana su tri pokazatelja povezana sa zaposlenošću (stopa aktivnosti, stopa dugotrajne nezaposlenosti i stopa nezaposlenosti mladih) iako se ne koriste za poticanje daljnjih koraka jer Komisija smatra da sami po sebi ne podrazumijevaju pogoršanje makrofinancijskih rizika. Europski parlament u brojnim je rezolucijama pozvao na uključivanje dodatnih pokazatelja, kao što su razine dječjeg siromaštva i beskućništvo (vidi rezolucije od 11. ožujka 2015. i 25. studenog 2014.).

- **2016.** Vijeće je na prijedlog Komisije donijelo Preporuku o uključivanju dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada. Nadalje, Komisija je u prosincu 2016. utemeljila Europske snage solidarnosti kako bi mladima pružila nove prilike (vidi informativni članak 2.3.3 Politika zapošljavanja).

- U travnju **2017.** Komisija je uspostavila europski stup socijalnih prava radi pružanja potpore konvergenciji prema stvaranju boljih životnih i radnih uvjeta na sve fleksibilnijim tržištima rada. U studenom 2017. sve tri glavne institucije EU-a u zajedničkom su proglasu naglasile svoju snažnu potporu tom stupu. Tim se stupom utvrđuju socijalna zaštita i uključivost kao jedno od tri

ključna područja (vidi informativni članak 2.3.1 Socijalna politika i politika zapošljavanja: opća načela). U svojoj Rezoluciji usvojenoj 19. siječnja 2017. o europskom stupu socijalnih prava Parlament je predložio brojne inicijative za jačanje socijalne dimenzije, kao što su: okvirna direktiva o pristojnim radnim uvjetima u svim oblicima zapošljavanja; koordinacija na europskoj razini i standardi kvalitete nacionalnih minimalnih plaća; nacionalni sustavi minimalnog dohotka (vidi rezoluciju od 20. listopada 2010.); Garancija za djecu; obvezno sekundarno obrazovanje; ravnoteženje europskog gospodarskog upravljanja snažnijim socijalnim ciljevima.

• **2018.** U svibnju Komisija je predstavila prijedlog programa ESF+ (2021. – 2027.) sa sredstvima u iznosu od 101,2 milijarde EUR. U fondu ESF+ bit će spojeni ESF, FEAD, EASI, Inicijativa za zapošljavanje mladih i zdravstveni program. U rezoluciji Parlamenta od 17. travnja 2018. naglasak je na osnaživanju žena i djevojčica posredstvom digitalnog sektora.

• **2019.** Zahvaljujući europskom stupu socijalnih prava pokrenut je niz zakonodavnih i političkih inicijativa, na primjer Direktiva (EU) 2019/1152 Europskog parlamenta i Vijeća o transparentnim i predvidivim radnim uvjetima u Europskoj uniji i paket mjera za socijalnu pravednost, koji obuhvaća Uredbu (EU) 2019/1149 o osnivanju Europskog nadzornog tijela za rad i Preporuku Vijeća od 8. studenog 2019. o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti. 2019. usvojena je Direktiva (EU) 2019/1158 o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi kao jedan od ciljeva europskog stupa socijalnih prava (vidi informativni članak 2.3.1 Socijalna odgovornosti za skrb među ženama i muškarcima).

U okviru Europskog socijalnog fonda (ESF), vodećeg instrumenta za financiranje, na raspolaganju su sredstva EU-a za sufinanciranje mjera za suzbijanje diskriminacije i pomoć osobama u najnepovoljnijem položaju da steknu pristup tržištu rada (2.3.2 Europski socijalni fond).

Programom za zapošljavanje i socijalne inovacije izravno upravlja Europska komisija. Njime se pruža potpora, među ostalim, modernizaciji politike zapošljavanja i socijalne politike. Omogućuje financiranje na razini EU-a kako bi se zajamčila primjerena i dostojna socijalna zaštita, promicalo visokokvalitetno i održivo zapošljavanje te suzbijala diskriminacija, socijalna isključenost i siromaštvo. U sklopu jedne od njegovih triju osi (os Progress) osigurava se financijska potpora za ispitivanje inovacija u području socijalne politike i tržišta rada, kao i financijska potpora organizacijama kako bi se povećao njihov kapacitet za razvijanje i podupiranje provedbe instrumenata i politika EU-a.

Komisija trenutačno preispituje izvedivost mjera u pogledu Garancije za djecu. Nova Komisija Ursule von der Leyen najavila je kako će predložiti Garanciju za djecu te niz ostalih mjera, kao što su akcijski plan za potpunu provedbu europskog stupa socijalnih prava, pravnog instrumenta za pravedne plaće za sve radnike, europskog sustava reosiguranja naknada za nezaposlene i novog zakonodavstva za suzbijanje diskriminacije, uključujući novu strategiju za rodnu ravnopravnost.

EUROPSKI SOCIJALNI FOND – ESF

„60 godina priče o uspjehu“ Marianne Thyssen

Europski socijalni fond (ESF) osnovan je Ugovorom iz Rima s namjerom povećanja mobilnosti radnika i mogućnosti zapošljavanja na zajedničkom tržištu. Naknadno su njegove zadaće i operativna pravila prilagođeni promjenama u gospodarskoj situaciji i situaciji u pogledu zapošljavanja u državama članicama, kao i razvoju političkih prioriteta određenih na razini EU.

U skladu s Uredbom (EU) br. 1304/2013 svrha je ESF-a povećanje mogućnosti zapošljavanja, jačanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva, promicanje obrazovanja, vještina i cjeloživotnog učenja, te razvijanje aktivne, sveobuhvatne i održive politike uključivanja.

Ciljevi ESF-a:

- promicati visoku razinu zaposlenosti i kvalitetu radnih mjesta, poboljšati pristup tržištu rada, podupirati geografsku i profesionalnu mobilnost radnika te olakšati njihovu prilagodbu industrijskim promjenama;
- poticati visoku razinu obrazovanja i osposobljavanja za sve, te pružiti potporu mladima pri prelasku iz svijeta obrazovanja u svijet rada;
- suzbiti siromaštvo, povećati socijalnu uključenost, promicati ravnopravnost spolova, nediskriminaciju i jednake mogućnosti.

ESF je bio prvi strukturni fond i u početnim godinama, do 1970., iz njega se za države članice osiguravao povrat 50 % troškova stručnog osposobljavanja i naknada za preseljenje radnika pogođenih gospodarskim restrukturiranjem. Tijekom tog razdoblja iz ESF-a je dodijeljena potpora za ukupno 2 milijuna ljudi. Odlukom Vijeća 1971. godine znatno su povećana sredstva Fonda te je sustav izmijenjen tako da su države članice morale unaprijed podnositi zahtjeve za potporu.

Novom reformom 1983. u okviru Odluke Vijeća 83/516/EEZ od 17. listopada 1983. fond je ponovno usmjeren na borbu protiv nezaposlenosti mladih i pomoć najugroženijim regijama. Jedinstvenim europskim aktom (1986.) u Ugovor o EZ-u uvršten je cilj gospodarske i socijalne kohezije unutar Zajednice i time je postavljen temelj za sveobuhvatnu reformu (u skladu s uredbama od 24. lipnja i 19. prosinca 1988.) čija je namjera prije svega bila uvođenje koordiniranog pristupa u planiranju i djelovanju strukturnih fondova. Ugovorom iz Maastrichta proširen je doseg potpora ESF-a, kako bi obuhvaćale „prilagodbu industrijskim promjenama i promjenama u proizvodnim sustavima“.

Sredstva dodijeljena za gospodarsku i socijalnu koheziju u sljedećem su programskom razdoblju (1994. – 1999.) udvostručena (141 milijarda ECU). Inicijative Zajednice, koje su u prethodnom razdoblju bile pilot-projekti, potvrđene su i dodijeljena su im veća sredstva čime su sufinancirana dva programa za potporu inovativnim transnacionalnim projektima: projekt „Adapt“, čiji je cilj bio pomoći poslodavcima i radnicima da predvide promjene u industriji i da se suoče s njihovim posljedicama i projekt „Employment“, koji je sa svoja četiri programa poticao integraciju ranjivih skupina na tržište rada.

Kao dio Agende 2000. opći okvir strukturnih fondova pojednostavljen je za programsko razdoblje 2000. – 2006. Europskom socijalnom fondu, s proračunom od 60 milijardi EUR, povjerena je dvostruka odgovornost – za doprinos kohezivskoj politici i za provedbu europske strategije zapošljavanja (ESZ) te je, u skladu s time, promijenjen i njegov opseg djelovanja. Sufinancirana je samo jedna inicijativa Zajednice, EQUAL, koja je bila usmjerena na podršku inovativnim transnacionalnim projektima s ciljem borbe protiv diskriminacije i nepovoljnog položaja na tržištu rada.

U programskom razdoblju 2007. – 2013. preostala su samo tri strukturna fonda: Europski socijalni fond (ESF), Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijski fond. Zajedno su trebali ostvariti ciljeve konvergencije, regionalne konkurentnosti i zapošljavanja i europske teritorijalne suradnje za poticanje usklađenog razvoja unutar EU-a.

Sredstva strukturnih fondova dodjeljuju se državama članicama u skladu s formulom kojom se u obzir uzima broj stanovnika (i gustoća naseljenosti), regionalni razvoj, nezaposlenost i stupanj obrazovanja, o čemu države članice pregovaraju u isto vrijeme kada i o višegodišnjem financijskom okviru (VFO) za određeno razdoblje. Jedna od glavnih značajki strukturnih fondova je načelo dodavanja prema kome države članice ne mogu koristiti strukturne fondove kao zamjenu za domaće troškove koje bi ionako planirale.

U razdoblju 2007. – 2013. ESF, zajedno s ostalim financijskim instrumentima europske kohezivske politike, imao je ključnu ulogu u Europskom akcijskom planu za oporavak koji je Europsko vijeće usvojilo u prosincu 2008., te u usklađenom Europskom planu za gospodarski oporavak koji je Komisija predstavila u studenom iste godine.

U aktualnom programskom razdoblju (2014. – 2020.) postoji pet strukturnih i investicijskih fondova reguliranih zajedničkim pravilima:

- **EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ (EFRR);**
- **ESF;**
- **KOHEZIJSKI FOND;**
- **EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ (EPFRR);**
- **EUROPSKI FOND ZA POMORSTVO I RIBARSTVO (EFPR).**

Posebim uredbama za pojedine fondove određuju se područja djelovanja pa tako Uredbom (EU) br. 1303/2013 od 17. prosinca 2013. utvrđuju se zajednička načela, pravila i norme za trošenje sredstava iz pet europskih strukturnih i investicijskih fondova. Uredbom (EU) br. 1304/2013 od 17. prosinca 2013. utvrđuju se zadaće Europskog socijalnog fonda (ESF), uključujući područje primjene njegove potpore, posebne odredbe i vrste prihvatljivih izdataka za isplatu pomoći.

Sukupno dodijeljene 74 milijarde EUR (u usporedbi s planiranim iznosom od 75 milijardi EUR za razdoblje 2007. – 2013.) ESF u ovom razdoblju sufinancira nacionalne ili regionalne operativne programe koji traju sedam godina, tj. koliko i VFO, i koje predlažu države članice, a potvrđuju se odlukom Komisije. Naglasak je stavljen na sljedeća četiri tematska cilja:

- promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage;
- promicanje socijalne uključenosti, borbe protiv siromaštva i diskriminacije;
- ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje;
- jačanje institucijskih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave.

Uloga ESF-a ojačana je u razdoblju 2014. – 2020. uvođenjem pravno obvezujućeg minimalnog udjela od 23,1 % ukupnih sredstava za koheziju.

Uredbom o ESF-u obuhvaćena je Inicijativa za zapošljavanje mladih, koja se financira iz triju izvora: sredstava ESF-a dodijeljenih državama članicama (3,2 milijarde EUR), posebne proračunske stavke EU-a (3,2 milijarde EUR) i nacionalnog sufinanciranja za sredstva dodijeljena iz ESF-a. Njome se podupiru mladi koji nisu zaposleni niti su u sustavu obrazovanja ili osposobljavanja (skupina

NEET) u regijama u kojima je stopa nezaposlenosti mladih viša od 25 %. U veljači 2015. Komisija je predložila izmjenu Uredbe o ESF-u kako bi se u proračunu za 2015. stopa pretfinanciranja u okviru Inicijative za zapošljavanje mladih, koja se isplaćuje nakon usvajanja operativnih programa, povećala s 1 – 1,5 % na iznos u visini do 30 % u cilju brže provedbe u državama članicama.

Prilikom proslave 60. obljetnice Fonda početkom 2017. Komisija je izvijestila da je samo u razdoblju 2007. – 2013. Fond pomogao Europljanima, čiji broj iznosi gotovo 10 milijuna, da pronađu posao. Povjerenica Marianne Thyssen okarakterizirala je ESF kao „60 godina priča o uspjehu” te je naglasila kako je riječ o izravnom ulaganju u ljude. Tom je prilikom započelo i razmišljanje o financiranju ljudskog kapitala u EU-u nakon 2020.

Komisija je 2. svibnja 2018. predstavila prijedlog višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2021. – 2027. Prijedlozima je obuhvaćen obnovljeni Europski socijalni fond plus (ESF+) s proračunom od 101 milijarde EUR za potporu provedbi načela europskog stupa socijalnih prava.

Fondu ESF+ su pripojeni Europski socijalni fond, Inicijativa za zapošljavanje mladih, Fond za europsku pomoć najugroženijima (FEAD), Program EU-a za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) i Europski zdravstveni program. Prioriteti fonda ESF+ su:

- promicanje reformi za poboljšanje gospodarske i socijalne otpornosti i uzlazne socijalne konvergencije te pristupačnosti, učinkovitosti i otpornosti zdravstvenih sustava i politika javnog zdravstva, posebice kroz veću usklađenost s preporukama po državama članicama u okviru Europskog semestra;
- ulaganje u obrazovanje i vještine (posebno osnovne digitalne vještine) radi prilagodbe potrebama gospodarstva, promicanje zapošljavanja mjerama koje omogućuju (ponovnu) integraciju na tržište rada, posebno za mlade i dugotrajno nezaposlene osobe, i rješavanje novih zdravstvenih rizika povezanih s promjenama načina rada;
- usmjeravanje posebne pozornosti na položaj migranata i njihovu integraciju na tržište rada;
- promicanje socijalne uključenosti, osiguravanje visoke razine zaštite zdravlja, sprečavanje i suzbijanje siromaštva i nejednakosti;
- podrška mobilnosti na tržištu rada i socijalnim inovacijama;
- smanjenje nejednakosti u pristupu javnom zdravstvu i kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi među državama članica, zaštita ljudi od ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju, osnaživanje zdravstvenih sustava s naglaskom na njihovoj digitalnoj transformaciji i podrška zdravstvenom zakonodavstvu EU-a.

Instrumenti za integraciju na tržište rada koji nadopunjuju ESF

Europski fond za prilagodbu globalizaciji (EGF) osnovan je u okviru višegodišnjeg financijskog okvira za 2007. – 2013. kao instrument politike konkurentnosti, a ne kohezijske politike, radi potpore radnicima koji su zbog velikih strukturnih promjena u tokovima svjetske trgovine uslijed globalizacije izgubili posao. Dok ESF podupire višegodišnje programe namijenjene postizanju dugoročnih strukturnih ciljeva zadržavanja radnika na tržištu rada ili njihove ponovne integracije na njega, zahvaljujući EGF-u rješavaju se konkretne krizne situacije, kao što su masovna otpuštanja zbog globalizacije, u ograničenom vremenskom razdoblju.

Uredba o EGF-u (Uredba (EZ) br. 1927/2006) zbog krize je privremeno izmijenjena do kraja 2011. kako bi se otpuštenim radnicima osigurala pomoć uz stope sufinanciranja od 50 % do 65 %. Parlament i Vijeće usvojili su u prosincu 2013. novu Uredbu o EGF-u za razdoblje 2014. – 2020. (Uredba (EU) br. 1309/2013), s proračunom do 150 milijuna EUR. Uz otpuštanja prouzročena strukturnim promjenama zbog globalizacije, njome su obuhvaćena i otpuštanja uzrokovana globalnom financijskom i gospodarskom krizom.

Komisija je 2. svibnja 2018. predložila novi, revidirani EGF s proračunom od 1,6 milijardi EUR, koji će biti proširen da bi se obuhvatili radnici koji izgube posao zbog restrukturiranja uslijed automatizacije ili digitalizacije. Prag za broj otpuštenih radnika na temelju kojeg se može dobiti potpora iz EGF-a također će biti smanjena s 500 na 250.

Uloga Europskog parlamenta

Tijekom godina utjecaj Parlamenta na ESF postajao je sve jačim. U skladu s Ugovorom iz Maastrichta Parlament je morao odobriti opće odredbe o fondovima, dok prema Ugovoru iz Amsterdama donošenje provedbenih pravila za Europski socijalni fond podliježe postupku suodlučivanja. Parlament smatra da je ESF najvažniji instrument EU-a u borbi protiv nezaposlenosti. Stoga se uvijek zalaže za učinkovito djelovanje fonda te poziva na jednostavnije zakonodavstvo i postupke kojima bi se mogla povećati učinkovitost i kvaliteta pomoći ESF-a.

Tijekom godina Parlament je proširio opseg ESF-a na borbu protiv nejednakosti između muškaraca i žena, diskriminacije i socijalne isključenosti olakšavanjem pristupa tržištu rada za ranjive skupine. Podržao je prijedlog Komisije o doprinosu ESF-a borbi protiv ekonomske krize, a u svojoj rezoluciji od 7. listopada 2010. pozvao je na jačanje

uloge Europskog socijalnog fonda kao glavnog pokretača provedbe ciljeva strategije Europa 2020.

Zahvaljujući Parlamentu, sredstva ESF-a u programskom razdoblju 2014. – 2020. pokrit će 23,1 % ukupnih sredstava kohezijske politike EU-a, a 20 % sredstava koja svaka država članica primi iz ESF-a morat će se potrošiti na socijalno uključivanje. U prijedlogu VFO-a za razdoblje 2021. – 2027. te se brojke trebaju povećati na 27 %, odnosno 25 % (od čega je 2 % namijenjeno najugroženijima). Parlament je također inzistirao na tome da se EGF učini dostupnim novim kategorijama korisnika kao što su samozaposlene osobe.

U svjetlu priljeva izbjeglica Parlament je u svojoj rezoluciji od 5. srpnja 2016. napomenuo da je profesionalna integracija važan korak za socijalnu uključenost te je naglasio da su sredstva ESF-a na raspolaganju za mjere kojima će se olakšati integracija izbjeglica na europska tržišta rada, pozvavši pritom na to da se Fondu prida veća važnost. Komisija je uvažila te napomene u svojem prijedlogu VFO-a za razdoblje 2021. – 2027. od 2. svibnja 2018. time što je među prioritetima fonda ESF+ dodala migrante i njihovu integraciju na tržišta rada.

FOND EUROPSKE POMOĆI ZA NAJPOTREBITIJE (FEAD)

Kako bi osigurala dodatna sredstva za borbu protiv siromaštva i materijalne deprivacije, Hrvatska je izradila Operativni program za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć za razdoblje 2014.-2020., kao strateški okvir za korištenje Fonda europske pomoći za najpotrebitije (FEAD).

FEAD je instrument Europske unije koji predstavlja dodatak postojećim nacionalnim programima borbe protiv siromaštva i materijalne deprivacije. Cilj Fonda je poticanje socijalne kohezije i uključenosti istodobno smanjujući sve oblike siromaštva te osobito teške oblike poput dječjeg siromaštva, beskućništva i nedostatka hrane. Fond ne pomaže samo nezaposlenima i korisnicima socijalne skrbi, već i većem broju korisnika, poput ljudi koji ne mogu ostvariti pravo na socijalnu skrb zbog dohodovnog cenzusa. U tu svrhu je osigurano 43 milijuna eura za Republiku Hrvatsku u razdoblju od 2014. do 2020. godine, od čega je 36,6 milijuna iz Fonda.

Krajem kolovoza 2016. godine potpisana su 22 ugovora u okviru natječaja „Osiguravanje školske prehrane djeci u riziku od siromaštva“. Natječaj je vrijedan 13,6 milijuna kuna, a financiran je iz sredstava Fonda europske pomoći za najpotrebitije uz nacionalno sufinanciranje od 15 posto kroz Zakladu „Hrvatska za djecu“.

Natječaj je dio šireg Poziva na dostavu projektnih prijedloga pod nazivom „Ublažavanje siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i/ili osnovne materijalne pomoći“, vrijednog više od 34 milijuna kuna. Predviđeno je kako će potpisivanjem ovih ugovora pomoć dobiti 23 tisuće djece iz 636 škola u svim županijama u Republici Hrvatskoj.

Prvi natječaji vezani uz ESF tijekom 2016. pokazali su svu slabost i nepripremljenost sustava za praćenje dinamike provedbe projekata i sredstava koja su dodijeljena organizacijama civilnog društva. Komplikirane metode praćenja, isplate sredstava koje su kasnile gotovo godinu dana te generalno nepovjerenje u udruge u konačnici su te godine ugrozile funkcioniranje i opstanak organizacija civilnog društva.

Tijekom 2020. godine svjedočili smo kako i dalje postoje djeca koja nemaju niti jedan topli obrok u danu i u čijim školama nema podjele hrane zbog čega su profesorice s Pravnog fakulteta u Zagrebu – Studija za socijalni rad pokrenule kampanju da svako dijete ima besplatan obrok u školi. U kampanji je izraženo mišljenje kako četvrtina djece u RH živi u siromaštvu i kako besplatna prehrana ne može biti projektno financirana već to univerzalno pravo treba osigurati u sustava i kako je za svu djecu na godišnjoj razini potrebno 273 mil. kuna.

Isto tako komplikirani zakoni i pravilnici o javnoj nabavi, neosigurana infrastruktura za realizaciju pohrane i podjele hrane korisnicima ZMN iz sredstava fonda FEAD onemogućili su pravilnu vremensku dinamiku dijeljenja paketa hrane tako da, prema iskazu provoditelja unutar Hrvatskog crvenog križa, koji su ovu obvezu na razini RH preuzeli, paketi su podijeljeni svega nekoliko puta tijekom godine.

STRATEGIJA BORBE PROTIV SIROMAŠTVA U RH

RH kao članica Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe, Unije za Mediteran i drugih međunarodnih i regionalnih organizacija te međunarodnih programa i projekata, te projekata i programa Europske unije, nastoji ispuniti preuzete obveze. U tom smislu osobito je važno ispunjenje **Milenijskih ciljeva razvoja**, koji su temelj za ostvarenje svih posebnih strateških programa. Strategija RH u borbi protiv siromaštva predstavlja važan dio u procesu sudjelovanja u modelu otvorene koordinacije na području siromaštva i socijalne isključenosti te je povezana s ciljevima strategije Europe 2020, koja predlaže tri prioriteta koji se međusobno nadopunjuju:

Pametani rast - razvijanje ekonomije utemeljene na znanju i inovaciji;

Održivi rast - promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse, koja je zelenija i konkurentnija;

Uključivi rast - njegovanje ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost.

Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti

Europski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju – jedna je od sedam vodećih inicijativa za aktivnosti u svrhu ispunjavanja cilja smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti. Cilj platforme je osigurati zajedničku odluku zemalja članica, institucija Europske unije i ključnih dionika za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, osigurati socijalnu i teritorijalnu koheziju na način da osobe koje su doživjele iskustvo siromaštva i socijalne isključenosti mogu živjeti u skladu s ljudskim dostojanstvom i aktivno sudjelovati u životu društva.

U području suzbijanja beskućništva, ističe se potreba uvažavanja svih preporuka krovne organizacije Europske unije (Feantsa, Anti Poverty Network, itd.) u rješavanju problema beskućništva i siromaštva. Posebice se ističe 10 ključnih koraka - pristupa rješavanju koje preporučuje Feantsa - „Toolkit for developing an integrated strategy to tackle homelessness“ i konkretiziranje tih koraka u okviru raspoloživih mogućnosti, strategija i planova. U tom smislu je važno izraditi jasnu, konkretnu, realnu i konciznu lokalnu i regionalnu strategiju suzbijanja siromaštva i beskućništva. Preduvjet tomu je na lokalnoj, a time i na svim ostalim razinama i relevantnim mjestima imati jasne brojke potrebitih i/ili procjene stanja te programe suzbijanja.

Pristupanjem Europskoj uniji Republika Hrvatska prihvatila je Garanciju za mlade, kao ključni element poboljšanja položaja mladih na tržištu

rada i osiguranja njihove budućnosti, te smanjenja rastućeg broja mladih nezaposlenih osoba.

Svrha strategije je zajedničkim pristupom postići osiguranje minimalnog životnog standarda najugroženijeg dijela stanovništva te osigurati uvjete za sprječavanje novih pojava siromaštva i socijalne isključenosti. U tom smislu strategija predstavlja osnovni okvir koji doprinosi ostvarenju zacrtanih ciljeva, a koji je komplementaran Europskoj platformi za suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti. U strategiji se daju osnovne smjernice i aktivnosti u pojedinim strateškim područjima koje će se razrađivati kroz trogodišnje programe provedbe koji će sadržavati mjere, nositelje i načine provedbe mjera, uz jasne kvantitativne pokazatelje. Ministarstvo nadležno za socijalnu politiku, u suradnji s ostalim nadležnim tijelima državne uprave i drugim institucijama i organizacijama, jednom godišnje će podnositi Vladi Republike Hrvatske izvješća o provedbi strategije, odnosno predviđenih strateških aktivnosti. Ciljevi strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti sukladni su ciljevima Europske strategije za pametan, održivi i uključivi rast – Europa 2020., a koji su povezani s Milenijskim ciljevima razvoja: iskorjenjivanje siromaštva djece; aktivna uključenost ranjivih skupina u društvo i tržište rada; osiguravanje prikladnog stanovanja za sve; sprječavanje i uklanjanje uzroka diskriminacije ranjivih skupina; sprječavanje financijske isključenosti i prezaduženosti; osiguranje integracije Roma i drugi ciljevi specifični za pojedina strateška područja.

Strateške programske aktivnosti usmjerit će se na tri prioriteta i glavne ciljeve:

1. Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu

U skladu s glavnim ciljem Strategije Europa 2020. Republika Hrvatska će do 2020. godine težiti smanjenju broja osoba u riziku od siromaštva za 150 000 stanovnika u skladu s aktualnim sociodemografskim kretanjima uz pretpostavku gospodarskog rasta, pozitivnih kretanja na tržištu rada i osiguravanja uvjeta za otvaranje novih radnih mjesta, kreiranja mjera usmjerenih dugotrajno nezaposlenim osobama i drugim ranjivim skupinama (mladi, osobe s invaliditetom, Romi) te ulaganja dodatnih napora u povećanje adekvatnosti socijalnih naknada u sustavu socijalne skrbi, ujednačenoj dostupnosti obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i drugih usluga, dostupnosti stanovanja, smanjivanju regionalnih razlika te suzbijanju zaduženosti i financijske ovisnosti, povećanje udjela populacije u dobi 30-34 sa završenim tercijarnim obrazovanjem za 35%; smanjenje stope nezaposlenosti i nedovoljnog sudjelovanja na tržištu rada, povećati stopu zaposlenosti do 2020.

godine na 59%; smanjenje udjela populacije koja rano napusti školovanje do 2020. godine sa 4,1 na 4,0 %.

2. Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba

U okviru ovog prioriteta utjecat će se na osiguravanje uvjeta da od najranije dobi budu omogućene kvalitetne i dostupne usluge za djecu / predškolske usluge, slobodne aktivnosti, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, te poticaji za visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje kao i osiguravanje kvalitetnih i dostupnih socijalnih usluga za sve građane (socijalna skrb, zdravstvena zaštita, obrazovanje); stvaranje mogućnosti za podizanje stope zaposlenosti radno sposobnih osoba te podizanje zapošljivost skupina u nepovoljnom položaju; razvoj stambene politike (osiguravanje dostupnih stanova za mlade, socijalno ugrožene, zaštita nekretnine u kojoj čovjek živi...) te sprečavanje beskućništva; razvijanje inovativnih programa u svim područjima (socijalna inovacija) kao i razvoj novih vještina za rad, te veće korištenje EU fondova.

3. Uspostavljanje koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, te sustava praćenja i evaluacije

Ovim prioritetom namjera je uspostavljanje koordinacije i suradnje na svim razinama u svrhu ujednačavanja politika te uspostave sustava prikupljanja i razmjene podataka; osiguranje

kvalitetne analize i istraživanja u svrhu osiguravanja praćenja i evaluacije provedbenih mjera koja će služiti kao podloga za donošenje strateških odluka i kreiranja politike koja prati europske i svjetske standarde.

Načela koja je nužno poštivati u ostvarivanju ciljeva strategije i provedbi mjera i aktivnosti koja iz nje proizlaze su višedimenzionalni pristup rješavanju problema siromaštva, solidarnost i načelo nestigmatizacije, načelo supsidijarnosti, objektivnost u planiranju mjera na temelju što jasnijih pokazatelja, koordinacija i ravnopravno i sinergijsko sudjelovanje svih dionika u izradi i provedbi strategije, inovativni pristup socijalne politike te ispitivanje primjene inovativnih pristupa financiranju socijalnih usluga, uključujući sudjelovanje privatnog sektora i financijskih instrumenata, kao što je mikrofinanciranje i socijalno poduzetništvo.

S obzirom da su siromaštvo i socijalna isključenost kategorije koje imaju više dimenzija, za njihovo suzbijanje kao i prevenciju uključit će se više strateških područja, kao i svi relevantni dionici koji mogu pridonijeti ostvarivanju uvjeta za trajno smanjenje i sprečavanje siromaštva i socijalne isključenosti.

Provedba ove Strategije financirat će se sredstvima iz Državnog proračuna Republike Hrvatske u razdoblju 2014.–2020., kao i sredstvima strukturnih instrumenata kohezijske politike Europske unije, sredstvima međunarodnih fondova te ostalim raspoloživim sredstvima.

ENERGETSKO SIROMAŠTVO

Analizirajući na kraju 2020. godine samo ovaj segment Strategije borbe protiv siromaštva u RH za razdoblje 2014.–2020., evidentno je kako mnoge prioritete nismo ni blizu dosegli, kako su se siromaštvo i rizici od siromaštva i socijalne isključenosti produbili, kako su brojke „novog siromaštva“ rastuće i kako će nam u izradi nove Strategije za sljedeće razdoblje trebati puno inovativnosti i povezivanja tijela odlučivanja s akademskom zajednicom i praktičarima, onima koji rade na „terenu“ i koji se svaki dan susreću s licima siromašnih.

„Siromaštvo je neprijatelj ljudskih prava, a države su uspješne u onoj mjeri u kojoj se brinu za svoje najranjivije“ - riječi su Lore Vidović, pučke pravobraniteljica koja godinama u svojim izvješćima otvara pitanja povrede ljudskih prava uzrokovanih siromaštvom i otvoreno progovara o energetskom siromaštvu koje nema službene definicije u Hrvatskoj.

Prema postojećem zakonodavstvu postoji vrlo ograničena kategorija energetske ugroženosti kojom korisnici zajamčene minimalne naknade ili invalidnine imaju pravo na financijsku olakšicu na račune za električnu energiju u iznosu 200 kuna mjesečno. Također, socijalno ugroženi građani imaju pravo na jednokratnu pomoć za nabavku ogrjevnog drva te na neke druge oblike pomoći u pokrivanju troškova stanovanja. Sve postojeće mjere pomoći isključivo su izravna financijska pomoć koja iako donekle pomaže građanima, nikako ne rješava osnovne uzroke života u energetskom siromaštvu, kao ni njegove posljedice.

Hrvatska je odlučila otvoriti problem energetskog siromaštva, okupiti ključne aktere i početi poduzimati potrebne korake. Za početak trebamo definirati pojam energetskog siromaštva kako bi uopće mogli shvatiti opseg onoga što moramo rješavati.

U planu su sveukupno tri programa, koja će se financirati iz nacionalnih sredstava, ali i iz fondova EU. Programi će biti usmjereni na savjetovanje ugroženih kupaca i provedbu mjera energetske učinkovitosti u ugroženim kućanstvima. No ono što je još važnije, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja do 2020. predvidjelo je ukupno 30 milijuna eura za energetske obnovu obiteljskih kuća, a sredstva će se prvi put dodjeljivati i po socijalnom kriteriju.

Važno je znati da energetsko siromaštvo obuhvaća osobe koje nemaju pristupa modernim oblicima energije, poput električne energije ili plina, ali i one koje si ne mogu priuštiti nužnu količinu energije potrebne za osiguranje prihvatljivih uvjeta stanovanja; energetski su siromašna i ona kućanstva kojima, nakon što podmire troškove utrošene energije, ne ostaje dovoljno sredstava za zadovoljenje drugih životnih potreba

U 2017. oformljen je i Europski opservatorij za energetsko siromaštvo, a objavljen je i specifičan natječaj za istraživanje na području Jadransko-jonske regije.

Novi natječaji za EU sredstva sve češće nude mogućnost financiranja projekata s područja energetskog siromaštva pa tako i kroz prestižne Obzor2020 programe .

U Hrvatskoj još uvijek nemamo konkretan broj ugroženih građana premda je na konferenciji Fakulteta elektrotehnike i računarstva i udruge DOOR rečeno kako oko 60 % jedinica lokalne samouprave isplaćuje pomoć za podmirenje troškova stanovanja, godišnje takvi troškovi iznose 72 milijuna kuna za cijelu Hrvatsku. Jedinice lokalne samouprave su spremne i otvorene za održivije mjere pomoći svojim građanima.

IZAZOVI UBLAŽAVANJA SIROMAŠTVA NA LOKALNIM RAZINAMA

Na zahtjev Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU i Ministarstva socijalne politike i mladih, Državni zavod za statistiku je u godišnji provedbeni plan statističkih aktivnosti uvrstio provođenje istraživanja pod nazivom Mapiranje i procjena geografske raspodjele rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za mala područja Republike Hrvatske.

Predviđeno je da će se aktivnosti provesti u suradnji sa Svjetskom bankom, s kojom je MRRFEU sklopio ugovor o suradnji, sufinanciran od strane Europske unije iz Europskog Fonda za regionalni razvoj.

Popis stanovništva nudi informacije o svim stanovnicima, no sadrži ograničene podatke o blagostanju. Rješenje je metodom procjene na malom području kombinirati prednosti Popisa i anketnih istraživanja, što omogućuje procjenu podataka o siromaštvu na razini županija (NUTS-3) i gradova i općina (LAU-2).

Stručnjaci Svjetske banke, uz metodološku pomoć DZS-a identificirali su varijable koje imaju slične definicije u svim izvorima, usporedbom njihovih distribucija procijenjeni su parametri temeljem kojih je stvoren model koji najbolje odražava razinu dohotka ili potrošnje kućanstva. Primjenom modela simulirano je blagostanje (dohodak ili potrošnja) svakog popisanog kućanstva i uz pomoć simuliranog dohotka ili potrošnje procijenjene su razine siromaštva za svaku općinu/grad te županiju u Hrvatskoj.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 147/14 i 123/17) Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: JLP(R)S) u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti.

Novi model izračuna indeksa razvijenosti temelji se na stručnoj podlozi „Evaluacija postojećeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novog indeksa razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj“ koju je za potrebe Ministarstva izradio Centar za lokalni ekonomski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Za testiranje, simulacije i izračune te osnovom toga, rangiranje i razvrstavanje JLP(R)S-a koristila se informatička aplikacija ESTAT indeks razvijenosti uspostavljena 2016. godine.

Po donošenju izmjena i dopuna Zakona, a slijedom izrađenoga novoga modela izračuna indeksa razvijenosti, donesena je nova **Uredba o indeksu razvijenosti** (Narodne novine, br. 131/17, u daljnjem tekstu: Uredba). Uredba utvrđuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, njihov izračun i izvore podataka te način izračuna indeksa razvijenosti.

U skladu s Uredbom, za izračun indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji:

- **prosječni dohodak po stanovniku;**
- **prosječni izvorni prihodi po stanovniku;**
- **prosječna stopa nezaposlenosti;**
- **opće kretanje stanovništva;**
- **stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje);**
- **indeks starenja.**

Decentralizacija socijalne skrbi predstavlja jedan od važnih koraka racionalizacije sustava, ali i učinkovitije politike prema siromaštvu. Uloga decentralizacije u ovom smislu je da socijalna pomoć bude efikasna tj. prilagođena lokalnim potrebama. To znači da se pretpostavlja da se jednako siromašni i potrebiti u različitim regijama zemlje tretiraju na isti ili sličan način.

Koprić u svom radu „Upravljanje decentralizacijom kao nov pristup razvoju sustava lokalne samouprave“ navodi kako decentralizacija ima barem dva lica.

Jedno je usmjereno prema jačanju uloge lokalnih i drugih sub-nacionalnih jedinica u pružanju javnih usluga, te povećanju njihova financijskog kapaciteta (Ahmadetal.,2006). Drugo je pak usmjereno prema jačanju demokratskih standarda i legitimiteta političkog sustava u tim zemljama, osiguravanjem šireg sudjelovanja građana, novim institucionalnim formama poput neposredno izabranog načelnika, orijentacijom na građane, jačanjem transparentnosti i etičkih standarda i slično (Koprić prema v.iKersting, Vetter, 2003).

Za provedbu decentralizacije, navodi autor, posebno je potrebna podrška politike, upravnog osoblja, lokalnih jedinica, njihovih udruga, građana, medija,ekspertne zajednice te civilnog društva.

Temeljno načelo na kojem počiva decentralizacija jest načelo supsidijarnosti. To znači da se nižim jedinicama povjerava što veći broj javnih poslova, čime se jača njihov financijski, personalni i organizacijski kapacitet za preuzimanje sve ozbiljnijih poslova, te također snaži njihov politički legitimitet. Što se tiče Hrvatske, sustav socijalne skrbi, kao i ostali socijalni sustavi u RH, navodi Šućur, uglavnom je visoko centraliziran. Također

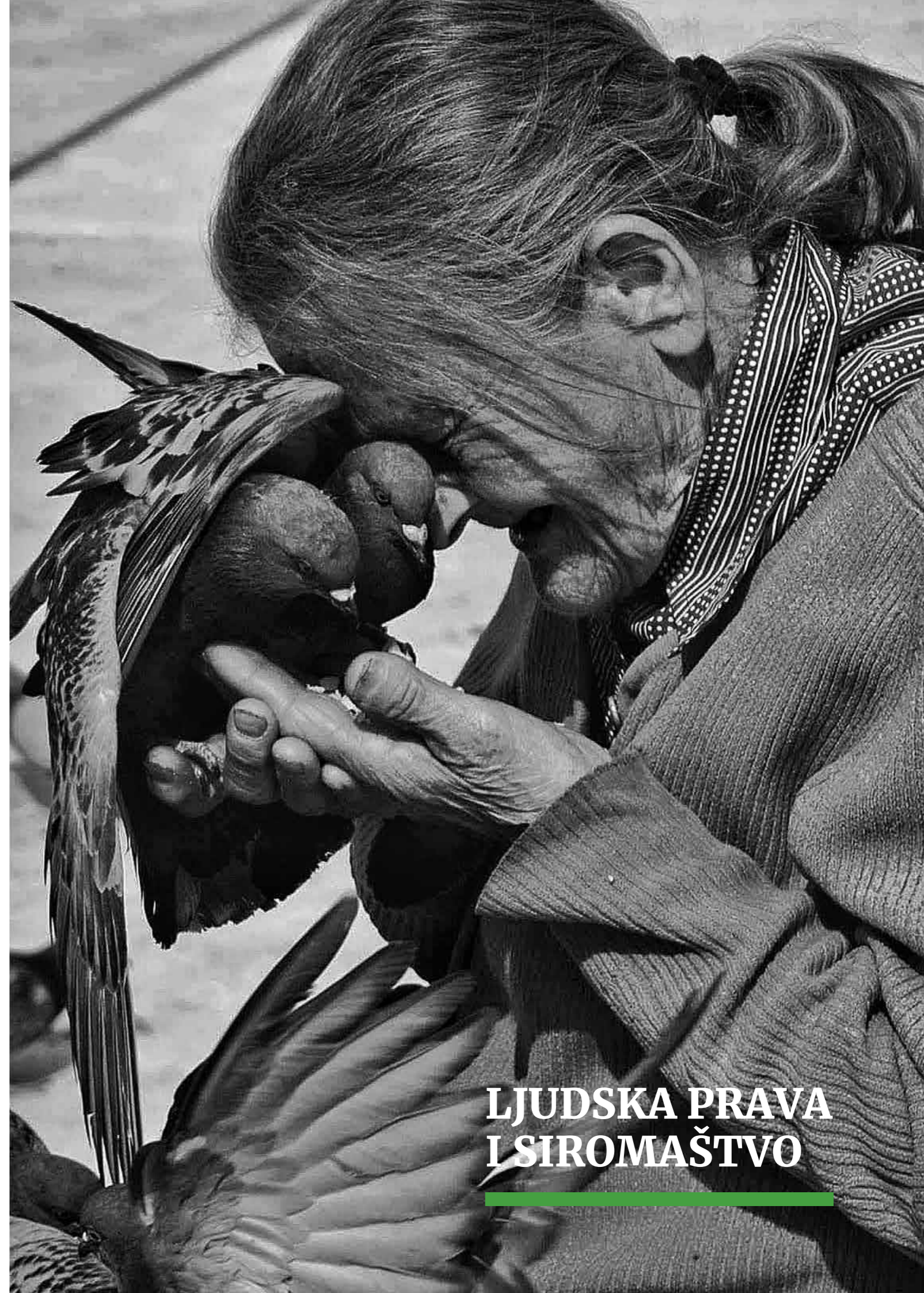
navodi kako je socijalna skrb devedesetih godina bila gotovo u potpunosti financirana iz državnog proračuna. Prema podacima za 1997., „središnja je država financirala više od 95% izdataka socijalne skrbi. Zakon o socijalnoj skrbi iz 1997. godine, dao je skromni poticaj decentralizaciji u tom smislu što je propisao da jedinice lokalne samouprave imaju obvezu potrošiti dio vlastitih sredstava za potrebe socijalne skrbi građana na svom području (čl. 7. st. 1. i 2.)“ (Šućur, 2000:266).

Udruga Most je provela 2018. godine analizu politika koristeći se metodom studije slučaja socijalnih programa u četiri grada. Temeljna hipoteza je da razina ostvarenja socijalnih prava građana Republike Hrvatske u značajnoj mjeri ovisi o mjestu stanovanja, što je u suprotnosti s jednim od temeljnih načela socijalne države, a to je načelo jednakosti građana u ostvarivanju socijalnih prava. Specifične hipoteze u ovoj analizi su: **H1**-Postoji značajna razlika između gradova Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka u opsegu i strukturi socijalnih izdvajanja i **H2**-Grad Zagreb nudi i financira bitno višu razinu socijalnih prava od ostalih gradova iz uzorka. (Matković, 2018.)

Analizom socijalnih programa vidljivo je kako se za građane razvijenih gradova, u ovom slučaju Zagreba, u kojemu je niža razina siromaštva, izdvajaju bitno veći iznosi za socijalne programe te posljedično tomu građani grada Zagreba uživaju puno veću razinu i širu lepezu socijalnih prava. Ako samo usporedimo novčane naknade za umirovljenike s malim mirovinama u Splitu, Rijeci, Osijeku i Zagrebu, vidjet ćemo kako su te naknade u gradu Zagrebu mnogo veće. U segmentu prava obiteljske politike, tj. naknada i usluga za djecu, Grad Zagreb nudi i financira bitno višu razinu prava od svih gradova iz uzorka.Tako pomoć za prvo novorođeno dijete u Zagrebu iznosi 1800 kuna, za drugo 3600 kuna za treće i svako sljedeće dijete 5400 kuna, bez obzira na socio-ekonomski položaj roditelja. Grad Zagreb osigurava besplatne udžbenike za sve učenike osnovnih i srednjih škola dok ostali gradovi isto osiguravaju samo za učenike iz siromašnijih obitelji itd. Skrb o starijim osobama i smještajni kapaciteti u javnim/županijskim domovima su znatno veći u Zagrebu, nego u drugim gradovima stoga je evidentno kao je i dostupnost institucionalne skrbi u Hrvatskoj uvelikoj mjeri ovisna o mjestu stanovanja. Osim o mjestu stanovanja ovisna je i o socioekonomskoj poziciji starijih osoba ili članova njihovih obitelji, obzirom da jedino domovi privatnih osnivača imaju slobodnih mjesta, a oni su naravno mnogo skuplji stoga i prepreka mnogim starijim osobama za osiguravanje skrbi koja im je potrebna. Prema proračunu Grada Zagreba za 2015. godinu, Zagreb je potrošio oko 495,7 milijuna kuna za socijalnu zaštitu od čega je 365,6 milijuna kuna bilo usmjereno na financiranje programa i pomoći, a 90,1 milijun kuna za financiranje ustanova kojima je

Grad Zagreb osnivač, a koje pružaju brojne socijalne usluge, podršku u obrazovanju, zapošljavanju, potporama osobama s invaliditetom i djeci s poteškoćama u razvoju. S druge strane grad Rijeka je npr. u socijalni program prema izvješću o ostvarenju za 2015. godinu izdvojio oko 28 milijuna kuna, a ostali gradovi još manje. Na temelju niza dobivenih podataka i analize studije slučaja četiri odabrana grada mogli smo zaključiti kako su prethodno postavljene hipoteze potvrđene. Zaključno je istaknuto kako bi primarni cilj u socijalnoj politici svih, pogotovo manje razvijenih gradova, trebao biti povećanje zapošljavanja prije nego borba s

formalnom nezaposlenošću. Dakle, nužnim se čini modernizirati socijalnu državu u Hrvatskoj u smislu određenog zaokreta prema programima socijalnih ulaganja te povećati izdvajanja za obrazovanje, djecu i obitelj te programe aktivne politike zapošljavanja. Osim efikasne, bitan je i koncept pravedne socijalne politike koji bi trebao omogućiti da financiranje socijalnih programa bude veće u onim lokalnim zajednicama koje bilježe veću stopu siromaštva, odnosno tamo gdje je to uistinu potrebnije, a važni procesi za provedbu takve politike su svakako komunikacija, informiranje i umrežavanje na svim državnim razinama.

**LJUDSKA PRAVA
I SIROMAŠTVO**

Kuća ljudskih prava i Ured pučke pravobraniteljice svake godine provode istraživanja o stanju ljudskih prava u RH i o tomu izvještavaju javnost.

Kuća ljudskih prava prikuplja informacije iz sekundarnih izvora odnosno medijskih izvora, praćenjem službenih objava, statistika, izvještaja državnih tijela i pravobraniteljstva, pregledava izvještaje i objave civilnog društva, analizira relevantne legislative te provodi konzultacije s organizacijama civilnog društva i akademskom zajednicom. Iz izvještaja Kuće ljudskih prava (KLJP) o stanju ljudskih prava u 2019. godini izdvajamo područje analize koje se odnosi na poglavlje **Pravo na adekvatan životni standard** što uključuje pravo na hranu, pravo na adekvatno stanovanje, pravo na socijalnu zaštitu i pravo na vodu.

Pravo na hranu

Najveće prepreke u ostvarenju prava na hranu i u 2019. godini su preveliki troškovi hrane za dio stanovništva i kultura prehrane koja negativno utječe na zdravstveno stanje pojedinca. Hrana i dalje nije priuštiva dijelu stanovništva. Uočava se trend povećanja potrošačkih cijena hrane. Samo u 2019., one su porasle za 1,9 posto u odnosu na godinu prije, a zbog niske kupovne moći povećanje stavlja dodatno opterećenje za građane i otežava im pristup adekvatnoj prehrani i ostvarenju prava na pristup hrani. Svaki deseti građanin Hrvatske i dalje nije u mogućnosti osigurati si nutritivno kvalitetan obrok svaki drugi dan. Iako se hrana u Hrvatskoj smatra sigurnom, prehrambena kultura je problematična. Učestala je konzumacija nedovoljno kvalitetne hrane koja uzrokuje zdravstvene probleme. Prema posljednjim podacima UN-ove Agencije za hranu i poljoprivredu, čak 27,1 posto građana Hrvatske ima problema s pretilošću. Nedostaju podaci o učinkovitosti postojećih programa prevencije pretilosti i drugih zdravstvenih problema povezani s prehranom.

Pravo na adekvatno stanovanje

Hrvatska i dalje nije sustavno i strateški pristupila omogućavanju prava na adekvatno stanovanje kroz široko obuhvatnu stambenu politiku koje je utemeljena u stvarnim potrebama za koje ne postoje cjeloviti podaci. Javljuju se problemi u području pravne sigurnosti stanovanja, priuštivosti, nastanjivosti, dostupnosti i pristupa stanovanju. Izostanak potpisivanja ugovora o najmu stana najmoprimce stavlja u nepovoljan položaj jer ih se lišava prava na korištenje stambenog prostora, onemogućuje im prijavu boravišta i otežava pristup javnim uslugama u lokalnoj zajednici. Iako procjene ukazuju da je pokrivenost ugovorima porasla, sadržaj

takvih ugovora ne štiti prava najmoprimaca, već imovinu najmodavca. Rokovi za raskidanje ugovora su nepovoljni za najmoprimce, a restrikcije za raskidanje ne postoje. Primjerice, želja najmodavca za povećanjem cijene najma može biti razlog za raskid ugovora što u slučaju kada najmoprimac ne prihvaća navedenu cijenu nerijetko dovodi do otkaza ugovora bez krivice najmoprimca. Podaci o tome ne vode se u službenoj statistici. Jedina zaštita koju najmoprimci imaju je podnošenje hitnog zahtjeva protiv smetanja posjeda nadležnom sudu. Uočava se trend povećanja opterećenosti stanovništva troškovima stanovanja. Najugroženiji su građani koji plaćaju najam po tržišnim cijenama jer je njih 78,3 posto opterećeno troškovima stanovanja što ugrožava ostvarivanje ostalih ljudskih prava. Osim najmoprimaca, troškove stanovanja teško podmiruje 20 posto stanovništva s najmanjim primanjima. Dok građani imaju poteškoće s podmirivanjem troškova stanovanja, troškovi stanovanja kontinuirano rastu. Najamnine su porasle u cijeloj zemlji, najviše u Zagrebu gdje je prosječna cijena najma unatrag dvije godine porasla za 129 posto. Izostanak stambene politike koja bi osigurala lakši pristup stanovanju i smanjila opterećenost troškovima stanovanja ukazuje da će se problemi s priuštivošću u budućnosti povećavati. Nije uočen napredak u poboljšanju uvjeta stanovanja. Građani imaju problema s dostupnošću i priuštivošću adekvatnog grijanja (7,7 posto kućanstava), a njih 11,2 posto živi u neadekvatnim stanovima i kućama. U takvim prostorima živi 10 posto djece. Nedostaju politike ulaganja u poboljšanje uvjeta stanovanja, a neregularnost prometa dovela je do onečišćenja stambenih prostora bukom s kojom se suočava oko 8 posto kućanstava u Hrvatskoj. Hrvatskoj nedostaje stanova za dugoročni najam, posebice u velikim gradovima i turističkim središtima. Kratkoročni najam turistima negativno utječe kako na dostupnost tako i na opterećenost građana troškovima stanovanja jer se najamnine u turističkim središtima povećavaju. Najugroženiji su studenti slabijeg imovinskog stanja, koji u nedostatku kapaciteta studentskih domova i subvencioniranog smještaja prisiljeni boraviti u najamnim prostorima što povećava njihove životne troškove i životne troškove obitelji. U 2019. došlo je do izmjena Zakona o društveno poticanoj stanogradnji. Smanjena je kamatna stopa s 3 na 2 posto za kupnju stanova iz programa, te je zabranjena prodaja ili najam socijalnih stanova tijekom razdoblja od 10 godina čime se onemogućuje zloupotreba. Iako su navedene zakonske izmjene pozitivne, zbog nedostatka stanova iz programa nastalih uslijed smanjenja gradnje, ovaj program u 2019. nije ostvario doprinos realizaciji prava na dostupnost stanovanja.

Program subvencioniranja stambenih kredita nastavljen je u 2019. u kojoj je obuhvaćeno 4260 kućanstava. Program je ostvario doprinos u četiri slavonske županije koje imaju izrazito nizak indeks razvijenosti. Iako je ostvario određen doprinos realizaciji prava na pristup stanovanju, doprinos ostaje skroman jer program i dalje ostaje nepristupačan osobama slabijeg socioekonomskog statusa.

Najugroženije skupine u pristupu stanovanju su beskućnici, zaštićeni najmoprimci slabijeg socioekonomskog statusa i zaštićeni najmoprimci treće životne dobi. Zbog presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju Statileo išlo se u izmjene Zakona o najmu stanova prema kojem će zaštićene najamnine u razdoblju od 5 godina dostići tržišne cijene, koje su daleko veće od trenutnih zaštićenih najamnina. To je pogubno za ugrožene skupine zaštićenih najmoprimaca kao što su stariji i osobe slabijeg socioekonomskog statusa. Iako Zakon omogućuje zaštićenim najmoprimcima prvenstvo pri kupnji stanova iz programa poticane stanogradnje i programa subvencioniranja kredita, zaštićeni najmoprimci u riziku od siromaštva nemaju uvjete za kupnju stanova, a upitna je i kvaliteta njihovog alternativnog stambenog zbrinjavanja koje predviđa Zakon.

Pravo na socijalnu zaštitu

Uočava se trend smanjenja broja korisnika zajamčene minimalne naknade koji se u odnosu na 2016. smanjio za oko 25 posto, ali broj korisnika i dalje ostaje visok. Zajamčena naknada u iznosu od 800 kuna mjesečno nedovoljna je za ostvarenje temeljnih ljudskih prava. Nacionalno zakonodavstvo ne prepoznaje mjeru osnaživanja za izlazak iz sustava socijalne skrbi, čime se stvara ovisnost korisnika o sustavu što dovodi do perpetuacije siromaštva. Pojedine ustanove provode programe osnaživanja, a za koje nema podataka o učinkovitosti. Također, u Centrima za socijalnu skrb nedostaje kapaciteta za provedbu takvih programa.

Ljudska prava i siromaštvo

Četvrtina stanovništva Hrvatske živi u riziku od siromaštva, što je jedan od najvećih društvenih problema koji je prepreka za ostvarenje niza ljudskih prava. Osobe u riziku od siromaštva često su osobe u jednočlanim kućanstvima (52,7 posto), osobe s primarnim obrazovanjem ili bez obrazovnog postignuća (47,1 posto), osobe koje plaćaju najamninu po tržišnim cijenama (37,2 posto), te osobe koje žive u ruralnim krajevima (30,09 posto). Uočava se fenomen nasljeđivanja siromaštva: djeca niže obrazovanih roditelja imaju velike izgleda (64,1 posto) za ostanak u siromaštvu. Iako se uočava trend smanjenja siromaštva unatrag nekoliko godina i dalje prevelik udio stanovništva ne može ostvariti temeljna ljudska prava. Nejednakost dohotka i dalje ostaje na približno istoj razini kao i prethodnih godina, mjereno Gini koeficijentom (0.29). Analiza prihoda građana ukazuje na ulogu koju socijalni transferi i mirovine igraju u smanjenju dohodovne nejednakosti i monetarnog siromaštva, ali i na ovisnost o sustavu socijalnih davanja. Nedostaju adekvatnije politike koje bi osnažile osobe s najnižim primanjima za izlazak na tržište rada i stvaranje dodatnih prilika za ostvarenje temeljnih ljudskih prava i izlazak iz siromaštva. Trenutna Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti ima niz nedostataka. Strategija nije utemeljena u ljudskim pravima sukladno preporukama UN-a i nije usmjerena na realizaciju ljudskih prava koja su povezana sa siromaštvom. Također, dio strategije koji se bavi prevencijom siromaštva navodi samo područja u kojima je potrebno razvijati politike, ali ne i mjere i pokazatelje uspješnosti.

Pravo na pitku vodu

Dostupnost pitke vode u Hrvatskoj je zadovoljavajuća, ali se trebaju poduzeti dodatne mjere kako bi se omogućila dostupnost vodoopskrbnog sustava u područjima u kojima je pristup onemogućen ili otežan. Kvaliteta vode u Hrvatskoj je iznimno visoka jer 90 posto pitke vode dolazi iz podzemlja i ne zahtjeva dodatne postupke obrade prije isporuke kućanstvima. Pojedini slučajevi onečišćenja pitke vode uzrokovani su nedostatkom svijesti o izvorima pitke vode za kućanstva (kao što je slučaj iz Solina gdje je do onečišćenja došlo bacanjem građevinskog otpada u rijeku Jadro) ili zbog nesreće (kao što je slučaj onečišćenja vode u zagorskim općinama zbog curenja nafte iz prevrnutog kamiona). Slučajevi poput solinskog ukazuju na potrebu daljnjeg podizanja svijesti o važnosti sigurnog ophođenja prema izvorima pitke vode i vodovodima. U 2019. donesen je novi Zakon o vodnim uslugama koji unosi niz jamstava osiguranja ekonomskog pristupa vodi za građane. Zabranjuje se diskriminacija prilikom pružanja vodnih usluga,

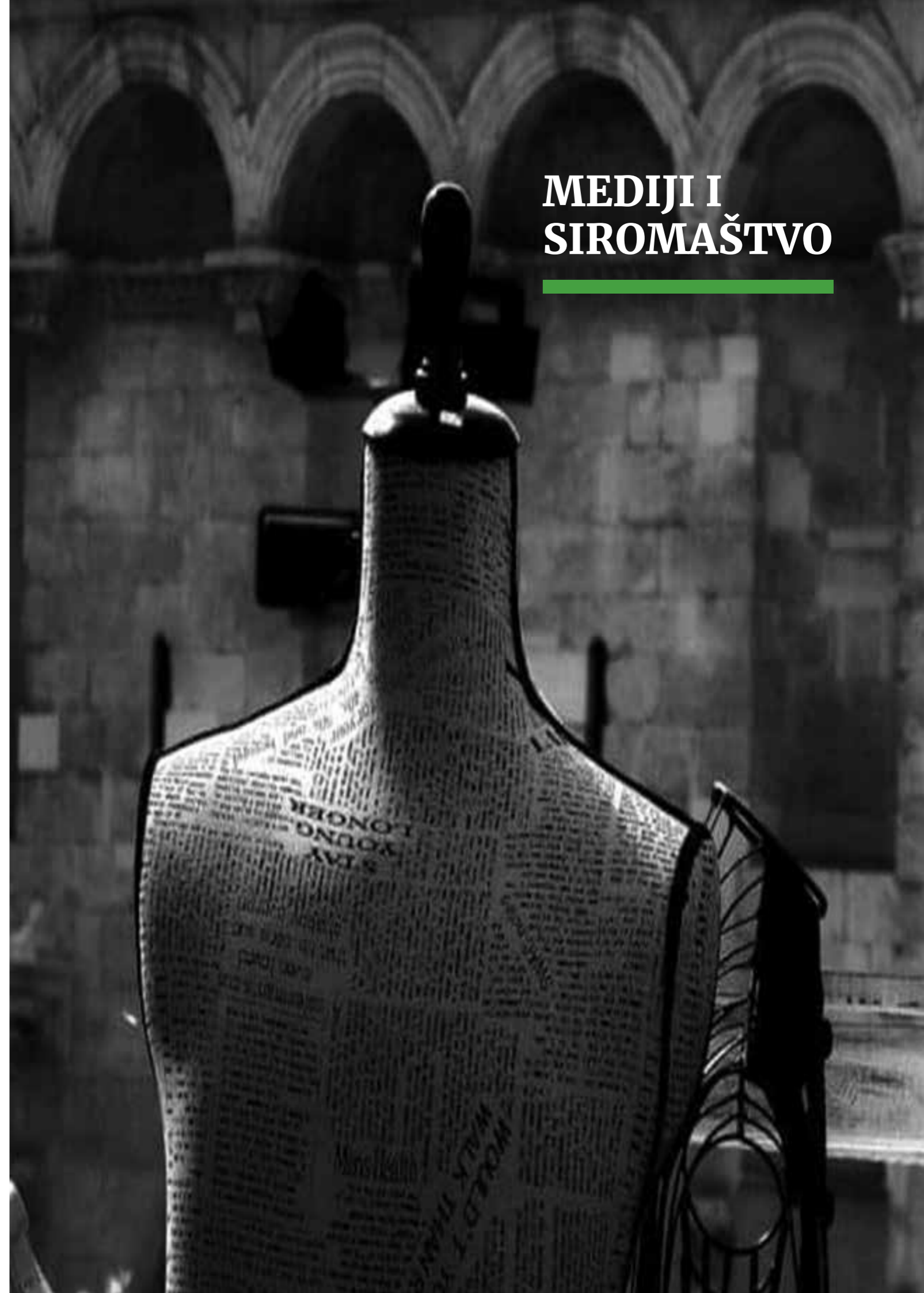
a utvrđena je i socijalna cijena vodnih usluga koja uključuje opskrbu vodom, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, koja ne smije prelaziti 60 posto uobičajene cijene. Zakon jamči isporuku vode za osobnu potrošnju u iznosu od 50 litara dnevno po članu kućanstva čak i u slučaju skrivljenih obustava isporuke poput neplaćanja računa za vodne usluge. Pravo na pitku vodu nije usmjereno na realizaciju ljudskih prava koja su povezana sa siromaštvom. Dio strategije koji se bavi prevencijom siromaštva navodi samo područja u kojima je potrebno razvijati politike, ali ne i mjere i pokazatelje uspješnosti.

U 2019. godini je cijena vodnih usluga iznosila 1,38 posto ukupnog neto raspoloživog dohotka po stanovniku što zadovoljava preporuku UN-a prema kojoj troškovi vode za osobnu potrošnju ne smiju prelaziti 5 posto raspoloživog dohotka. Usprkos pozitivnim trendovima u realizaciji ljudskog prava na pitku vodu, prostor za napredak vidi se u osiguranju dostupnosti vodnih usluga za kućanstva koja još uvijek taj pristup nemaju. Zabrinjavaju i izmjene zakona o vodi prema kojima se omogućuje ekstrakcija sedimenta iz rijeka što ima negativan utjecaj na razinu podzemnih voda čije opadanje bi moglo u budućnosti ozbiljno ugroziti dostupnost pitke vode.

Usprkos pozitivnim kretanjima u gospodarstvu, Hrvatska u rastu i dalje zaostaje za drugim državama članicama EU. Prosječne plaće porasle su u odnosu na prethodnu godinu, ali bilježi se i porast troškova života. Svaki peti građanin i dalje živi u riziku od siromaštva, uočavaju se regionalne nejednakosti u dohotku, ali i pristupu obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti. Ekonomske nejednakosti najviše pogađaju ugrožene i marginalizirane društvene skupine. Osobe starije životne dobi i djeca su posebno izloženi riziku od siromaštva. Istovremeno, iako nominalno postoji, Hrvatska zapravo nema upotrebljivu i na principima ljudskih prava razrađenu strategiju suzbijanja siromaštva.

Prema izvješću KLJP tijekom 2019. u RH nisu učinjeni potrebni koraci za pripremu ratifikacije Europske socijalne povelje (revidirane), nije učinjen napredak u prevođenju preporuka i mišljenja UN-ovih odbora koji nadziru primjenu konvencija za zaštitu ljudskih prava na hrvatski jezik, a čime bi ih se učinilo dostupnijim stručnoj i općoj javnosti. Nacionalni program zaštite i promocije ljudskih prava i dalje nije izrađen ni donesen, iako je prethodni istekao još 2016. Time Hrvatska ulazi u četvrtu godinu bez važeće temeljne javne politike u području ljudskih prava.

MEDIJI I SIROMAŠTVO

Opće načelo Kodeksa časti govori o pravu na točnu, potpunu i pravovremenu informaciju te slobodu mišljenja i izražavanja misli koje predstavlja jedno od temeljnih prava i sloboda svakog ljudskog bića, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine. Iz tog prava javnosti da bude upoznata s činjenicama i mišljenjima proizlazi i cjelina obveza i prava novinara.

U Hrvatskoj ne postoje propisane odredbe o izvještavanju o siromaštvu, no Kodeks sadrži odredbe o temeljnim ljudskim pravima koje se primjenjuju i na temu siromaštva, pa tako čl.13. i 14. propisuju: „*Novinari u svom djelovanju poštuju, štite i promiču temeljna ljudska prava i slobode, a osobito načelo jednakosti svih građana. Posebna se odgovornost očekuje kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina. Informaciju o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju, bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj osobini ili bolesti, bračnom stanju, životnom stilu, društvenom položaju, imovinskom statusu ili razini obrazovanja novinar navodi samo ako je ona izrazito relevantna u kontekstu u kojem se iznosi. Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.*“

„*Novinar treba štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti. Obvezan je poštovati svačije pravo na privatnost. Nedopustivo je bez njihovog dopuštenja snimati osobe u okruženju u kojem se opravdano očekuje privatnost. Narušavanje nečije privatnosti mimo njegove volje i znanja dopušteno je samo ako je opravdano iznimnim javnim interesom.*“

Također u odjeljku protok informacija navode se odredbe koje govore o etičnom djelovanju i profesionalnom odnosu između novinara i izvora informacija pa tako članak 5. i 6. određuje:

„*Pravo je i dužnost novinara zauzimati se za slobodan protok informacija. Novinar je obvezan iznositi točnu, potpunu i provjerenu informaciju. On kritički prosuđuje izvore informacija i u pravilu ih navodi. Ima pravo i ne otkriti izvor informacije, ali za objavljeni podatak snosi odgovornost.*“ „*U svim novinarskim priložima, pa tako i u komentarima i polemikama, novinar je dužan poštovati etiku javne riječi i kulturu dijaloga te uvažavati čast, ugled i dostojanstvo osoba ili skupina s kojima polemizira. Kada izvještava o temama o kojima postoje različita relevantna stajališta, a posebice kada se iznose optužujući navodi, novinar nastoji sva ta stajališta predstaviti javnosti.*“

Kada govorimo o izvještavanju o siromaštvu, posebnu pozornost moramo obratiti na djecu koja su u većini slučajeva prisutna u reportažama ili člancima koje mediji objavljuju. Budući se radi o posebno osjetljivoj skupini čija se prava moraju čvrsto štiti novinari moraju obratiti pozornost na to jesu li svojim izvještavanjem ugrozili dijete.

Međunarodni projekt dodjele nagrade za novinarske radove koji na dostojan način izvještavaju o siromaštvu

U okviru međunarodnog projekta Journalism Prize „From below“ goes international, Hrvatska mreža protiv siromaštva dodjeljuje Nagradu „Svjetionik“ za novinarske radove koji na dostojan način izvještavaju o siromaštvu. Projekt u partnerstvu provode nacionalne mreže protiv siromaštva iz Hrvatske, Mađarske i Austrije, uz sudjelovanje nacionalnih mreža iz Islanda, Finske i Njemačke. Projekt financijski podupire ERSTE Zaklada.

Specifičnost Nagrade se sastoji u činjenici da novinarske radove ocjenjuje žiri sastavljen isključivo od osoba koje se nalaze u siromaštvu ili su nekad imale iskustvo siromaštva, poput nezaposlenih ili zaposlenih s nedovoljnim primanjima, mladih koji žive u ustanovama socijalne skrbi, samohranih roditelja, beskućnika, korisnika socijalnih usluga.

Dodjelom nagrade se želi promicati izvještavanje o siromaštvu temeljeno na poštivanju ljudskih prava i dostojanstva osoba s iskustvom siromaštva te koje je usmjereno konstruktivnim rješenjima za suzbijanje i prevenciju siromaštva.

Dodjelu nagrade za dostojno izvještavanje o siromaštvu je 2011. godine, pod nazivom „From below“, pokrenula Austrijska mreža protiv siromaštva (Austrian Anti Poverty Network) kao realizaciju inicijative nastale u zajedničkom susretu novinara i osoba s iskustvom siromaštva, tijekom godine borbe protiv siromaštva 2010. Krajem 2014. godine nastaje ideja o proširenju Nagrade na međunarodnu razinu što je realizirano tijekom 2016. godine projektom Journalism Prize „From below“ goes international, u kojem je Austrijska mreža pružala stručnu podršku drugim nacionalnim mrežama u implementaciji i prilagodbi dodjele Nagrade domaćoj situaciji.

Prva Nagrada u Hrvatskoj dodijeljena je krajem 2016. godine, pri čemu su se ocjenjivale sve kategorije novinarskih priloga – televizijski, radijski, tiskani i online koji izvještavaju o siromaštvu u Hrvatskoj.

Hrvatski naziv Nagrade „Svjetionik“ zajednički je izabran temeljem prijedloga članova Hrvatske mreže protiv siromaštva (HMPS) i osoba s iskustvom siromaštva. Nazivom se ukazuje na važnost medijskih priloga koji, osim što osvjetljavaju pojedine životne priče i situacije pojedinaca, skupine ljudi, statističke podatke i socijalnu politiku zemlje, imaju visok utjecaj i na konstruktivni pristup u rješavanju problema siromaštva te pritom izbjegavaju isključivo senzacionalistički pristup, neproverene informacije i izvore podataka. Također izražava želju da izvještavanje o siromaštvu ne stvara osjećaj beznađa, uzbune, straha i očajja, već budi nadu, optimizam, potiče na promjene i ukazuje na pravi smjer u suzbijanju pojave siromaštva.

Nagrada je u Hrvatskoj uvodno predstavljena tijekom redovne skupštine HMPS-a, 8. srpnja 2016. u Domu Crvenog križa Grada Zagreba na Sjemenu, u okviru koje je održan zajednički sastanak predstavnika članova HMPS-a, novinara i osoba s iskustvom siromaštva. Na sastanku se razgovaralo o aktualnim trendovima u novinarskom izvještavanju u području siromaštva, vrijednostima u novinarstvu koje Nagrada želi promovirati i potrebama osoba s iskustvom siromaštva u njihovim nastupima u medijima. Na temelju rasprave, HMPS je definirao nekoliko ključnih smjernica u promoviranju dostojnog izvještavanja o siromaštvu:

- poštivanje međunarodnih i nacionalnih dokumenata (konvencija, zakona, etičkog kodeksa struke) koji se odnose na zaštitu dostojanstva i ljudskih prava, osobito maloljetnih osoba, u svim elementima novinarskog izvještavanja (tekst, foto i video-materijal, tonski zapis);

- izbjegavanje senzacionalističkog pristupa, suzbijanje predrasuda i stereotipa prema osobama s iskustvom siromaštva; cjelovito prikazivanje slučaja, ispitivanje uzročnosti, povijesti, konteksta te mogućih realnih ishoda slučaja;

- doprinos širem društvenom razumijevanju siromaštva, informiranje i educiranje javnosti o načinima prevencije i suzbijanja siromaštva podrazumijeva izvještavanje temeljeno na provjerenim informacijama koje imaju uporište u istraživanjima, službenoj statistici i/ili literaturi, potkrijepljenim izvorima, stručnim interpretacijama;

- ukazivanje na pozitivne primjere i rješenja koja se mogu primijeniti u hrvatskom kontekstu;

- izvještavanje neizravno utječe i na poboljšanje kvalitete života osoba u siromaštvu promičući sustavno pristupanje problemu siromaštva (utjecajem na javne službe, na donosioce odluka i kreatore zakona, pravilnika i sl...), izbjegavajući pronalazak „instant“ rješenja tek pojedinih, medijski izloženih slučajeva.

Navedeno služi kao okvir za proces ocjenjivanja žirija, a prije pregledavanja radova žiri dodatno definira kriterije za izbor najboljih radova.

Stručni predstavnici HMPS-a u tijeku glasovanja imaju ulogu koordinatora žirija i organizatora glasovanja te administrativnu ulogu zaprimanja novinarskih radova i organiziranja svečanosti dodjele Nagrade.

ULOGA INSTITUCIJA RH U ANALIZI, SUZBIJANJU I UBLAŽAVANJU SIROMAŠTVA

URED PUČKE PRAVOBRANITELJICE

Spoj teorije, prakse, aktivizma i zagovaranja

Svijet bez siromaštva može zvučati kao utopijski cilj, ali ako u njega ne vjerujemo, teško da ćemo mu se ikada i približiti. Uostalom, to je prvi među 17 ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda, upravo zbog velikog broja ljudi diljem svijeta koji ne mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe. U Hrvatskoj je stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti smanjena s 31,1% 2010. na 23,3% 2019., a kad su u pitanju određene ranjive skupine, poput starijih osoba i jednoroditeljskih obitelji, brojke su i dalje iznimno visoke, posebno u ruralnim područjima.

To pokazuje da reforma sustava socijalne skrbi, započeta još 2006., nije dala odgovarajuće rezultate, kao i da izostaje strateški i odlučan pristup segmentiranim problemima poput beskućništva, socijalnog stanovanja ili diskriminacije Roma, čija rješenja zagovaramo duže od desetljeća. Svakako je novim Zakonom o socijalnoj skrbi potrebno odgovoriti na realne potrebe najugroženijih građana, kod planiranja mjera iscrpnije koristiti mape siromaštva po županijama, gradovima i općinama te razviti Mrežu socijalnih usluga kako bi one bile dostupne u svim dijelovima zemlje. Redovito predlažemo, ali i dalje očekujemo i uklanjanje manjkavosti vezanih uz ovrhe ili funkcioniranje sustava besplatne pravne pomoći, kao i administrativno rasterećenje zaposlenih u socijalnom sustavu.

S druge strane, Hrvatska je 2009. zakonom zabranila diskriminaciju temeljem imovnog stanja, kao jedna od rijetkih zemalja u Europi koja je na taj način zaštitila najranjivije, a institucija pučkog pravobranitelja je tada dobila dodatne alate za rad na suzbijanju siromaštva. Drago mi je i da se od 1. siječnja 2021. uvodi nacionalna naknada za starije, koju zagovaramo od 2011., što je na našu preporuku propisana minimalna količina vode koja se mora osigurati osobama koje ne mogu platiti račun, a uvedeno je i financiranje energetske obnove obiteljskih kuća građanima pogođenim energetske siromaštvom. Primjera je još mnogo, ali iako ohrabruju, pojedinačni i povremeni pomoci na bolje nikako nisu dovoljni za stvaranje sustava koji sprječava kršenje ljudskih prava i diskriminaciju osoba pogođenih siromaštvom.

Nažalost, upravo oni najugroženiji često nisu upoznati sa svojim pravima, ne znaju da su diskriminirani, ne znaju kako tražiti zaštitu ili za

borbu, preopterećeni egzistencijalnim brigama, jednostavno nemaju snage. To smo imali na umu kad smo otvarali područne urede u Osijeku, Splitu i Rijeci, kako bismo bili dostupniji građanima, a do njih smo i sami odlazili u gotovo sve najudaljenije i izolirane dijelove zemlje. Susreti s njima, ali i organizacijama civilnog društva poput Mosta, kao našim iznimno dragocjenim partnerima, bitan su nam izvor informacija za pripremu preporuka nadležnim tijelima i zagovaranje konkretnih rješenja. Upravo civilno društvo uvelike mijenja živote u svojim sredinama, no ne smije biti glavni oslonac, već produžena ruka države jer je ona odgovorna za stvaranje i funkcioniranje okvira podrške najugroženijim građanima.

Odgovor na siromaštvo mora biti sustavan, što podrazumijeva dugogodišnji, višedimenzionalan i sveobuhvatan proces, kvalitetnu međuresornu suradnju i uključivanje svih koji svojim znanjem i iskustvom mogu doprinijeti. Jedini je to put do društva u kojem ljudska prava neće ovisiti o imovnom stanju niti će ih ono držati u začaranom krugu diskriminacije, već će svi kojima je podrška najpotrebnija znati da na nju uistinu mogu i računati, gdje god i u kakvim god okolnostima živjeli.

*mr.sc. Lora Vidović,
pučka pravobraniteljica*

Korisni linkovi:

www.ombudsman.hr

Izvešća pučke pravobraniteljice
<https://www.ombudsman.hr/hr/izvjesca-puck-og-pravobranitelja/>

Izdvojene novosti iz Ureda pučke pravobraniteljice (newsletter)
<https://us12.campaign-archive.com/home/?u=d0bde5408a1f-0588766c28573&id=ae7212c386>

Smjernice za prepoznavanje slučajeva diskriminacije
<https://www.ombudsman.hr/hr/download/smjernice-za-prepoznavanje-slucajeva-diskriminacije/?wpdmdl=4801&refresh=5f59f0129e8111599729682>

Priručnik Poštujte moja prava – ljudska prava u domovima za starije
<https://www.ombudsman.hr/hr/download/prirucnik-postujte-moja-prava-ljudska-prava-u-domovima-za-starije-i-nemocne/?wpdmdl=4795&refresh=5f59f0483b3e71599729736>

ULOGA AKADEMSKE ZAJEDNICE U ZAGOVARANJU POZITIVNIH PROMJENA I BORBI PROTIV SIROMAŠTVA

Uloga znanosti, kojom se članovi akademske zajednice primarno bave, je da na objektivan, sustavan i metodološki utemeljen način objasni, opiše i definira ono što je predmet njezinog istraživanja. Primjerice, socijalni rad se ubraja u područje društvenih znanosti koja primjenjuje socijalnu teoriju i istraživačke metode radi proučavanja i poboljšavanja života ljudi, grupa i društava. To znači da je smisao primjene znanstvenih metoda osim spoznajne i poboljšanje života pojedinaca i zajednice. U skladu s tim, kada govorimo o problemu siromaštva u kontekstu znanstvenih istraživanja, smisao je upravo da na osnovu generalnih znanstvenih spoznaja i uvida o različitim aspektima siromaštva, utječe na poboljšanje kvalitete života osoba koje žive u uvjetima siromaštva.

Siromaštvo kao tema u znanstvenoj zajednici u Hrvatskoj nije bila značajno zastupljena do unazad desetak godina, kada su se istraživači i znanstvenici, osobito na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, počeli intenzivnije baviti ovom temom. Kako bi se dobio uvid o problemima i položaju različitih kategorija ljudi koji žive u uvjetima siromaštva te kako bi se na osnovu znanja utemeljenih na dokazima mogle predložiti mjere i politike za poboljšanje života osoba koje žive u uvjetima siromaštva, jedan dio znanstvenika iz područja društveno-humanističkih znanosti je pokrenuo nekoliko znanstveno-istraživačkih projekata (ali i pojedinačnih istraživanja) kojima je u fokusu bilo siromaštvo. Na osnovu brojnih podataka, dobiveni su vrlo značajni uvidi temeljem kojih su date i konkretne preporuke o tome na koji način pristupiti problemu siromaštva za određenu proučavanu kategoriju. Tako su, primjerice, znanstvenici sa Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, dali značajan doprinos u razumijevanju siromaštva djece i mladih, kao i problema beskućništva. Unatoč vrijednim spoznajama i preporukama, nerijetka je dosadašnja praksa da izostaje značajniji odgovor od strane donositelja politika koji se bave područjem siromaštva. Vrlo često, to uključuje različite resore, od područja socijalne politike (socijalne skrbi),

obrazovanja, rada i zapošljavanja do zdravstva i drugih. Svi navedeni resori direktno se tiču bitnih odrednica i problema s kojima se suočavaju osobe koje žive u uvjetima siromaštva. No, još je uvijek nedovoljno prepoznata važnost i uloga znanstvenih istraživanja kao temelja za donošenje mjera i politika koje bi u konačnici utjecale na poboljšanje kvalitete života osoba koje žive u uvjetima siromaštva. S obzirom na navedeno, može se postaviti pitanje: zašto je tome tako? Kako to da politike nedovoljno prepoznaju znanstveni doprinos i uvide pri donošenju svojih mjera koje direktno utječu na položaj osoba koje žive u siromaštvu? Je li to samo odgovornost donositelja politika ili nedostaje jasnija i artikulirana uloga znanstvenika u zagovaranju pozitivnih promjena u odnosu na osobe koje žive u siromaštvu? Odgovor je zasigurno negdje između, no, ovdje ćemo se kratko osvrnuti na ulogu akademske zajednice u zagovaranju promjena, u korist najranjivijih kategorija društva. Nerijetko se pripadnike akademske zajednice od strane „praktičara“ percipira kao one koji „teoretiziraju“, „nisu u realitetu“, „ne razumiju praksu i što su stvarni problemi“, „pričaju što bi trebalo bez praktičnog utemeljenja“ i sl. To je slika, stav ili predrasuda o znanstvenicima koja nerijetko doprinosi jazu između stručnjaka koji rade u praksi i znanstvenika. Potrebno je vidjeti što je doprinijelo takvoj slici o ulozi znanosti u unaprjeđenju položaja osoba s kojima praktičari rade? Naime, činjenica jest da su znanstvenici ponekad „zatvoreni“ u svom znanstveno-istraživačkom svijetu i nedovoljno involvirani u praksu i probleme s kojima se ona susreće. Činjenica je da su isto tako ponekad okrenuti ka svojoj „comfort zoni“, gdje se bave znanošću i istraživanjima koja ostaju unutar akademskih krugova, zidova i ladica – bez poveznice s aktivnim doprinosom tih istraživanja unaprjeđenju prakse. Ono što je također činjenica jest i da znanstvenici dosta često ne pridaju dovoljnu važnost svojoj aktivnoj ulozi u zagovaranju promjena te utjecaja na politike i praksu. Ipak, na osnovu dosadašnjih iskustava u području znanosti kada govorimo o siromaštvu, pokazalo se da je iznimno važno poticati tzv. treću misiju u znanosti. Naime, u područjima gdje znanstvenici obrazuju buduće stručnjake, često se ističe da znanost ima tri misije. Prva se odnosi na obrazovanje budućih stručnjaka, druga na stvaranje novih znanja odnosno istraživanja, a treća misija znanstvenika je preuzimanje aktivne i svjesne odgovornosti za društvo u kojem rade kako bi pomogli u rješavanju različitih društvenih izazova. Upravo je ta treća misija ona gdje akademska zajednica treba djelovati aktivnije u svojem društvenom okruženju, aktivnim zagovaranjem pozitivnih promjena u zajednici koje proizlazi iz spoznaja temeljenih na istraživanjima. Činjenica je da znanstvenici imaju relativno značajnu moć u društvu, koja im omogućuje određenu vidljivost na temelju koje mogu utjecati na promjene u društvu.

Jedan od takvih primjera je inicijativa „Pravo svakog djeteta na školski obrok“ koju su u lipnju 2020. godine pokrenule četiri znanstvenice, nastavnice na Pravnom fakultetu odnosno Studijskom centru socijalnog rada u Zagrebu, koje se u svojem znanstveno-istraživačkom i nastavnom radu bave područjem siromaštva, pravima djece i drugim ranjivim skupinama društva. Potaknute stručnim saznanjima, pojedinačnim slučajevima djece koja su u školskom sustavu ostala bez obroka i očekivanim posljedicama COVID-19 krize, pokrenule su neformalnu inicijativu “Pravo svakog djeteta na školski obrok”. Putem te inicijative obratile su se svim relevantnim institucijama u Hrvatskoj (Vladi RH, Hrvatskom saboru i Predsjedniku RH), Pravobraniteljici za djecu, političkim strankama, resornim ministarstvima i medijima, apelirajući na rješavanje problema dostupnosti školske prehrane na sustavan način za svu djecu, kroz osiguranje javnih sredstava kojima će se jednako za svu djecu osnovnoškolske dobi omogućiti besplatna školska prehrana. Pritom su posebno istaknule da s izbijanjem COVID-19 krize ponovno postaje vidljivo da je Hrvatskoj hitno potreban kontinuiran i ujednačen sustav školske prehrane. Pozvale su se na svoj znanstveno-istraživački rad i iskoristile moć koju kao članice akademske zajednice imaju u društvu, kako bi ukazale na problem prehrane djece u obrazovnom sustavu i zahtijevale jasnu promjenu od donositelja politika. Ova je inicijativa značajno odjeknula u javnosti i medijima, a također i kod donositelja politika koji su se odazvali apelima te još uvijek traje proces razgovora i pregovora ovih članica akademske zajednice s donositeljima politika. Cilj je inicijatorica postići da obrok za djecu osnovnoškolske dobi uđe u državna proračunska sredstva kako bi se osigurala dugoročnost ove mjere, kao i njezina univerzalnost, što znači da svako dijete u osnovnoj školi koja je obavezna za svu djecu, ima osiguran besplatan obrok.

Na kraju, moguće je zaključiti da su, unatoč nedovoljnom odgovoru politika na istraživačke nalaze i podatke o siromaštvu različitih kategorija ljudi, provedena znanstvena istraživanja ipak ostavila traga u javnosti. Znanstvenici su „dali glas“ ljudima koji nemaju moć i čiji se glas ne čuje, kao što su djeca i obitelji koje žive u siromaštvu, beskućnici i drugi. Ujedno, kad se osvrnemo unazad desetak godina, činjenica je da je društvo danas osvještenije o problemu siromaštva nego tada te se ipak sve više progovara o problemu, primjerice, siromaštva djece i koliko ono utječe na njihovu dobrobit. No, da bi se što više unaprijedio život osoba koje se suočavaju sa siromaštvom, nužna je (pro)aktivnija uloga znanstvene zajednice te značajnije umrežavanje i sinergija znanosti i prakse kako bi zajednički mogli zagovarati pozitivne promjene u društvu.

*dr.sc. Olja Družić Ljubotina,
izv.prof., Studijski centar socijalnog rada,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

Korisni linkovi:

Izdvojeni znanstveni radovi, publikacije i zbornici o području siromaštva:

1. Ajduković, M., Dobrotić, I. i Matančević, J. (2017). Mogućnosti unaprjeđenja socijalne politike u smanjivanju siromaštva djece: perspektiva ključnih dionika. Ljetopis socijalnog rada, 24(2), 309-356.
2. Ajduković, M., Matančević, J. i Rimac, I. (2017). Siromaštvo djece iz perspektive stručnjaka: učinci i mogućnosti djelovanja. Ljetopis socijalnog rada, 24(2), 277-308.
3. Družić Ljubotina, O. (ur.) (2012). Beskućništvo: pogled iz različitih perspektiva. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.
4. Družić Ljubotina, O., Kletečki Radović, M. i Ogresta, J. (2016). Slika podrške beskućnicima u Hrvatskoj. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.
5. Družić Ljubotina, O., Sabolić, T. i Kletečki Radović, M. (2017). Život obitelji s djecom u uvjetima siromaštva iz perspektive roditelja. Ljetopis socijalnog rada, 24(2), 243-276.
6. Kletečki Radović, M., Vejmelka, L. i Družić Ljubotina, O. (2017). Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece. Ljetopis socijalnog rada, 24(2), 199-242.
7. Stubbs, P., Ledić, M., Rubil, I. i Zrinščak, S. (2017). Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj. Zagreb: EIZG i Zaklada Adris.
8. Šikić-Mičanović, L. (2010). Homelessness and Social Exclusion in Croatia. European Journal of Homelessness, 4, 49-68.
9. Šikić-Mičanović, L., Ivatts, A., Vojak, D. i Geiger Zeman, M. (2015). Roma Early Childhood Inclusion+ Croatia Report. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po Korak.
10. Šučur, Z., Kletečki Radović, M., Družić Ljubotina, O. i Babić, Z. (2015). Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj. Zagreb: UNICEF.

CERANEO KAO CENTAR PODRŠKE ČLANICAMA HRVATSKE MREŽE ZA BESKUĆNIKE I SPONA IZMEĐU AKADEMSKE ZAJEDNICE I CIVILNOGA SEKTORA

CERANEO dugi niz godina u kontinuitetu provodi projekte usmjerene poboljšanju skrbi za beskućnike, financirane iz lokalnih, nacionalnih i europskih izvora te 2015. godine postaje formalni član Hrvatske mreže za beskućnike (HMB) u kojoj ima ulogu svojevrsnog centra podrške.

Obzirom na svoju ulogu *think thank* organizacije koja između ostalog okuplja velik broj predstavnika akademske zajednice, CERANEO već dulje vrijeme gradi "most" suradnje između civilnog društva i akademske zajednice. Najznačajniji iskorak ipak po pitanju poticanja ove suradnje dogodio se kroz inovativan model društveno korisnog učenja.

CERANEO ima jasne uvide u potrebe organizacija koje HMB okuplja te na tragu detektiranih potreba kontinuirano razvija i prijavljuje projekte i programe.

PROVEDENE AKTIVNOSTI PODRŠKE:

- CERANEO je u srpnju 2012. godine preveo ETHOS tipologiju beskućništva i stambene isključenosti;
- U skupu projekta "Evaluacija programa skrbi o beskućnicima" CERANEO je u suradnji s Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb izradio jedinstveni upitnik za smještaj korisnika u prihvatilišta i prenočišta u Hrvatskoj;
- Kroz evaluacijske upitnike te fokus grupe s pružateljima usluga skrbi za beskućnike, CERANEO je dobio uvid u postojeće stanje i potrebe sustava skrbi za beskućnike i izrađena je publikacija "Ključni trendovi u području beskućništva" (2016.);
- CERANEO je kroz projekt "Kako do posla za beskućnike - izgradnja kapaciteta OCD-a i podrška integraciji beskućnika" organizirao javne tribine u Varaždinu, Karlovcu i Zagrebu. Navedena

događanja bila su iznimna prilika za dijalog svih ključnih dionika u području zapošljavanja beskućnika te su rezultirala dogovorom smjernica s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje;

- U ožujku 2016. godine predstavnice CERANEO-a održale su edukativnu radionicu "Prijava projekata na natječaje iz EU fondova" za predstavnike članica HMB-a na temu pripreme projektnih prijedloga u okviru Europskog socijalnog fonda;

- Edukativna radionica "Kako do posla za beskućnike" održana je u travnju 2016. godine te je okupila gotovo sve članice HMB-a. Predstavnice CERANEO-a predstavile su inovativne modele zapošljavanja beskućnika prema europskim primjerima dobre prakse. Aktivno se razgovaralo i o poboljšanju sustava koordinacije i suradnje ključnih dionika te o razvijanju strategije zapošljavanja za najisključenije pojedince;

- Izrađena publikacija "Zapošljavanje beskućnika" koja donosi prikaz prepreka za zapošljavanje beskućnika te ističe važnost inicijativa za zapošljavanje ove najranjivije skupine stanovništva. Također, prikazuje primjere dobre prakse u području zapošljavanja beskućnika na inozemnoj i nacionalnoj razini;

- Organizacija prvih radionica psihosocijalne podrške za stručnjake koji rade s beskućnicima koje su ukazale na daljnju potrebu pružanja sustavne podrške stručnjacima koji su svakodnevno u radu izloženi visokorizičnim i stresnim situacijama;

- CERANEO je od 2016.-2019. godine u suradnji s HMB-om organizirao i provodio okrugle stolove u cilju osvještavanja šire stručne i zainteresirane javnosti o problemu beskućništva i stambene isključenosti u gradovima koji ne osiguravaju uslugu skrbi za beskućnike. Svi okrugli stolovi rezultirali su kvalitetnom tematskom raspravom te jačanjem i stvaranjem mreže suradnje lokalnih dionika koji nastavljaju razgovor o ovoj temi s ciljem pokretanja prvih programa skrbi o beskućnicima na području njihovih lokalnih zajednica;

- U sklopu provedbe trogodišnjeg programa "Osnaživanje beskućnika, podrška stručnjacima i izgradnja inovativnih modela skrbi o beskućnicima" izrađena je fotodokumentacija neadekvatnih, ilegalnih i nesigurnih uvjeta stanovanja te organizirana izložba skrivenih mjesta boravka beskućnika;

- U drugoj godini provedbe trogodišnjeg programa izrađena je kraća dokumentarna reportaža u trajanju od 25 min pod nazivom "Cesta nije dom";

AKTIVNOSTI INSTITUTA ZA JAVNE FINACIJE U ANALIZI I UBLAŽAVANJU SIROMAŠTVA U HRVATSKOJ

- Jedan od ciljeva trogodišnjeg programa bio je prikupiti sveobuhvatne podatke o stanju beskućništva temeljem postojeće Baze podataka, čiju je izradu CERANEO podržao ranijim projektom "Evaluacija programa skrbi o beskućnicima i razvoj inovativnih modela prevencije i smanjenja rizika nastanka beskućništva" (2014.-2015.). Iako ostaje značajan prostor za nadogradnju postojeće baze, napravljeni su važni iskoraci u pokušaju prikupljanja relevantnih podataka o broju i stanju beskućništva u Hrvatskoj;

- Izrađena publikacija "Prikaz nekih obilježja i potreba korisnika osam hrvatskih prihvatilišta i prenočišta za beskućnike u periodu od 2017.-2019. godine";

- Praćenje EU perspektive i sudjelovanje na inozemnim konferencijama;

- Aktivno sudjelovanje na FEANTSA-inim godišnjim konferencijama i radno-edukativnim događanjima koja će i dalje biti važna inspiracija za praćenje i prijenos europskih primjera dobre prakse i politika u području skrbi za beskućnike;

- Implementiran model društveno korisnog učenja u razdoblju od ožujka 2018. godine do rujna 2019. godine u partnerstvu s Pravim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskom mrežom za beskućnike u okviru projekta "Razvoj programa društveno korisnog učenja za aktivni angažman studenata u području prevencije beskućništva i socijalnog uključivanja beskućnika", financiran iz sredstava Europskog socijalnog fonda. Upoznati s potrebama studentske populacije, nastavnog osoblja, ali i članica Hrvatske mreže za beskućnike osmislili smo i proveli projekt na dobrobit svih uključenih strana.

Iva Mrdeža Bajs, mag.soc.pol. i
Petra Bratoš, mag.soc.pol

Korisni linkovi:

http://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2019/10/DKU_publikacija_e-oblik.pdf

<http://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2015/12/CERANEO-PUBLIKACIJA-BESKU%4%86NICI.pdf>

<http://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2016/11/Publikacija-Zapo%5%a1ljanje-besku%4%87nika-2016.-CERANEO.pdf>

<http://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2019/11/pdfresizer.com-pdf-resize-1.pdf>

<http://ceraneo.hr/wp-content/uploads/2020/03/Besku%4%87ni%5%A1tvo-ju%4%8Der-danas-sutra.pdf>

Institut za javne financije (IJF) osnovan je 1970. i od početka svog djelovanja ponajviše se bavi istraživanjima ekonomike javnog sektora, unutar kojih povremeno se analiziraju politike i mjere vezane uz ublažavanje siromaštva.

U posljednjih 20-tak godina IJF je imao nekoliko projekata usmjerenih na analizu stanja i mjera za poboljšanje socijalne politike od kojih se ističe projekt „Ekonomske aspekti poboljšanja socijalne slike Hrvatske“. U okviru ovog projekta organiziran je i okrugli stol pod nazivom „Siromaštvo i mogućnosti njegova ublažavanja u Hrvatskoj“ na kojemu je siromaštvo analizirano s više gledišta te su objašnjeni pojmovi i značaj razvojne, socijalne, mirovinske i porezne politike u ublažavanju siromaštva. Radovi s okruglog stola tiskani su u časopisu Financijska teorija i praksa, br. 1(2005), a kako je nezaposlenost značajna odrednica siromaštva, IJF je organizirao i poseban okrugli stol posvećen tržištu rada, čiji su radovi objavljeni u časopisu Financijska teorija i praksa 4(2003).

Nadalje, projekt „Registar socijalnih naknada u razdoblju od 2004.-2007. godine“ zamišljen je kao baza relevantnih podataka o socijalnim naknadama koje dodjeljuju tijela javne vlasti u Hrvatskoj. Za svaku je naknadu prikupljeno nekoliko podataka, posebice nazivi tijela nadležnih za predlaganje propisa, evidenciju korisnika i isplatu naknada, ciljana skupina korisnika, uvjeti ostvarivanja prava, iznos socijalne naknade i način izračuna, broj korisnika po godinama i ukupno isplaćena sredstva po godinama. Registar je obnovljen 2017. i nastavit će se njegovo ažuriranje.

Osim toga, značajan dio građana Hrvatske u lošem je socijalnom položaju i nema zadovoljavajući pristup javnim dobrima i uslugama. Stoga je niz institucija pod vodstvom IJF-a i uz sufinanciranje Europske komisije 2009.-2010. provelo projekt „Partnerstvo za socijalnu uključenost“, čiji su glavni ciljevi bili poboljšanje koordinacije i suradnje u socijalnoj

skrbi, unaprjeđenje zapošljivosti, informiranost o pravima i dostupnost prava, ublažavanje i sprečavanje prezaduženosti građana te usklađivanje ponude i potražnje kao i bolje socijalno planiranje, posebice na nižim razinama vlasti. U okviru projekta napravljen je i prijedlog Plana socijalnih usluga 2010.-2012. za Virovitičko-podravsku županiju gdje je velika pozornost posvećena učinkovitosti mjera socijalne politike u ublažavanju siromaštva.

Imajući u vidu kako novčane socijalne naknade mogu stvoriti negativne poticaje za rad tj. ako se s ponovnim zaposlenjem osobe prekine ostvarivanje pojedinih novčanih prava što može uvjetovati (de) motiviranost za zapošljavanje odnosno tzv. „stupicu nezaposlenosti ili neaktivnosti“. U cilju isplativosti rada nekoliko je zemalja provelo mjere (financijske poticaje) kojima su pokušale pospješiti mogućnosti zapošljavanja marginalnih skupina (npr. osoba s invaliditetom, manjina, starijih i/ili siromašnih osoba). Tim je mjerama povećan dohodak od rada i pospješeni su poticaji za rad osobama koje ostvaruju samo dohodak iz transfera. Na tragu toga i IJF je 2011. analizirajući upravo ove čimbenike, proveo projekt „Isplativost rada u Hrvatskoj“. Kako su mnoge osobe s invaliditetom ujedno i siromašne, IJF je 2012. ostvario i projekt „Studija troškova i isplativosti profesionalne rehabilitacije u Hrvatskoj“ u kojemu je naglašeno kako se za povećanje zapošljivosti osoba s invaliditetom provode programi profesionalne rehabilitacije i doškoloavanja, putem kojih sudionici stječu određena znanja, stručnosti i vještine kako bi bile konkurentnije prilikom traženja posla. U projektu se, među ostalim, proveo i izračun različitih mogućnosti isplativosti troškova profesionalne (radne) rehabilitacije osoba s invaliditetom. Ostvarivanje prava na rad na osobe s invaliditetom utječe višestruko: pruža im mogućnost emancipacije dokazivanjem vlastitih participativnih sposobnosti, pripomaže u poboljšanju financijskog i socijalnog statusa, a konačno njihov rad i aktivnost utječu i na društvo. Profesionalna rehabilitacija značajno pomaže osobama s invaliditetom pri stabilnoj integraciji u svijet rada i u ostvarivanju dohotka. Stoga, javna ulaganja u profesionalnu rehabilitaciju mogu postići značajne materijalne i nematerijalne koristi, pri čemu je presudno da polaznici imaju stalnu vezu s tržištem rada.

Stručnjaci IJF-a su u projektu „Konvergencija ili divergencija socijalne politike: usporedba EU i Hrvatske“ tijekom 2012.-2014. razmatrali stanje, sličnosti i razlike socijalne politike u EU i Hrvatskoj. Unatoč znatnim razlikama i nacionalnim specifičnostima, opći preduvjeti gospodarskog razvoja i učinkovite socijalne politike u EU i Hrvatskoj vrlo su slični: razmjerno visoka nezaposlenost, starenje stanovništva i slijedom toga velika izdvajanja za mirovinski i zdravstveni sustav uz zadržani ili smanjeni broj osiguranika.

Hrvatska izdvaja razmjerno velika sredstva za raznovrsna prava u socijalnom sustavu, čak i u usporedbi s drugim tranzicijskim zemljama, i tek su nedavno poduzete ozbiljnije aktivnosti na njihovom smanjenju.

Nadalje, mikrosimulacijski modeli omogućavaju simulaciju poreza, doprinosa i socijalnih naknada na razini pojedinca ili kućanstva i koristan su alat u analizi reformi i predviđanju njihovih učinaka na raspoložive dohotke te posljedično promjene stopa siromaštva, pokazatelja nejednakosti, isplativosti rada i sl. IJF od 2013. provodi trajno istraživanje *EUROMOD Hrvatska*. U okviru ovog istraživanja razvija se i održava mikrosimulacijski model poreza i socijalnih naknada Republike Hrvatske, koji je uključen u model za sve zemlje Europske unije - EUROMOD. Osim toga, u projektu „Primjena mikrosimulacijskih modela u analizi poreza i socijalnih naknada u Hrvatskoj“ (2015.-2018.), razvijen je i poseban model miCROmod kojim se mogu simulirati i lokalne naknade te bihevioralni učinci reformi. Istraživanja i razvoj modela se nastavljaju u projektu „Utjecaj poreza i socijalnih naknada na raspodjelu dohotka i ekonomsku efikasnost“ (2020.-2024.).

Hrvatski modul EUROMOD-a i miCROmod često su korišteni i u analizi siromaštva: istraživanjem utjecaja postojećih naknada i poreza (na razini središnje države i lokalnih jedinica) te u različitim reformskim scenarijima, od kojih se ističu akademske i stručne analize siromaštva djece, kao posebno osjetljive skupine. U radovima nastalih na temelju ovog projekta istaknuta je važnost i vrijednost lokalnih socijalnih naknada i subvencija koje su komplementarne naknadama središnje države te su predloženi i određeni reformski scenariji kojima se može smanjiti stopa siromaštva uvođenjem naknade za povećanje isplativosti rada te izmjenom postojećeg sustava potpora za djecu. Osim radova u kojima se izravno istražuje utjecaj sustava naknada i poreza na siromaštvo, dio istraživanja posvećen je i analizama dohodovne nejednakosti i redistributivnih učinaka fiskalnog sustava.

Dr. Predrag Bejaković,
znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, IJF

Korisni linkovi:

Publikacije o području siromaštva:

Studija isplativosti profesionalne rehabilitacije u Republici Hrvatskoj

<https://www.ijf.hr/upload/files/file/knjige/studija-isplativosti.pdf>

Savjeti i vodič za poboljšanje zapošljivosti, ostvarivanje prava i socijalnu uključenost

<https://www.ijf.hr/upload/files/file/knjige/BEJAKOVIC-savjeti.pdf>

Osobna prezaduženost

<https://www.ijf.hr/upload/files/file/knjige/BEJAKOVIC-prezaduzenost.pdf>

Kako rad u Hrvatskoj učiniti isplativim.

<http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/838/759> i <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1054/1178>

Znanstveni radovi:

Bejaković, P. (2017). Poverty alleviation: the case of Croatia, u Staicu, Gabriel (ur.), Poverty, inequality and policy / Rijeka: InTechOpen, str. 63-80 doi:10.5772/intechopen.69197

Bejaković, P. Mrnjavac, Ž. (2017). Is personal over-indebtedness an important factor on the labour market?, Challenges of Europe: Innovative responses for resilient growth and competitiveness 12th Conference / Pavić, Ivan ; Muštra, Vinko ; Visković, Josip (ur.). Split: Ekonomski fakultet. str. 21-40.

Bejaković, P. Mrnjavac, Ž. (2020) The danger of long-term unemployment and measures for its reduction : the case of Croatia // Ekonomika istraživanja, 31 1; 1837-1850 doi:10.1080/1331677X.2018.1521295

Bezeredi, S. (2020) Analiza utjecaja sustava poreza i socijalnih naknada na isplativost rada u Republici Hrvatskoj upotrebom mikrosimulacijskih modela. [Online]. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu. Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:021742> [Pristupljeno: 31 kolovoz 2020].

Pezer, M. (2020) Utjecaj obiteljskih politika u Republici Hrvatskoj i odabranim europskim zemljama na blagostanje obitelji s djecom. [Online]. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu. Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:574343> [Pristupljeno: 31 kolovoz 2020].

Pezer, M., Bezeredi, S. & Leventi, C. (2018) The distributional impact of local social benefits of Zagreb, Split, Rijeka and Osijek. U: Proceedings of 7th International Scientific Symposium “Economy of eastern Croatia – vision and growth”. 2018 Ekonomski fakultet u Osijeku. str. 582–590.

Pezer, M., Stanić, B. & Perić, T. (2019) Dekompozicija Ginijevog koeficijenta nejednakosti pomoću Shapleyeve vrijednosti: primjer Hrvatske. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu -17(2), str.19-37.

Pezer, M., Urban, I. & Leventi, C. (2020) Local social benefits in Croatia: how much do they address the poverty risks and needs of families with children? Rukopis, Institut za javne financije (prihvaćen za objavu u časopisu Ekonomski pregleđ)

Urban, I. (2019) Measuring Redistributive Effects of Taxes and Benefits: Beyond the Proportionality Standard. FinanzArchiv. [Online] 75 (4), 413. Dostupno na: doi:10.1628/fa-2019-0008.

Urban, I., Čok, M. & Verbič, M. (2019) The burden of labour taxation in Croatia, Slovenia and Slovakia in the period 2011–2017. Economic Research-Ekonomika Istraživanja. [Online] 32 (1), 1430–1456. Dostupno na: doi:10.1080/1331677X.2019.1638291 [Pristupljeno: 31 kolovoz 2020].

MREŽE DIONIKA U RH U SUZBIJANJU SIROMAŠTVA

Ako u RH postoji 555 jedinica lokalne samouprave/428 općina i 127 gradova i 21 jedinica regionalne samouprave koje imaju odjele socijalne skrbi, programe, strategije, mjere, novčana sredstva i ako imamo 80 centara za socijalnu skrb, 38 podružnica i velik broj zaposlenih stručnjaka... kako je moguće da nam promaknu djeca, pojedinci i obitelji koje žive bez struje, vode, toplog obroka... ljudi koji žive u potpunom siromaštvu?

Ako Hrvatski Caritas ima veliku mrežu socijalnih usluga u 17 nadbiskupija i biskupija i 1500 župnih zajednica koje provode karitativne djelatnosti; ako Hrvatski Crveni križ ima 131 županijsko, gradsko i općinsko društvo CK; ako Hrvatska mreža za beskućnike ima 15 organizacija; ako Hrvatska mreža socijalnih samoposluga ima 18 članica i još toliko izvan Mreže; ako Mreža hrane ima više od 10 članica i ako postoji deseci građanskih inicijativa i organizacije civilnog društva u području suzbijanja siromaštva onda nam zaista nitko ne smije ostati gladan, biti bez krova nad glavom i bez podrške!

HRVATSKA MREŽA ZA BESKUĆNIKE

*„Nitko gladan, nitko bez krova i
nitko bez podrške“*

HMB
HRVATSKA MREŽA
ZA BESKUĆNIKE

HRVATSKA MREŽA ZA BESKUĆNIKE
Zagreb, Ulica Kneza Branimira 53
T.+385 1 800 9991
M. +385 91 200 9991
beskucnici.centar@gmail.com

Hrvatska se nalazi među zemljama EU s najvećim stopama rizika od siromaštva.

Osobe koje nemaju u vlasništvu stana ili kuće i uz to nemaju dovoljno sredstava za podmirenje potreba stanovanja su beskućnici, najisključenija kategorija korisnika socijalne skrbi.

Beskućništvo je zaista najekstremniji oblik siromaštva i socijalne isključenosti. Suvremena lica beskućnica/ka su radno sposobne nezaposlene osobe, starije osobe koje čekaju ostvarivanje mirovine, osobe s poteškoćama mentalnog zdravlja, obitelji s djecom, mladi koji su izašli iz alternativne skrbi, osobe s intelektualnim teškoćama, branitelji i drugi korisnici socijalne skrbi. Beskućnici su diskriminirani u ostvarivanju svojih prava, a okruženje obično prema njima ima brojne predrasude, drže kako su to opasne skitnice osobito sklone kriminalu, iako je među njima stopa težeg kriminaliteta vrlo niska.

Službene brojke o broju beskućnika u Hrvatskoj odnose se na ukupne smještajne kapacitete prenoćišta i prihvatilišta i godinama su iste, oko 450 korisnika. Međutim procjene provoditelja usluga o broju beskućnika u RH se kreću od 1000 do 10 000 ovisno o definiranju pojma beskućnik. Precizan broj beskućnika je nemoguće utvrditi, ali činjenica je da je višestruko veći od službenih podataka kada bi se dodao broj onih koji su "granično udomljeni" (oni koji su u opasnosti da postanu beskućnici zbog siromaštva ili neadekvatnog smještaja i "skriveni beskućnici" (oni koji su udomljeni kod svojih rođaka ili prijatelja).

Porast broja beskućnika u Hrvatskoj, posebice posljednjih godina, uzrokovan je porastom nivoa siromaštva zbog nezaposlenosti, pada kupovne moći i loše stambene politike i stoga nemogućnosti jeftinijeg stanovanja. Čekanje na socijalne stanove traje godinama, a socijalna pomoć ne može zadovoljiti primarne potrebe osoba i obitelji bez prihoda. Osim navedenih faktora trend porasta broja osoba bez krova nad glavom vezuje se uz lošu podršku i nerazvijenu lepezu usluga vezanih uz osobe s psihičkim bolestima, ovisnike o drogama, osobe koje su izišle iz zatvora, mlade koji izlaze iz alternativne skrbi, dječjih i odgojnih domova, branitelji itd.

Konkretno preventivne mjere za suzbijanje beskućništva ne postoje u niti jednom dokumentu. Potrebno je donijeti Strategiju suzbijanja beskućništva kojom bi se utvrdile mjere i aktivnosti za smanjenje i prevenciju beskućništva te proširiti definiciju i klasifikaciju beskućnika. Međunarodna krovna organizacija koja djeluje u području beskućništva i koja okuplja nacionalne organizacije koje rade s beskućnicima (FEANTSA) kod definiranja i tipologije beskućništva uzima u obzir fizičku, socijalnu i pravnu dimenziju stanovanja te razvija

prema ETHOS tipologiji 4 osnovne kategorije beskućnika:

- **Bez krova nad glavom** (ljudi koji žive na ulici i oni koji koriste prenoćišta za beskućnike);

- **Bez doma** (ljudi koji žive u hostelima za beskućnike, u privremenom smještaju, skloništima za žene, azilima za strance, privremenim smještajima za radnike imigrante, u zatvorima i medicinskim institucijama te svim ostalim vrstama subvencioniranog i privremenog smještaja);

- **Bez sigurnog stanovanja** (ljudi koji privremeno žive sa širom obitelji ili prijateljima, koji nemaju legalno pravo na smještaj koji koriste, koji žive u stanovima iz kojih im prijeti deložacija ili osobe koje žive u stalnoj prijetnji od obiteljskog nasilja);

- **Bez adekvatnog stanovanja** (ljudi koji žive u privremenim i nestandardnim strukturama, u zgradama koje su predviđene za rušenje ili neprimjerene za stanovanje kao i smještaj u prenapučenim stanovima).

Analizom članica HMB može se utvrditi kako na području RH evidentiramo nekoliko karakterističnih skupina:

- **Beskućnici koji žive na ulici i povremeno koriste usluge noćenja u prenoćištu**

Radi se uglavnom o osobama koje ne koriste materijalna prava iz sustav socijalne skrbi zbog neposjedovanja osobnih dokumenata. Oni spavaju na kolodvorima i u napuštenim objektima koji nisu namijenjeni za stanovanje, a prehranjuju se u pučkim kuhinjama vjerskih organizacija, jer ne mogu ostvariti pravo na gradsku pučku kuhinju. Ova skupina beskućnika uglavnom su radno sposobne osobe, mladi i srednje životne dobi, samci i bez stalnih prihoda. Hrvatska mreža za beskućnike svrstava ih među tzv. skrivene beskućnike.

- **Beskućnici koji privremeno stanuju kod prijatelja, rodbine i poznanika, bez zaposlenja i prihoda te osobe koje stanuju u neprimjerenim uvjetima bez električne energije, grijanja, tekuće vode i ostalih osnovnih uvjeta.** Uglavnom su prijavljeni na fiktivnim adresama i često ostaju bez osobne iskaznice koju policija poništava nakon što utvrdi da ne prebivaju na prijavljenoj adresi. Često mijenjaju mjesto prebivanja, a ponekad na kraće vrijeme dođu u prihvatilište ili ih se može sresti na javnim mjestima (kolodvori, garaže, noćni tramvaji). Uglavnom se radi o radno sposobnim osobama sa značajnim radnim stažem koji su u stalnoj potrazi za bilo kakvim poslom. Primanje socijalnih naknada za njih je neprihvatljivo jer smatraju da mogu raditi. Najčešće rade na crno ili na određeno vrijeme na poslovima koji zahtijevaju dobre fizičke predispozicije.

- **Beskućnici i osobe u riziku od beskućništva** koje koriste materijalna prava ili povremeno rade, stanuju u najmljenim stanovima ili sobama najčešće s prijateljima s istim problemima i potrebama. Njihov osnovni problem je život na relaciji primatelj socijalne naknade-zaposlen. Rijetki iz ove skupine ostvaruju pomoć za troškove stanovanja jer ne mogu pribaviti ugovor o najmu stana. Osobe u riziku od beskućništva su samci, primatelji ZMN-a, zaposleni s niskim primanjima, zaposleni koji duže vrijeme ne primaju plaću, osobe čiji su prihodi pod ovrhom, blokirani i osobe sa sličnim problemima. Iz njih se „regrutira“ veliki broj beskućnika koji završavaju u prihvatilištima i prenoćištima u kojem se pasiviziraju i uklapaju u njegovo sivilo.

Beskućnici koji nisu obuhvaćeni smještajem i osobe u riziku od beskućništva su najisključenija i potpuno marginalizirana društvena skupina za koju nema preventivnih i alternativnih mjera i prilagođenih usluga koje bi doprinosile njihovom socijalnom uključivanju. Osoba koje se nađe u statusu beskućnika, ulazi u „začaran“ krug obilježen nedostatkom doma, nezaposlenošću i društvenoj izoliranosti. Najčešći izlaz im je odlazak u prihvatilište/prenoćište u kojem se postupno socijaliziraju što rezultira njihovim uklapanjem u opću sliku o beskućnicima. Pokazuje se kako upravo dugotrajni boravak u prihvatilištu/prenoćištu dovodi do sloma i odustajanja od ponovne integracije u društvo.

Suradnja svih pružatelja usluga započela je na inicijativu i u organizaciji udruge MoSt, na 1. nacionalnom susretu o beskućnicima održanom 2007. u Splitu. Do 2013. godine, održano je još šest nacionalnih susreta kao neformalna mreža (Rijeka, 2008., Osijek, 2009., Zadar, 2010., Varaždin, 2011., Zagreb, 2012. i Pula, 2013.), a od 2013. godine do danas kao formalna mreža. Osim nacionalnih susreta, organizacije u okviru Mreže su surađivale na projektu Hrvatske nogometne reprezentacije beskućnika, podržavali pojedinačne manifestacije drugih organizacija te zajednički provodile kampanje i zagovaračke aktivnosti, prenosili jedni drugima znanja i informacije te poticali otvaranja prihvatilišta/prenoćišta u svim većim županijskim središtima. Nakon višegodišnjeg neformalnog funkcioniranja, **Hrvatska mreža za beskućnike** registrirana je 30. 04. 2013. god. u Zagrebu.

Osnivači HMB su pravne osobe koje djeluju na području beskućništva i socijalne isključenosti: Udruga Most iz Splita, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, Franjevački svjetovni red Trsat iz Rijeke, Udruga Milosrđe iz Rijeke, Udruga Novi put iz Varaždina, Gradsko društvo Crvenog križa Pula, Zaklada Eko S.O.S. iz Zagreba i četiri fizičke osobe koje doprinose skrbi o beskućnicima.

Hrvatska mreža za beskućnike djeluje na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Osnovana je s ciljem unaprjeđenja skrbi o beskućnicima i beskućnicama te drugih socijalno isključenih skupina pružanjem podrške i pomoći organizacijama koje se bave problematikom beskućništva; podizanja svijesti i razine informiranosti javnosti te senzibiliziranosti za problematiku beskućništva; okupljanja i povezivanja svih pravnih i fizičkih osoba zainteresiranih za rad na unaprjeđenju skrbi o beskućnicima i sličnih socijalno isključenih skupina građana; promicanja prava beskućnika; kontinuiranog i sustavnog zajedničkog djelovanje radi uspostave trajnog foruma za zagovaranje prava beskućnika i interesa pravnih osoba koje skrbe o njima.

Članice:

Udruga MoSt iz Splita koja je započela skrb o beskućnicima 2000. godine i osnovala Centar za beskućnike u kojem se pružaju usluge prenoćišta i dnevnog boravka te pomoć i podrška beskućnicima koji nisu obuhvaćeni smještajem;

CERANEO - Centar za razvoj neprofitnih organizacija niz godina u kontinuitetu provodi projekte usmjerene poboljšanju skrbi za beskućnike, financirane iz lokalnih, nacionalnih i europskih izvora, surađuje s dionicima iz Hrvatske koji rade s populacijom beskućnika te prati domaće i inozemne prakse, istraživanja i razvoj usluga vezanih uz problematiku beskućništva;

Udruga Milosrđe iz Karlovca osnovala je prenoćište 2006. godine koje je preraslo u Centar za beskućnike u okviru kojeg se pružaju i usluge dnevnog boravka te pomoći i podrške beskućnicima koji nisu obuhvaćeni smještajem;

Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb u okviru svoje djelatnosti pruža usluge beskućnicima u Kosnici, najvećem prihvatilištu u Hrvatskoj;

Gradsko društvo Crvenog križa Pula u prihvatilištu pruža usluge privremenog smještaja odraslim osobama - beskućnicima s prebivalištem ili uobičajenim boravištem na području Istarske županije;

Udruga Institut Pula pruža beskućnicima-ovisnicima uslugu dnevnog boravka u gradovima Puli i Poreču.

Udruga za beskućnike i socijalno ugrožene osobe Oaza iz Rijeke, kao odgovor na porast siromaštva te povećanu potrebu za smještajem sve većeg broja beskućnika, 2013. godine uz financijsku potporu Grada Rijeke, otvorila je Prihvatilište za beskućnike koje pruža korisnicima privremeni smještaj i zadovoljenje osnovnih životnih potreba;

Franjevački svjetovni red, mjesno bratstvo Trsat osnovao je Prihvatilište za beskućnike „Ruže sv. Franje“ s ciljem prijata, smještaja i pomoći

pri ponovnom uključivanju u društvo osobama koje su socijalno isključene zbog dugotrajne nezaposlenosti, neadekvatnog smještaja, ovisnosti i drugih poteškoća funkcioniranja;

Caritas Zagrebačke nadbiskupije skrbi o beskućnicima od 2003. godine. Usluge privremenog smještaja u prihvatilištu pruža beskućnicima s područja cijele Hrvatske;

Udruga „Novi put“ iz Varaždina od 2011. godine vodi Prenočište za beskućnike i aktivnosti s ciljem promicanja, razvoja i unaprjeđenja skrbi o beskućnicima;

Udruga Sveti Jeronim iz Kaštela projekt Prenočište za bekućnike provodi u suradnji s potpisnicima ugovora, gradovima Kaštela i Solin te Splitsko - dalmatinskom županijom od 2014. godine;

Udruga Dom nade provodi organizirane aktivnosti za beskućnike u okviru dnevnog boravka, s ciljem integracije i socijalnog uključivanja beskućnika;

Caritas Šibenske biskupije osnovao je Centar za beskućnike u okviru kojeg korisnicima pruža usluge prenočišta i dnevnog boravka;

Udruga Igra iz Zagreba provodi niz aktivnosti usmjerenih prema mladima s problemima u ponašanju, mladima koji izlaze iz alternativne skrbi i prevenciji beskućništva;

Udruga PET plus provode projekte u cilju poboljšanja razvoja usluga za beskućnike.

Korisni linkovi:

<https://beskucnici.info/vodic-za-beskucnike/>

<https://www.most.hr/beskucnici-dordana-barbaric-8dc3a86b5.pdf>

[https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Slika_podrske_beskucnicima_u_RH_v4_\(preview\)_1.pdf](https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Slika_podrske_beskucnicima_u_RH_v4_(preview)_1.pdf)

ISKORACI HRVATSKE MREŽE ZA BESKUĆNIKE - HMB

- Povezali organizacije/institucije/pojedince u mreži HMB, HMSS, HMPS, otvorili brojne tabu teme i po prvi put progovorili o ženama beskućnicama i mladim beskućnicima;
- Uspostavili otvoren dijalog s tijelima odlučivanja o broju i potrebama korisnika i pružatelja usluga i načinima financiranja te utjecali na formiranje odjela za beskućnike pri Ministarstvu/ koordinatori za beskućnike u županijama;
- Sudjelovali u različitim radnim skupinama pri izradi zakona/ strategija i zagovaračkim aktivnostima doprinijeli izradi i uvrštavanju definicije beskućnika u Zakonu o socijalnoj skrbi (2011.) te aktivno se uključili u izradu Pravilnika o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga/ Pravilnik o standardima/ licenciranje usluga i prenočišta;
- Aktivizmom i zagovaranjem doprinijeli uvrštavanju beskućnika kao prioritetne kategorije koja se ističe u Mjerama za zapošljavanje i pri javnim radovima;
- Inicirali različite oblike formalnog i neformalnog obrazovanja korisnika te brojne sportske aktivnosti, posebice povezivanje s organizacijama na svjetskoj razini u okviru nogometne reprezentacije/Homeless World Cup;
- Mreža je inicirala stvaranje zajedničkog sustava praćenja/evidentiranja korisnika te brojne pojedinačne i zajedničke akcije HMB i kampanje na nacionalnoj razini;
- Zagovaračkim aktivnostima doprinijela je novim mogućnostima i izvorima financiranje iz lokalnih, državnih i EU izvora (trogodišnji programi, projekti u okviru ESF/ FEAD);
- Organizirano je 13 nacionalnih skupova o beskućnicima u različitim gradovima RH;
- Potakla je volonterski rad u prenočištima i prihvatilištima, građansku solidarnost i empatiju prema beskućnicima;
- Pokrenula pružanje konkretnih socijalnih usluga kroz stambene zajednice, poludnevni boravak te usluge za beskućnike koji nisu obuhvaćeni smještajem;
- Utjecala na proaktivno pisanje i izvještavanje o problematici beskućništva u medijima.

**HRVATSKA MREŽA
PROTIV SIROMAŠTVA**

HRVATSKA MREŽA PROTIV SIROMAŠTVA

Ulica Nikole Tesle 13
Zagreb 10000, Hrvatska
T. +385 1 7789 956
F. +385 1 7789 951
info@hmeps.hr / www.hmeps.hr

U Zagrebu je 28. ožujka 2014. g održana osnivačka skupština Hrvatske mreže protiv siromaštva. Hrvatska mreža protiv siromaštva je osnovana kao nacionalna mreža udruga i fizičkih osoba koje se bave pružanjem usluga i zagovaranjem siromašnih, ranjivih i socijalno isključenih osoba te javnom politikom u području siromaštva u Hrvatskoj.

Inicijatori osnivanja Mreže su udruge – Udruga za inicijative u socijalnoj politici, Crveni križ Grada Zagreba, Katolička udruga Kap dobrote, Hrvatska mreža za beskućnike i udruga Pragma, a sama ideja osnivanja mreže seže u 2011. godinu kada je Udruga za inicijative u socijalnoj politici organizirala tematski skup o siromaštvu u Hrvatskoj na kojem su sudjelovali i predstavnici EAPN-a te članovi akademske zajednice. Na osnivačkoj skupštini je sudjelovalo tridesetak organizacija civilnog društva, zaklada, predstavnika akademske zajednice i građana, a podršku osnivanju su dali i predstavnici Ministarstva socijalne politike i mladih i Grada Zagreba.

Cilj Mreže je utjecati na iskorjenjivanje siromaštva putem zagovaračkih aktivnosti i utjecanjem na javne politike, pokretanjem različitih inicijativa, uz kontinuiranu suradnju s Europskom mrežom protiv siromaštva. Na taj način Mreža objedinjava interese različitih ranjivih skupina, koje također imaju priliku sudjelovati kao samozagovaratelji unutar Mreže i putem posrednika-organizacija civilnog društva.

Članstvo u Europskoj mreži protiv siromaštva– European AntiPoverty Network

U Tallinnu je 28. lipnja 2014. godine Glavna skupština Europske mreže protiv siromaštva (EAPN) jednoglasno prihvatila članstvo Hrvatske mreže protiv siromaštva. Time je Hrvatska mreža protiv siromaštva (HMPS) postala središnja nacionalna organizacija za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Hrvatskoj, glas hrvatskih organizacija unutar Europske unije te dio velike europske obitelji organizacija usmjerenih socijalnoj Europi u kojoj svi imaju jednak pristup ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

EAPN

EAPN (www.eapn.eu) je mreža 49 organizacija: 31 nacionalna mreža neprofitnih organizacija aktivnih u borbi protiv siromaštva unutar Unije, Norveške i jugozapadne Europe te 18 pridruženih krovnih organizacija koje djeluju na razini Europske unije čije su glavne aktivnosti usmjerene borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti starijih, djece, migranata, beskućnika, osoba s invaliditetom i sl. Pridružene članice EAPN-a su i velike krovne europske organizacije, npr. EUROCHILD – Europska alijansa za investiranje u djecu, FEANTS-a – Europska federacija nacionalnih mreža koje rade sa beskućnicima, Caritas Europa, Europska mreža protiv rasizma, Europska federacija banka hrane, Europska platforma za starije, Međunarodna federacija socijalnih radnika, Međunarodna asocijacija dobrovoljnih organizacija, Vojska spasa... te brojne druge organizacije koje zagovaraju socijalno pravedniju Europu.

Korisni link:

https://hmeps.hr/wp-content/uploads/2019/12/Promjena-nada-pravda_Prucnik-EAPN-a_HMPS.pdf

HRVATSKA MREŽA SOCIJALNIH SAMOPOSŁUGA

*„Želimo živjeti u društvu
koje vidi i brine!“*

HRVATSKA MREŽA SOCIJALNIH SAMOPOSŁUGA

Ulica sv.Nikole Tavelića 30
Zagreb 10000, Hrvatska
Mob. +385 981809761
hmss.mreza@gmail.com

Inicijativom deset humanitarnih organizacija koje provode projekte socijalnih samoposluga, 17. listopada 2016. godine, na Svjetski dan borbe protiv siromaštva, osnovana je Hrvatska mreža socijalnih samoposluga. Umrežavanje socijalnih samoposluga pokazalo se nužnim nakon što se dogodila nagla ekspanzija takvih oblika pomoći po cijeloj Republici Hrvatskoj. Usljed gospodarske krize 2009. godine i rastućeg siromaštva u Hrvatskoj pojavila se potreba za novim uslugama koje će materijalnim donacijama, u prvom mjestu u hrani i higijenskim potrepštinama, pomoći krajnjim korisnicima. Specifičnost rada socijalnih samoposluga zahtijevala je da se organizacije koje provode ovakve projekte ujedine, kako bi na nacionalnoj razini mogle zajednički zastupati interese građana koji žive u siromaštvu, zagovarati povezivanje u borbi protiv siromaštva i sprječavanje bacanja hrane kako bi se viškovi usmjerili prema onima koji ne mogu osigurati osnovne egzistencijalne potrebe.

Inicijalni skup socijalnih samoposluga održao se 14. travnja 2016. u prostorijama Gradskog društva Crvenog križa u Zagrebu, a nakon pet mjeseci u Našicama je održani nacionalni skup socijalnih samoposluga na kojem je uspostavljen inicijalni odbor za osnivanje nacionalne organizacije koja bi okupila sve pravne subjekte koji provode projekte socijalnih samoposluga. To je i učinjeno, mjesec dana kasnije, ponovno u Zagrebu.

Vizija HMSS: „Želimo živjeti u društvu koje vidi i brine!“

Misija: Hrvatska mreža za socijalnih samoposluga djeluje na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Osnovana sa ciljem umrežavanja svih samoposluga zbog zagovaranja, djelovanja u području javnih politika, izmjena zakonskih propisa, pronalaženje donatora, senzibiliziranje javnosti o problematiki siromašnih i socijalno isključenih.

Ciljevi Mreže:

- povezivanje i suradnja članica na unaprjeđenju pružanja materijalne pomoći siromašnim osobama i osobama u riziku od siromaštva;
- zaštita i promicanje prava siromašnih osoba i osoba u riziku od siromaštva;
- aktivno, kontinuirano i sustavno zajedničko djelovanje radi uspostave trajnog foruma za zagovaranje prava siromašnih osoba i osoba u riziku od siromaštva te interesa pravnih osoba koje skrbe o njima.

Aktivnosti Hrvatske mreže socijalnih samoposluga od osnivanja pa do danas usmjerene su ponajprije na komunikaciju i povezivanje njenih članica budući da su socijalne samoposluge djelovale same, bez značajnije razmjene iskustava, osim ako nije postojala geografska blizina ili osobno poznanstvo. Nakon nekoliko susreta, u siječnju 2018. godine donesen je i Streteški plan djelovanja Hrvatske mreže socijalnih samoposluga koji je za glavne ciljeve Mreže postavio jačanje kapaciteta Mreže, rad na zakonskim okvirima kroz zastupanje članica Mreže, senzibiliziranje javnosti za problematiku siromaštva i ono najvažnije orijentiranost na krajnje korisnike.

Socijalne samoposluge u RH karakteriziraju tri važna elementa, u prvom redu mogućnost da korisnici mogu sami izabrati s polica ono što im je potrebno; drugi element odnosi se na bodovanje ili kategorizaciju obima pomoći koju će pojedinac dobiti prema broju članova kućanstva i treće važno obilježje socijalnih samoposluga je da nema nikakve razmjene novca i financijskog poslovanja, neprofitabilne su i aktivnosti se velikim dijelom provode volonterski.

Predstavnici Mreže dali su svoj doprinos sudjelujući u radu radne skupine za izradu novog Pravilnika o doniranju hrane i hrane za životinje, a svoja konkretna mišljenja dali su i za uspostavljanje Banke hrane u Hrvatskoj. Mnoštvo je izazova s kojima se socijalne samoposluge susreću, a mogu se istaknuti nedostatak suradnje s drugim dionicima u zajednici, financijska nestabilnost odnosno velike oscilacije u količini hrane i drugih artikala koji su dostupni korisnicima, slaba potpora državnih institucija i ne uvažavanje ovog oblika pomoći kao važne socijalne usluge.

Korona kriza, početkom 2020., godine utjecala je na rad Hrvatske mreže socijalnih samoposluga, članice su se morale okrenuti radu u svojim lokalnim zajednicama, usmjeriti svu energiju i resurse na pomoć krajnjim korisnicima. Ništa niti jednu humanitarnu organizaciju nije moglo pripremiti za pandemiju ovog obima, potrebe i broj korisnika su se preko noći povećali. Ono što Mreža može učiniti je na prvom mjestu razmjena iskustava i pokušaj da se uz savjete drugih pokuša svakoj pojedinoj članici pomoći s teškoćama s kojima se nosi u toj krizi. Naposljetku, vizija Hrvatske mreže socijalnih samoposluga je društvo koje vidi i brine, a samo uz zajedništvo to će biti i moguće postići.

U RH postoji još niz organizacija koje su pokrenule rad socijalnih samoposluga koje nisu formalno u Mreži, ali poduzimaju sve u svojim zajednicama u pružanju ovakvog oblika pomoći građanima slabijeg imovinskog statusa. Socijalne samoposluge postoje još u Vukovaru (Humanitarna udruga Duga); Beli Manastir (Udruga Prijatelji sv. Vinka Paulskog); Donji Miholjac (Udruga Prijatelji sv. Vinka Paulskog); Popovac (Udruga prijatelji sv. Vinka Paulskog); Vinkovci (Udruga Mladi protiv gladi); Osijek (Udruga Rijeka ljubavi); Požega (Požeška biskupija); Rijeka (Franjevački svjetovni red Gospe Lurdske, Trsat); Varaždin (Franjevački svjetovni red sv. Ivana Krstitelja); Bjelovar (Udruga Ruka pomoći); Ivanić-Grad (GDCK Ivanić-Grad); Dugo Selo (GDCK Dugo Selo); Zaprešić (GDCK Zaprešić); Slunj (GDCK Slunj); Duga Resa (GDCK Duga Resa); Đakovo (Udruga Terezijin krug).

HRVATSKI CARITAS

„Činimo male stvari s velikom ljubavi“

Majka Tereza

HRVATSKI CARITAS
Ksaverska cesta 12A
10000 Zagreb
T.+385 1 5635 045

Hrvatski Caritas je krovna organizacija mreže 16 nad/biskupijskih Caritasa i Caritasa Vojnog ordinarijata u Republici Hrvatskoj i službeni predstavnik mreže na nacionalnoj i međunarodnoj razini čija osnovna načela su dostojanstvo ljudske osobe, solidarnost, opće dobro, jednakost...

Temeljna moralna vrijednost Crkvenog nauka je vjerovanje da svaka osoba ima svoje dostojanstvo i svoju neotuđivu vrijednost stoga Caritas osuđuje svako zanemarivanje i ugnjetavanje siromašnih nastojeći ih osnažiti i potaknuti na osobni razvoj te zagovara svima pristup onim dobrima i resursima koja osiguravaju dostojanstven život.

Postoji mnogo različitih minimalnih standarda uređenosti i produktivnosti koji definiraju društva u skladu s kulturom i okolnostima u kojima žive, rade i stvaraju.

Caritas nastoji doprinijeti općem dobru zajedničkim radom u cilju poboljšanja životnih uvjeta onih čiji se glas ne čuje i trajnu i čvrstu odluku da se posvete borbi protiv dehumanizirajućeg siromaštva koje zarobljava ljude u njihovu dostojanstvu.

Mreža Caritas temelji odnose s drugim dionicima na uzajamnom poštovanju, povjerenju, razumijevanju i dobrohotnosti i dugoročnoj obvezi zajedničkog postizanja dogovorenih ciljeva, dijeljenje vrijednosti, strategija i informacija. U skladu s vrijednostima i načelima koja obilježavaju rad Caritasa kontinuirano se radi na jačanju kapaciteta Mreže kako bi izgradili učinkovite programe služenja siromašnima ili u njihovo ime zagovarali.

Caritas Europa je krovna organizacija 49 organizacija iz 46 zemalja s Europskog područja, čije su članice nacionalne organizacije Caritas. Sjedište generalnog tajništva je u Briselu gdje surađuje s brojnim crkvenim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva i EU – na području zagovaranja, ostvarivanja strateških partnerstva i promocije prava siromašnih i obespravljenih diljem Europe.

Caritas Internationalis je konfederacija s više od 160 Caritasovih nacionalnih organizacija članica sa sjedištem u Rimu, koja djeluje od 1951. godine. Podijeljena je u sedam regija: Afrika, Azija, Europa, Latinska Amerika i Karibi, Srednji Istok i Sjeverna Afrika (MONA), Sjeverna Amerika i Oceanija. Glavna mu je zadaća koordinacija djelovanja u žurnim situacijama, rekonstrukciji i rehabilitaciji života na stradalim područjima, formuliranje razvojnih politika i zagovaranje. Generalno tajništvo ima svoje međunarodne delegacije u Ujedinjenim narodima u New Yorku i Ženevi.

Velika mreža nad/biskupijskih i župnih Caritasa provodi niz važnih socijalnih programa u okviru kojih skrbi i brine o različitim marginaliziranim skupinama (obiteljska savjetovališta, skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, domovi za stare i nemoćne, novčana pomoć kroz zaklade usmjerena učenicima i studentima slabijeg imovinskog statusa, pomoć osobama s invaliditetom i rehabilitacija djece s poteškoćama u razvoju, posudionice pomagala za osobe s invaliditetom, pomoć u hrani, prenoćišta za beskućnike, pučke kuhinje, provode brojne humanitarne akcije za dobrobit pojedinca i obitelji koje žive u dubokom siromaštvu).

„Strateške smjernice za operativni plan rada i strukturu ustanove obzirom na reformu Hrvatskog Caritasa“ – potvrđene na 51. Plenarnoj sjednici Hrvatske biskupske konferencije 26. – 28. travnja 2017. godine – riječima predsjednika Hrvatskog Caritasa mons. Josipa Mrzljaka, biskupa varaždinskog, žele „doprinijeti smanjenju siromaštva i svakog oblika društvene isključenosti“ da bismo bili „promicatelji pravde i zagovaratelji neotuđivog dostojanstva svake osobe“.

Poslovni odbor Biskupske komisije Jugoslavije (BKJ) osnovao je u prosincu 1989. godine „Središnji odbor Caritasa BKJ“ nadležan za sve biskupijske Caritase, tada u osnivanju, na području Jugoslavije.

Od 01.01.1993. to tijelo više ne postoji, već se zove Hrvatski Caritas, organiziran prema Statutu predloženom na zasjedanju hrvatskih biskupa 09.06.1992. godine. Tome je prethodila „obavijest“ kardinala Kuharića tadašnjem Ministarstvu rada, obitelji i socijalne skrbi RH o osnivanju Hrvatskog Caritasa i 11 biskupijskih Caritasa kao pravnih osoba temeljem Zakona o humanitarnoj pomoći. Hrvatski Caritas organiziran je po hijerarhijskom načelu: nacionalni Caritas, biskupijski Caritas i župni Caritas. Središnji ured Hrvatskoga Caritasu u Zagrebu, na nacionalnom planu tada okuplja i predstavlja sve organizacije Caritasu u Hrvatskoj i koordinira zajedničko djelovanje, a svaki biskupijski Caritas djeluje samostalno na svom području i unutar svoje župne zajednice. Za veće pothvate i kad je riječ o pomoći iz inozemstva, župni Caritas radi u zajedništvu sa svojim biskupijskim Caritasom, čija je filijala. Hrvatski Caritas iz svoga središnjeg ureda organizirao je projekte i programe na nacionalnoj razini.

Tijekom godina Domovinskog rata Hrvatski Caritas ima i dva odjela za kumstva djece i ratne siročadi, a zbrinjavao je više od 13.000 djece.

Tijekom godine 1995. Hrvatska postupno prelazi iz ratnih u mirnodopske uvjete razvitka. Za nove je zadatke Hrvatski Caritas izradio tri programa: pomoć povratnicima, pomoć pri obnovi razrušenih domova i program kreditiranja malih poduzetnika koji je ograničen na područja pogođena ratnim razaranjima.

1992.g. – Hrvatski Caritas osniva Ljekarnu Caritas. Od svibnje 1997. godine ljekarne djeluje kao zdravstvene ustanova Ljekarne Diakonia.

Na području HBK ima oko 1300 župa od kojih većina ima organiziran rad župnih Caritasa. Neki djeluju tijekom cijele godine, a neki u uskršnom ili božićnom vremenu. U njima su volonterski angažirani članovi župnih zajednica koji daruju svoje vrijeme, znanja i vještine u pomaganju potrebitih s područja svoje župe, uvijek u suradnji s župnikom. Osnovna misao djelovanja je: „Siromašni nisu problem: oni su izvor na kojem se moramo napajati u našem nastojanju da prihvaćamo bit evanđelja“.

Tijekom 1998. i 1999. godine, na inicijativu nekoliko biskupija u Hrvatskoj u kojima su već postojala obiteljska savjetovališta (Zadra, Šibenik, Zagreb, Split, Dubrovnik, Rijeka) Hrvatski Caritas pokreće inicijativu za financiranje i uhodavanje rada obiteljskih savjetovališta pri svim biskupijama i Hrvatskoj (njih 13 u to vrijeme) te u Bosni i Hercegovini (3 biskupije)

HRVATSKI CRVENI KRIŽ

„Mi vidimo ljude!“

HRVATSKI CRVENI KRIŽ

Ulica Crvenog križa 14, P. P. 93
10 001 Zagreb
T. +385 1 4655 814
F. +385 1 4655 365
redcross@hck.hr

Hrvatski Crveni križ nacionalno je društvo Crvenog križa koje nepristrano i bez diskriminacije djeluje na teritoriju Republike Hrvatske, a u svrhu promicanja i ostvarivanja humanitarnih ciljeva i programa od opće koristi. HCK uživa posebnu zaštitu i skrb Republike Hrvatske.

U Hrvatskom Crvenom križu djeluje 111 općinskih i gradskih društava Crvenog križa i 20 županijskih društava Crvenog križa s pravnom osobnošću. Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb ima i status županijskog društva.

Općinska, gradska i županijska društva s pravnom osobnošću imaju sljedeća tijela: skupštinu, predsjednika i potpredsjednike, odbor i nadzorni odbor. U navedena tijela mogu biti birani samo članovi Hrvatskog Crvenog križa koji funkcije obnašaju volonterski. Svako društvo ima ravnatelja koji funkciju obavlja profesionalno.

Društva Crvenog križa s pravnom osobnošću mogu imati ustrojstvene oblike bez pravne osobnosti (gradska, općinska, mjesna, osnovna i područna društva Crvenog križa, aktive, aktive dobrovoljnih davatelja krvi, klubove, klubove dobrovoljnih davatelja krvi, skupine, sekcije, terenske jedinice i drugo), a što se uređuje statutom društva.

Nacionalna društva Crvenog križa i Crvenog polumjeseca, uz Međunarodni odbor Crvenog križa i Međunarodnu federaciju društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca, sastavnica su Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca. Kad Međunarodni odbor Crvenog križa prizna nacionalno društvo, ono postaje članica Međunarodnog pokreta i može se prijaviti u članstvo Međunarodne federacije.

Nacionalna društva su aktivna na području humanitarnog djelovanja, provode zdravstvene i socijalne programe i pružaju pomoć u slučaju katastrofa. U slučaju oružanog sukoba i nasilja, nacionalna društva pružaju pomoć osobama u potrebi.

U skladu sa strategijom Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca, nacionalna društva se u svom djelovanju usredotočuju na četiri glavna područja: promicanje temeljnih načela Pokreta i humanih vrednota; odgovor na katastrofe; pripremu za djelovanje u katastrofama i zdravlje i skrb u zajednici.

Mala povijest CK na našem području

Godine 1878. u Zadru, Dubrovniku i Zagrebu osnovane su prve dobrovoljne udruge u Hrvatskoj koje su svoje djelovanje provodile u skladu s međunarodno prihvaćenim odlukama iz 1863. godine. Zadarska "Ustanova domoljubne zadruga dalmatinske od Gospodja na potporu ranjenim i bolesnim vojnicima" 22. listopada 1878. godine

prva dobiva suglasnost tadašnjih vlasti za svoje humanitarno djelovanje.

Od 1878. do 1918. godine Crveni križ u Hrvatskoj djeluje u sklopu Crvenog križa Austrougarske monarhije, a od 1918. do 1941. godine Crveni križ u Hrvatskoj djeluje u sklopu Crvenog križa Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca te kasnije Kraljevine Jugoslavije.

Hrvatski Crveni križ od 1941. do 1945. godine djeluje kao samostalno društvo u ratnim uvjetima, ali bez međunarodnog priznanja tog statusa. Vremensko razdoblje od 1945. do 1991. godine obilježeno je djelovanjem Crvenog križa u Hrvatskoj kao republičkog društva Crvenog križa unutar Crvenog križa Jugoslavije.

Od 10. listopada 1991. godine, kada je donesena odluka o istupanju Crvenog križa Hrvatske iz sastava Crvenog križa Jugoslavije, Hrvatski Crveni križ djeluje kao samostalno nacionalno društvo Crvenog križa Republike Hrvatske sa Središnjim uredom u Zagrebu i s društvima Crvenog križa u općinama, gradovima i županijama.

Dva mjeseca kasnije, točnije 19. prosinca 1991. godine, Sabor Republike Hrvatske usvojio je Zakon o Hrvatskom Crvenom križu kojim potvrđuje Hrvatski Crveni križ kao Nacionalno društvo Crvenog križa Republike Hrvatske, a Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske 13. kolovoza 1993. godine usvojio je Zakon o zaštiti znaka i naziva Crvenog križa.

Hrvatski sabor 2010. godine je usvojio novi Zakon o Hrvatskom Crvenom križu koji je objedinio i Zakon o zaštiti znaka i naziva Crvenog križa te je i danas važeći.

Za HCK iznimno važan datum je 25. kolovoza 1993. godine kada je Međunarodni odbor Crvenog križa priznao Hrvatski Crveni križ kao nacionalno društvo, čime je Hrvatski Crveni križ postao 158. član Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca. Od 25. listopada iste godine Hrvatski Crveni križ član je Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca.

Uloga Hrvatskog Crvenog križa u Domovinskom ratu

Oko 600.000 korisnika primalo je humanitarnu pomoć Hrvatskog Crvenog križa. Najveća pomoć podijeljena je 1992. godine kada ju je primilo više od 750.000 korisnika.

Tijekom Domovinskog rata podijeljeno je više od 332 milijuna kilograma hrane i više od 116 milijuna kilograma ostale robe. Za više od 250.000 prognanih osoba u 284 centra kolektivnog smještaja osigurana je psihosocijalna podrška. Ukupna vrijednost primljene i distribuirane pomoći u Domovinskom ratu procijenjena je na 4.675.202.473,00 kuna.

Posebno treba istaknuti kako je u tome razdoblju prikupljeno više od milijun doza krvi za povećane potrebe zdravstvene službe.

Predan rad HCK prepoznali su i Ujedinjeni narodi pa je tako u izvješću glavnog tajnika UN-a o ljudskim pravima u Hrvatskoj za 1995. godinu, istaknut velik doprinos Hrvatskog Crvenog križa u provođenju humanitarnih programa.

Nacionalni ured Službe traženja Hrvatskog Crvenog križa riješio je više od 16.000 slučajeva traženja nestalih osoba. U postupku su još 1653 zahtjeva za traženje osoba nestalih tijekom Domovinskog rata i 404 zahtjeva za traženje posmrtnih ostataka (na dan 31.08.2017.)

Prosljeđeno je više od 1.500.000 obiteljskih poruka članovima razdvojenih obitelji, Služba traženja sudjelovala je i u zbrinjavanju više od 7.000 ratnih zarobljenika prilikom razmjena.

Organizirana su 174 susreta na kojima se susrelo više od 23.000 razdvojenih članova obitelji, što su Ujedinjeni narodi ocijenili kao značajan doprinos Hrvatskog Crvenog križa mirnoj reintegraciji hrvatskog Podunavlja.

U okviru Nacionalnog programa identifikacije žrtava Domovinskog rata Nacionalni ured Službe traženja neposredno je sudjelovao pri ekshumacijama posmrtnih ostataka, izvijestio je 7.664 obitelji o pristupanju identifikaciji posmrtnih ostataka, uzimanju uzoraka krvi te prepoznavanju osobnih i drugih predmeta pronađenih uz posmrtnu ostatke.

Od svojih skromnih početaka Međunarodni odbor Crvenog križa se razvio u operativnu organizaciju, koja djeluje širom svijeta, štiteći i pomažući žrtve oružanih borbi i sukoba. Djeluje u interesu ljudi koji su zbog sukoba ostali bez zaštite: ranjenika, ratnih zarobljenika i civila koji su protjerani iz svojih domova ili žive pod okupacijom.

POVIJEST

Švicarac Jean-Henry Dunant (8. svibnja 1828., Ženeva – 30. listopada 1910., Heiden) zatekao se 24. lipnja 1859. godine na bojnopolju kod Solferina i svjedočio patnjama, agoniji i smrti tisuća vojnika. Nakon bitke između austrijske i francusko-sardinijske vojske, na bojnopolju ostalo 40.000 ranjenih i poginulih vojnika. Postojeće zdravstvene službe nisu imale dovoljno ljudi i materijalnih sredstava za pomoć svima. Dunant je uz pomoć mještana organizirao pomoć ranjenicima u obližnjim crkvama i kućama, bez obzira kojoj strani u sukobu pripadali ponavljajući kako su svi ljudi braća (tal. «Siamo tutti fratelli»).

Dunant je događaj opisao u knjizi pod nazivom “Sjećanje na Solferino”, objavljenoj 1862. godine. U knjizi je istaknuo: potrebu osnivanja društava za pomoć koja bi u vrijeme mira obrazovala dobrovoljce za pomoć vojnim sanitetskim službama u ratu; zaštitu ranjenika bez obzira kojoj strani u sukobu pripadaju; sklapanje međunarodnih ugovora kojima bi se regulirao rad sanitetskog osoblja i društava za pružanje pomoći kao i poštivanje njihove neutralnosti.

Dana 8. svibnja obilježava se Svjetski dan Crvenog križa i Crvenog polumjeseca u znak počasti Henryju Dunantu, utemeljitelju Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca.

MREŽA HRANE

<https://www.facebook.com/mrezahrane/>

Mreža hrane je platforma zajedničkog programskog djelovanja pravnih i fizičkih osoba s ciljem izgradnje učinkovitog nacionalnog sustava doniranja i distribuiranja.

Kroz međusobni dijalog, programsku suradnju i partnersko djelovanje Mreža hrane nastoji informirati, obrazovati i zagovarati interes najranjivijih i socijalno isključenih pojedinaca i skupina, utjecati na procese donošenja političkih odluka i pružiti aktivni doprinos oblikovanju javnih politika s ciljem poboljšanja socijalnih prilika u Republici Hrvatskoj.

Članice mreže:

Hrvatska mreža protiv siromaštva (Zagreb), Humanitarna neprofitna udruga Auxilium (Osijek), Inicijativa „Oslobodimo donacije hrane PDV-a“ (Rijeka), Centar za kulturu dijaloga (Rijeka), Udruga „Naš san njihov osmijeh“ (Pula), Autorski studio – fotografija, film, video (Zagreb), Udruga Delta (Rijeka), Humanitarna udruga Duga – Socijalna samoposluga (Vukovar), Franjevački svjetovni red sv. Ivana Krstitelja - Socijalna samoposluga Sv. Antuna (Varaždin), Udruga za promicanje projektna kulture EU-klub (Rijeka), Udruga za promicanje kvalitete obitelji – Šarolija (Rijeka).

Inicijatori ove Mreže godinama upozoravaju kako raste broj ljudi koji u RH žive u siromaštvu, police socijalnih samoposluga često zjape prazne dok istovremeno na godišnjoj razini se baca, prema službenim statistikama, više od 400.000 tona hrane. Ističu i napore Inicijative „Oslobodimo donacije hrane PDV-a“ koja upozorava kako bi tim činom rastuće potrebe za hranom mogli olakšati ali u Hrvatskoj je prije gotovo pet godina ukinut PDV na donacije zdravstveno ispravne hrane. Sustavna rješenja u vidu Banke hrane i dalje ne postoje.

Kroz proteklo razdoblje pokrenuli su IT sustav doniranja hrane kojim se vrlo jednostavno i brzo može zaprimiti informacija o potencijalnoj donaciji i brz pronalazak potencijalnog primatelja-posrednika u doniranju hrane koji je registriran u sustavu.

IT sustav manje administrativno opterećuje, skraćuje vrijeme pronalaska adekvatnog posrednika, na jednom mjestu nalaze se sve potrebne informacije, podrška i pomoć pri doniranju, garancija donatoru da je hrana podijeljena u skladu s načelima transparentnosti, jednakosti, ravnomjernosti i dodjele u skladu s potrebama.

Aktivistički dugogodišnji naponi, lobiranje i zalaganje europarlamentarke Borzan, povezivanje s Ministarstvom poljoprivrede promijenili su i neke stavove, mjere i strategije u našoj zemlji.

Hrabre podatci Ministarstva poljoprivrede kako je vrijednost donirane hrane tijekom 2019. godine iznosila 12.991.467,50 kuna što je porast od 30 posto u odnosu na podatke za prethodnu 2018. godinu kada je taj iznos bio 9.936.882,09 kuna.

Evidentiran je od 2016. godine porast i u količini donirane hrane pa tako ono iznosi 930.424 kilograma za prvu polovicu 2020. općenito u blagom je porastu u odnosu na prvu polovicu 2019. godine - 875.494 kilograma i to u pandemijskim okvirima kada se pretpostavljalo kako će biti puno manje.

Ministarstvo poljoprivrede je u cilju unaprjeđivanja sustava doniranja hrane, smanjenja otpada od hrane i očuvanja okoliša izdalo „Vodič o doniranju hrane“ koji sadrži smjernice za postupanje i primjere iz prakse vezane uz propise o hrani, doniranju hrane te porezne olakšice. Vodič je namijenjen posrednicima u lancu doniranja hrane i donatorima hrane te svima koji žele doprinijeti sustavu.

Izrađen je registar posrednika čime su zaista vizije Mreže hrane i zagovaranje sprječavanja bacanja hrane dobili kvalitetno i jednostavno sustavno rješenje.

Vlada Republike Hrvatske donijela je i Plan sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane Republike Hrvatske 2019. – 2022. godine.

Mreža hrane je inicirala nagradu „Najdonator“ koju dodjeljuje od 2017. godine tvrtkama koje su posebno društveno osjetljive i koje su odlučile pomoći najpotrebitijima. Mreža hrane ovim senzibilizira donatore da se uključe u IT sustav koji je ustanovljen kako bi donatori bili informirani o potrebama i kako bi mogli lakše donirati hranu.

**AKTIVIZAM
U ZAJEDNICI –
PRIMJERI DOBRE
PRAKSE**

FB HUMANITARCI ZAGREB

“Najbolje u čovjekovom životu su njegova mala, bezimena i nezapamćena djela dobrote i ljubavi”

Osnovna misija udruge je pomoć ljudima slabijeg imovinskog statusa. Svojim aktivizmom usmjereni su na pružanje pomoći i podrške samohranim majkama, osobama s invaliditetom, starijim i nemoćnim osobama 65+ bez adekvatne financijske, medicinske i socijalne skrbi, onima koji se trude naći posao a ne nalaze ga, osobama s invaliditetom, obiteljima s velikim brojem djece u kojima jedan ili oba roditelja nisu zaposlena, kronično i teško oboljelima.

Prikupljaju se trajni i polutrajni proizvodi i higijenske potrepštine i sve što je potrebno jednom domaćinstvu za preživljavanje.

Akcija za prikupljanje pomoći preko grupe Facebook humanitaraca se pokreće nakon odlaska voditelja “na teren”, u dom potrebite obitelji,

nakon razgovora i eventualnim uvidom u određenu dokumentaciju i nakon što voditelji procjene samu situaciju. Pomoć je jednokratna, što znači da se za istu obitelj ne pokreće dva puta akcija, a sastoji se u hrani i higijenskim potrepštinama, odjeći i obući, darovnim karticama većih prehrambenih lanaca, te po mogućnosti u namještaju i bijeloj tehnici.

Ovo je čisti oblik volonterizma i FB Humanitarci žele da takav i ostane. Novčane donacije se mogu uplaćivati na račun udruge, te svatko tko pošalje pismeni zahtjev, dobiti će na uvid stanje na računu udruge ako za to ima opravdani razlog.

Kontakt:

Humanitarna udruga FB humanitarci Zagreb

Rebar 2A

10000 Zagreb

Email: zgb.fbhumanitarci@gmail.com

Facebook grupa i stranica: [FB humanitarci Zagreb](https://www.facebook.com/humanitarci.zagreb)

<http://www.fbhumanitarci-zagreb.hr/>

PORTAL DOBROTE

„Dobrota je inspiracija. Budite inspiracija drugima!”

Djeluj LOKALNO kako bi promjene bile GLOBALNE!”

Misija humanitarne udruge Portal Dobrote je promicanje humanih osjećaja uzajamnosti i solidarnosti u društvu, senzibiliziranje javnosti za potrebe društva i širenje dobrote i ljubavi prema čovjeku.

Od 2014. godine zahvaljujući projektima Portala Dobrote podijeljeno je 1,5 milijuna kruha, obučeno

više od 10.000 građana u potrebi, 20 tona hrane spašeno bacanja i podijeljeno potrebitima, svake godine 26.000 djece ima besplatan obrok u školi i na taj način podijeljeno je 15 milijuna obroka.

2013. PORTAL DOBROTE pokrenuo je inicijativu na facebook stranici KRUH ZA POSLIJE!

Kontakt:

WEB <http://www.portal-dobrote.com.hr/>

E-mail: portaldobrote@portal-dobrote.com.hr

LJUDI ZA LJUDE

“Nema cesta, niti struje, nema javne rasvjete po selima. A najveći je problem što nema vode, iako su okolne šume pune izvora. Uostalom, vidjet ćete. To se baš mora vidjeti, ljudi ne vjeruju dok sami ne vide”

Ona uzrečica “može gore” postoji i događa se na sat vremena od Zagreba. Ima ljudi na Banovini koji žive u kućicama sa zemljanim podovima, nemaju struje, peć, a ni drva da je nalože.

Nakon reportaže o ljudima koji žive bez struje prvu ruku pomoći iz Zagreba dale su, prije tri godine, novinarka Maja Sever i volonterka Mateja Medlobi, a potrebe s terena i javljala je Branka Bakšić Mitić, dogradonačelnica Gline.

Uz pomoć prijatelja i volontera inicijativa „Ljudi za ljude” našla se s dobrim ljudima na redovnom sastanku “Kod Grge” u Martičevoj već više od 100 četvrtaka.

Obnovljene kuće, struja nakon godina čekanja, hrana, odjeća, obuća, peći, perilice rublja, pokloni za djecu... sve su to omogućili dobri ljudi koji su dali povjerenje ljudima za ljude da sve donacije i pomoć dođu u prave ruke.

Dugo bi trajalo nabranje svih pojedinaca, udruga i tvrtki koje su se uključile na razne načine, od vrećice hrane i higijenskih potrepština, vlastitog vremena, financijski.... Svaka vrsta pomoći jednako od srca velika.

Više od materijalnog, brojnim starijim ljudima čašica razgovora u potleušici u zabačenom kraju iz kojeg ne mogu nigdje otići, a rijetki im mogu doći, znači najviše.

Nema ničega posebnog kod „Ljudi za ljude”. Predani su onome čemu su se posvetili, a to je dovoljno da pokrene lavinu ljudi koji pomažu ljudima.

Maja Sever

Kontakt:

<https://www.facebook.com/ljudizaljude/>

A DI SI TI?! – HUMANITARNA AKCIJA UDRUGE MoSt

Prva akcija održana je u proljeće 2000. godine u sklopu Dana volonterskog rada, a od 2001. godine do danas, svake godine, održavanje akcije organizira se u mjesecu prosincu čime je postala jedna od najvećih i najdugotrajnijih humanitarnih akcija na području grada Splita. Dvadeset godina, cilj akcije *A di si ti?!* je isti: senzibiliziranje javnosti za problematiku beskućništva, promocija solidarnosti i volonterstva te prikupljanje pomoći za korisnike programa Centra za beskućnice/ke. Sav prihod prikupljen tijekom akcije namijenjen je isključivo za korisnike te za uređenje i opremanje prostora Centra za beskućnice/ke.

U akciju se kroz doniranje i promoviranje uključi tisuće građana donoseći knjige, gramofonske ploče, stripove, ukrase, različite proizvode koji se prodaju po simboličnim cijenama. Na štandovima, u ulozu prodavača, sudjeluje preko 80 organizacija, više od 600 volontera, brojne osobe iz javnog, sportskog, političkog i umjetničkog života grada Splita. Medijske kuće besplatno promoviraju akciju, Hrvatsko Narodno Kazalište Split pruža logističku podršku, Grad Split donira manje poklone zaprimljene tijekom protokolarnih posjeta, a Turistička zajednica grada Splita sudjeluje u promociji.

Akcija *A di si ti?!* postala je simbol i pokretač solidarnosti i volonterstva u gradu Splitu. I ono najvažnije, tijekom akcije svi korisnici usluga Centra za beskućnike ujedno su i volonteri i ravnopravno sudjeluju u svim volonterskim aktivnostima.

ADRESAR

POPIS PRUŽATELJA USLUGA ZA BESKUĆNIKE

POPIS PRIHVATILIŠTA/ PRENOČIŠTA

Centar za pomoć i podršku beskućnicima i osobama u riziku od beskućništva

Hrvatska mreža za beskućnike
Zagreb, Ulica Kneza Branimira 53
Tel. 01 800 9991, 091 200 9991
beskucnici.centar@gmail.com

Prihvatište za beskućnike

**Hrvatski crveni križ/Gradsko
društvo CK Zagreb**
Domovinska ulica 10, 10410 Velika Kosnica
Socijalna služba: tel:+385 1 55 34 343, fax. 01
6232266 gsm:+385 98 32 48 39
Recepcija: tel:+385 1 62 32 283
gsm: +385 99 25 30 255
Facebook: Prihvatište za beskućnike Gradskog
društva Crvenog križa Zagreb
www.ckz-prihvatiliste.com
prihvatiliste@ckzg.hr

Prihvatište za beskućnike

Caritas zagrebačke nadbiskupije
Dugoselska 71
10361 Sestvetski Kraljevec
Tel: 01 4678 656, Mob. 099 62 90 388
www.czn.hr
kuca.beskucnici@czn.hr

Prihvatište za beskućnike

Udruga Oaza, Rijeka
Krešimirova 12
51000 Rijeka
Tel. 051/337 400 fax. 051/327-362
www.udrugaoaza.hr
info@udrugaoaza.hr

Prihvatište za beskućnike istarske županije

**Hrvatski crveni križ/Gradsko
društvo CK Pula**
Valturska 61
Pula
Tel/Fax: 091/223 -1035
www.crvenikrizpula
prihvatiliste.pula@gmail.com
Facebook: Crveni križ Pula

Prihvatište za beskućnike "Ruže Sv. Franje"

**Franjevački svjetovni red-
mjesno bratstvo Trsat**
Rijeka, Baštijanova 25a (crkva na Kozali)
Tel: 051/512 131
prihvatiliste.ofstrsat@gmail.com

Prenočište za beskućnike "Sv. Vinko Paulski"

Caritas zadarske nadbiskupije
Ulica Franje Tuđmana 24, Zadar
Tel: 023 / 316 710
caritas@zd.t-com.hr
www.caritas-zadar.hr

Prenočište za beskućnike/ce

Udruga MoSt, Split
Gundulićeva 52, 21000 Split
T: +385 21 49 02 61
info@most.hr

Prenočište za beskućnike

**Udruga SV. Jeronim, Kaštel
Gomilica**
Cesta F. Tuđmana 410
Kaštel Gomilica
Tel. 021/ 495961 Mob: 099 / 653 0659
www.udrugasvjeronim.hr
udrugasvjeronim@gmail.com

Prenočište za beskućnike Dnevni boravak za starije osobe

Caritas šibenske biskupije
Braće Polića 14
22000 Šibenik
Tel: 022 / 216 447 Fax. 022/216 668
caritas-biskupije-sibenik@si.hnet.hr

Prenočište za beskućnike

**Samostan "Misionarke ljubavi-
sestre majke Terezije**
Jukićeva 24, 10000 Zagreb
Tel/fax: 01 4812452

Prenočište za beskućnike Poludnevni boravak

Udruga Novi put
Vodnikova 6
42 000 Varaždin
Tel: 042/230-700
Mob: 098 302421; 098 379 104
centar592@gmail.com
novi.putvzd@gmail.com

Centar za prihvati beskućnika - Dom Sv. Vinka Paulskoga

**Caritas đakovačko-osječke
nadbiskupije**
J. J. Strossmayera 69, 31000 Osijek
Tel: 031/375 612, Mob: 098 722 219
caritas@djos.hr

Centar za beskućnike Karlovac Dnevni boravak

Udruga Milosrđe
Hrvatske bratske zajednice 2
47000 Karlovac
Fax. 047 613 095 Mob: 091 525 3457
centarzabeskucnike@gmail.com

STAMBENE ZAJEDNICE

Stambena zajednica za žene beskućnice

Udruga Oaza
F. Kurelca 4
51000 Rijeka
Mob. 0912696792

DNEVNI / POLUDNEVNI BORAVCI

Kuća utočišta Sestara milosrdnica

**Poludnevni boravak i pučka
kuhinja**
51000 Rijeka

Dnevni boravak za beskućnike

**Dom nade-udruga za podršku
beskućnicima i ostalim socijalno
ugroženim skupinama**

Heinzlova 66
10000 Zagreb
Mob. 0954583723
www.domnade.wordpress.com
udrugadomnade@gmail.com

Dnevni boravak i vanjski rad

Udruga Institut Pula

Zadarska 10, Pula
M.Gioserija 2, Poreč
Tel. 052 222508
www.udruga-institut.hr
institut.lungomare@gmail.com

VANJSKI RAD

Udruga Savao
mob. 098413927

POPIS NADBISKUPIJSKIH/ BISKUPIJSKIH CARITASA

CARITAS ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE

Josipa Jurja Strossmayera 58, 31000 Osijek
Tel: 031 253 910
Fax: 031 253 920
E-mail: caritas@djos.hr
Web: www.caritas.djos.hr

CARITAS GOSPIČKO-SENSKE BISKUPIJE

Dr. Ante Starčevića br. 19, 53 000 Gospić
Tel: 053 575 241
Fax: 053 575 273
E-mail: caritas.gos.senjske.biskupije@gs.t-com.hr

CARITAS HVARSKO-BRAČKO- VIŠKE BISKUPIJE

Hanibala Lucića 18, 21450 Hvar
Tel / Fax: 021 741 354
E-mail: fbarcot@gmail.com

CARITAS KRIŽEVAČKE EPARHIJE

Grkokatoličko sjemenište
Ćirilometodska 1, 10000 Zagreb
Tel: 01 48 51 773
E-mail: ivan.radeljak@zg.t-com.hr

CARITAS POREČKE I PULSKE BISKUPIJE

Jurja Dobrile 6, 52000 Pazin
Tel / Fax: 052 624 306
E-mail: caritas@pazinski-kolegij.hr
Web: www.biskupija-porecko-pulska.hr/ustanove/
caritas.html

CARITAS POŽEŠKE BISKUPIJE

Vukovarska 7, 34000 Požega
Tel: 034 272 988
Fax: 034 273 988
E-mail: caritas@pozeska-biskupija.hr
Web: www.pozeska-biskupija.hr

CARITAS RIJEČKE NADBISKUPIJE

Osječka 84a, 51000 Rijeka
Tel: 051 651 002, 051 511 443
Fax: 051 513 603
E-mail: caritasrijeka@gmail.com, caritas@ri-
nadbiskupija.com
Web: www.caritas.ri-nadbiskupija.com

CARITAS SISAČKE BISKUPIJE

Trg bana Jelačića 1, 44000 Sisak
Adresa uprave: Trg Vere Grozaj 13
Mob: 099 27 56 562
Tel: 044 530 222
Fax: 044 530 223
E-mail: csb@caritassisak.hr
Web: http://www.caritassisak.hr/

CARITAS SPLITSKO-MAKARSKE NADBISKUPIJE

Zrinsko-frankopanska 43, 21000 Split
Tel: 021 318 740
Fax: 021 318 744
E-mail: caritas-info@smn.hr, caritas-split@st.t-
com.hr
Web: www.caritas-nadbiskupije-split.hr
www.caritas-projekt-more.com

CARITAS ŠIBENSKE BISKUPIJE

Težačka 106, 22000 Šibenik
Tel: 022 216 447, 022 215 820
Fax: 022 216 668
E-mail: caritas-biskupije-sibenik@si.t-com.hr
Web: www.sibenska-biskupija.hr/caritas

CARITAS VARAŽDINSKE BISKUPIJE

Pavlinska 4, 42000 Varaždin
Ured uprave
Zagrebačka 3
Tel: 042 320 205
E-mail: caritas.biskupije.varazdin@gmail.com
Web: www.biskupija-varazdinska.hr

CARITAS VOJNOG ORDINARIJATA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ksaverska cesta 12, 10000 Zagreb
Tel: 01 4670 660
Fax: 01 4670 662
E-mail: caritas.vojnog.ordinarijata@caritas.hr

CARITAS ZADARSKE NADBISKUPIJE

Dr. Franje Tuđmana 24/0, p.p. 193, 23000 Zadar
Tel / Fax: 023 316 710
E-mail: caritas@zd.t-com.hr
Web: www.caritas-zadar.hr

CARITAS ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE (CZN)

Kaptol 31, pp 71, 10001 Zagreb
Adresa uprave:
Vlaška 36, 10000 Zagreb
Tel: 01 4817 716
Fax: 01 4852 864
E-mail: czn@czn.hr
Web: www.czn.hr

CARITAS DUBROVAČKE BISKUPIJE

Vatroslava Lisinskog 13a, 20000 Dubrovnik
Tel: 020 612 240
E-mail: caritas@dubrovačka-biskupija.hr
Web: www.dubrovačka-biskupija.hr

CARITAS KRČKE BISKUPIJE

Stjepana Radića 1, 51500 Krk
Tel: 051 222 303
Fax: 051 867945
E-mail: caritas@biskupijakrk.hr
WEB: https://www.biskupijakrk.hr/caritas

CARITAS BJELOVARSKO- KRIŽEVAČKE BISKUPIJE

Trg Eugena Kvaternika 5, 43000 Bjelovar
Tel: 043 638 635
Fax: 043 638 637
E-mail: caritas@biskupija-bk.hr

POPIS SOCIJALNIH SAMOPOSLOGA (Hrvatska mreža protiv siromaštva)

Socijalna samoposluga Belišće

Udruga „Matica umirovljenika
grada Belišća“
Vijenac S.H. Gutmanna 1a, 31 551 Belišće
0989332203
socijalna.samoposluga.belisce@gmail.com

Socijalna samoposluga Beli Manastir i Popovac

Udruga „Priatelj sv. Martina“^A
Stepinca 2d, 31 300 Beli Manastir
V. Nazora 32, 31 303 Popovac
098 190 69 59
prijetelji.sv.martina@gmail.com

Socijalna samoposluga Čakovec

Gradsko društvo Crvenog križa
Čakovec
Kralja Tomislava 29, 40000 Čakovec
040 395 248
info@crveni-kriz-cakovec.hr

Socijalna samoposluga Daruvar

rkt. Župa Presvetog Trojstva
Daruvar
Josipa Jelačića 11, 43500 Daruvar
095/553 0363
presvetotrojstvo.daruvar@gmail.com

Socijalna samoposluga Drenje

Humanitarna udruga „Zrno
dobrote“
Kralja Zvonimira 10, 31 418 Drenje
095 356 1289
zrno.dobrote@gmail.com

Socijalna samoposluga Dubrovnik

Caritas Dubrovačke biskupije
Vatroslava Lisinskog 13a, 20 000 Dubrovnik
020 612 240
caritas@dubrovacka-biskupija.hr

Socijalna samoposluga Dugom Selo „Košarica svjetlosti“

**Gradsko društvo Crveni križ
Dugo Selo**
Ulica II. gardijske brigade "Gromovi" br. 3, 10370
Dugo Selo
01 2753 130
gdckds@hi.t-com.hr

Socijalna samoposluga Đakovo

**Socijalno – humanitarna udruga
„Terezijin krug“**
Ul. bana Ivana Mažuranića 6, 31 400 Đakovo
031 801 261
terezijin.krug@gmail.com

Socijalna samoposluga Labin

**Gradsko društvo Crvenog križa
Labin**
Katuri 17, 52220 Labin
098 923 7618
gdcklabin@gmail.com

Socijalna samoposluga Imotski

Udruga „Kolajna ljubavi“
Kneza Branimira 3, 21 260 Imotski
097 6999 126
kolajna.ljubavi@gmail.com

Socijalna samoposluga Ivanić-Grad

**Gradsko društvo Crvenog križa
Ivanić-Grad**
Ul. Alojza Vulinca 30, 10 310 Ivanić Grad
01/2883 001
gradsko.drustvo.crvenog.kriza@zg.t-com.hr

Socijalna samoposluga Labin

**Gradsko društvo
Crvenog križa Labin**
Katuri 17, 52 220 Labin
098 923 7618
gdcklabin@gmail.com

Socijalna samoposluga Karlovac

**Gradsko društvo Crvenog križa
Karlovac**
Smičklasova 25, 47 000 Karlovac
047 422 586
crvenikriz.karlovac@ka.htnet.hr

Socijalna samoposluga Koprivnica

**Gradsko društvo Crvenog križa
Koprivnica**
Braće Radića 7, 48 000 Koprivnica
048 642 193
048 642 177

Socijalna samoposluga Krapina

**Gradsko društvo
Crvenog križa Krapina**
Frana Galovića 7d, 49 000 Krapina
049 371 141
mario.novosel@gdck-krapina.hr

Socijalna samoposluga Križevci

**Gradsko društvo
Crvenog križa Križevci**
Ul. Franje Račkoga 22, 48 260 Križevci
048 711 700
gdck.krizevci@gmail.com

Socijalna samoposluga Našice

Humanitarna udruga Dar dobrote
Braće Radića 22, 31 500 Našice
dar.dobrote@gmail.com
098 180 9761

Socijalna samoposluga Nova Gradiška

Udruga „Hrabro dijete“
Vladimira Nazora 8, 35 400 Nova Gradiška
+385 (91) 412 8677
+385 (91) 412 8673

Socijalna samoposluga Opatija

**Gradsko društvo Crvenog križa
Opatija**
Ulica Joakima Rakovca 15, 51 410 Opatija
051 712 577
opatija@crvenikriz.eu

Socijalna samoposluga Osijek

**Humanitarna udruga
„Rijeka ljubavi“**
Strossmayerova 68, 31 000 Osijek
rijekaljubavi.os@gmail.com
031/283-417

Socijalna samoposluga Ploče

**Gradsko društvo
Crvenog križa Ploče**
Vladimira Nazora 20, 20 340 Ploče
020 679 563
hck.crveni.kriz.ploce@du.t-com.hr
crvenikri2@optinet.hr

Socijalna samoposluga Požega

Caritas Požeške biskupije
Vukovarska 7, 34 000 Požega
034 272 988
caritas@pozeska-biskupija.hr

Socijalna samoposluga Pula

Udruga „Pokret za čovjeka“
Nobileova ulica 2, 52 100 Pula
097 728 7861
info@pokretzacovjeka.hr

Socijalna samoposluga Rijeka

**OFS Gospe Lurdske,
Trsat, Rijeka**
Ul. Frankopanski Trg 12., 51 000 Rijeka
franjevacki.samostan.trsat@gmail.com
051/452-900

Socijalna samoposluga Samobor

**Gradsko društvo
Crvenog križa Samobor**
Miroslava Krleže 5, 10 430 Samobor
01 3361 681
crveni.kriz.samobor@zg.t-com.hr

Socijalna samoposluga Sinj

**Gradsko društvo
Crvenog križa Sinj**
Ul. Miljenka Buljana, 37 21230 Sinj
info@gdck-sinj.hr
azorica84@gmail.com
+385 (0)21 822 200

Socijalna samoposluga Sisak

**Gradsko društvo
Crvenog križa Sisak**
Ulica kralja Tomislava 18, 44 000 Sisak
044 543 211
crvenikriz.sisak@gmail.com

Socijalna samoposluga Solin

**Gradsko društvo
Crvenog križa Solin**
P. Krešimira IV 31A, 21 210
021 244 411
gdck.solin@gmail.com

Socijalna samoposluga Split

Udruga Most
Gundulićeva 52, 21 000 Split
+385 21 48 36 80
info@most.hr

Socijalna samoposluga Šibenik

Caritas Šibenske biskupije

Težačka 106, 22 000 Šibenik
022 216 447
022 215 820
caritas-biskupije-sibenik@si.t-com.hr

Socijalna samoposluga Varaždin

OFS sv. Ivana Krstitelja, Varaždin

042 213 166
042 213 167
042 313 523
fra-vz@ofm.hr

Socijalna samoposluga Vinkovci

Udruga „Mladi protiv gladi“

Bana Jelačića 44, 32 100 Vinkovci
mladi.protiv.gladi@gmail.com

Socijalna samoposluga Virovitica

Gradsko društvo Crvenog križa Virovitica

Ul. Tomaša Masaryka 6, 33000, Virovitica
033/727-008
crveni-kriz-virovitica@net.hr

Socijalna samoposluga Vukovar

Humanitarna udruga „Duga“

Domobraska 10, 32 000 Vukovar
091 515 42 67

Socijalna samoposluga Zadar

Caritas Zadarske nadbiskupije

Ulica Franje Tuđmana 24, 23 000 Zadar
023 / 316 710
caritas@zd.t-com.hr

Socijalna samoposluga Zagreb

Caritas Zagrebačke nadbiskupije

Kaptol 31, pp 71, 10 000 Zagreb
+385 1 4817 716
czn@czn.hr

Socijalna samoposluga Zagreb Crveni križ

Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb

Ilica 223, 10000 Zagreb
01 3777 895

Socijalna samoposluga Zaprešić

Gradsko društvo Crvenog križa Zaprešić

Trg žrtava fašizma 8, 10 290 Zaprešić
01 3313 302
ckzapresic@hotmail.com

Socijalna samoposluga Županja i Gunja

Gradsko društvo Crvenog križa Županja

Ul. Franje Račkog 34a, 32 270 Županja
032/831-607
info@crvenikrizzupanja.hr
gradsko.drustvo.crvenog.kriza1@vu.t-com.hr

LITERATURA: Knjige, publikacije, članci, mrežne stranice

- Šućur, Z (2001.) Siromaštvo : Teorije, Koncepti i Pokazatelji, Zagreb; Pravni Fakultet
- Šućur, Z. (2005.): Siromaštvo i socijalni transferi u Hrvatskoj; Financijska teorija i praksa
- Šućur Z. (2014) Stari i novi siromasi u hrvatskom društvu: empirijski uvid
- Bejaković, B. (2005.) Siromaštvo. Financijska teorija i praksa. 29 (1). Str. 135.-138.
- Družić Ljubotina, O.; Kletečki Radović, M. (2011.) Siromaštvo i socijalni rad: Koliko je siromaštvo doista „tema“ socijalnog rada?. Ljetopis socijalnog rada 2011. 18 (1). Str. 5.-29.
- Šućur Z., Sustavi socijalne politike: Povijest, obilježja, modeli; Pravni fakultet, Zagreb
- UNDP (2006) Izvješće o društvenom razvoju Neumreženi: Lica socijalne isključenosti, www.undp.hr
- San, A. (1981.) Poverty and Famines. New York: Oxford University
- Peruško, E (2017.) Stanje i trend siromaštva, Sveučilište u Puli
- Vukoja, I (2019.) Mediji i siromaštvo u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf>
- Kodeks časti hrvatskih novinara(2009), <http://www.hnd.hr/dokument>
- Državni zavod za statistiku 2019. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm
- Središnji državni portal <https://gov.hr/moja-uprava/obitelj-i-zivot/socijalna-skrb/sustav-socijalne-skrbi/367>
- Zakon o socijalnoj skrbi <https://sredisnjikatalogrh.gov.hr/cadial/searchdoc.php?action=search&lang=hr&query=Zakon+p+socijalnoj+skrb&searchText=on&searchTitle=on&resultdetails=basic&bid=mG0WAh80I8uXTov6OnG-3tA%3d%3d&annotate=on>
- Informativni članci o Europskoj uniji/ EU Parlament <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/60/borba-protiv-siromastva-socijalne-isključenosti-i-diskriminacije>
- Informativni članci o Europskoj uniji/ EU Parlament <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/borba-protiv-siromastva-u-hrvatskoj-uz-pomoc-eu-sredstava>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/53/europski-socijalni-fond>
- <http://regea.org/hrvatska-u-borbi-protiv-energetskog-siromastva/>
- <https://www.civilnodrustvo.hr/udrugadoor-predstavila-rezultate-dvogodisnjeg-projekta-koji-je-istrazivao-rjesenja-za-energetsko-siromastvo/>
- Sustav socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj-Studija slučaja četiri grada <https://www.most.hr/baza-znanja>
- <https://www.ra-kazup.hr/karla/wp-content/uploads/2018/12/Prezentacija-s-radionice-o-mapiranju-siroma%C5%A1tva-listopad-2016.-diseminacija-HR.pdf>
- HMPS (2019.) PROMJENA, NADA I PRAVDA-Pristup siromaštvo temeljen na pravima https://hmps.hr/wp-content/uploads/2019/12/Promjena-nada-pravda_Prirucnik-EAPN-a_HMPS.pdf
- <http://hmps.hr/>
- www.ombudsman.hr
- <https://www.kucaljudskihprava.hr/>
- <https://www.caritas.hr/>
- <https://beskucnici.info/>
- <https://www.hck.hr/>
- <https://poljoprivreda.gov.hr/>
- <https://www.hgk.hr/documents/mp-vodic-za-doniranje-hrane5dde9620307e4.pdf>
- https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3887180/hrvatska-ceka-banku-hrane-police-socijalnih-samoposluga-zjape-prazne-siromasnih-je-sve-vise-gdje-su-donatori/?utm_source=vijestiFB&utm_medium=post&utm_campaign=organic&fbclid=IwAR20b0aeDb4V6StaSCo5jk_ilBle-6cAVH5LOVPnQi31O_b1Mn8qxxg-TbDM
- <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/hrana-111/sprjecavanje-nastanka-otpada-od-hrane/doniranje-hrane/1262>

Dr. Predrag Bejaković,
znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, IJF

Siromaštvo je bez sumnje ozbiljan osobni i društveni problem, o kojem se dosta raspravlja, ali razmjerno malo radi. Ono je pogotovo opasno ako su njime pogođene dugotrajno zarobljene osobe bez mogućnosti izlaska iz takvog stanja i/ili ako se prenosi s jednog naraštaja na drugi. U zemljama tržišnog gospodarstva siromaštvo je u najvećoj mjeri određeno nezaposlenošću, odnosno nesudjelovanjem u službenom gospodarstvu. U bivšim socijalističkim zemljama vladao je vrlo nepovoljan odnos prema siromašnima, jer se smatralo da je siromaštvo isključivi proizvod kapitalističkog sustava. U "savršenim" društvima besplatnog školovanja, relativno lakog nalaženja zaposlenja i svih prava koja se ostvaruju iz rada, pune zaposlenosti (koja je bila obilježena velikim tehnološkim viškovima i prikrivenom nezaposlenošću), te male, ali sigurne mirovine, samoizbor siromašnih da ne "sudjeluju u društvenim blagodatima", uvjetovao je gotovo ideološku podozrivost prema rješavanju problema siromašnih. Zbog toga je sustav socijalne skrbi bio vrlo slabo razvijen. Zbog nepovjerenja prema svakoj neslužbenoj ili privatnoj inicijativi vlast je obeshrabrivala nedržavne organizacije u pomaganju siromašnima, jer se smatralo da one žele ostvariti politički utjecaj pomažući "isključene". Povijesni razvoj sustava socijalne skrbi (koji ekonomisti obično nazivaju ovisnost o prijašnjem putu - *path dependency*) u značajnoj mjeri određuje obilježja i suvremenih sustava ublažavanja siromaštva, odnosno njihovih (ne)uspjeha u poboljšanju stanja.

U Hrvatskoj je približno u posljednjih dvadesetak godina povećana pozornost na istraživanje siromaštva, ali ipak je u velikoj mjeri nedostajalo pristupačnih i lako razumljivih publikacija o neposrednim aktivnostima na njegovom ublažavanju. Stoga je stvarno potrebno pohvaliti i podržati publikaciju *Siromaštvo - mrlja na savjesti čovječanstva Prikaz okvira i mogućnosti suzbijanja siromaštva u RH*, u kojoj autorica Đordana Barbarić vrlo lijepo izlaže odrednice i obilježja siromaštva te mjere i djelovanje pojedinih dionika.

Nakon kraćeg Predgovora, slijedi dionica o siromaštvo, u kojoj autorica tumači pojmovne odrednice i teorije siromaštva. Pritom naglašava kako *ne postoji jedna univerzalna ili najbolja teorija koja opisuje i objašnjava siromaštvo. U praksi ih postoji čitav niz poput teorije nejednakosti, teorije raspodjele dohotka, teorije stratifikacije, klasne teorije, neomarksističke teorije, teorije marginalizacije, teorije relativne deprivacije, teorije modernizacije, teorije ekonomskog rasta i*

mnoge druge teorije(str. 9). Ujedno daje pregled istraživanja i pokazatelji siromaštva u Hrvatsko, a posebnu pozornost usmjerava na opis ranjivih skupina koje su u Hrvatskoj u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Nakon kraćeg opisa sustava socijalne skrbi u Hrvatskoj, Barbarić pojašnjava strategije borbe protiv siromaštva u EU. Posebno je koristan kronološki pregled aktivnosti i odluka na razini Europske ekonomske zajednice, odnosno Europske unije (str 25-28), u kojem se jasno očituje složenost usklađivanja različitih socijalnih politika unutar EU. Autorica odgovarajuću pozornost usmjerava na Europski socijalni fond koji je osnovan *u okviru višegodišnjeg financijskog okvira za 2007. – 2013. kao instrument politike konkurentnosti, a ne kohezijske politike, radi potpore radnicima koji su zbog velikih strukturnih promjena u tokovima svjetske trgovine uslijed globalizacije izgubili posao*(str. 33). Pošto je izložila strateški dokument Hrvatske za ublažavanje siromaštva, autorica je bez sumnje potpuno u pravu kada naglašava tek djelomični uspjeh u dostizanju zacrtanih ciljeva te bi ističe kako bi u izradi *Strategije za sljedeće razdoblje trebati puno inovativnosti i povezivanja tijela odlučivanja s akademskom zajednicom i praktičarima, onima koji rade na „terenu“ i koji se svaki dan susreću s licima siromašnih* (str. 38).

Iduća dionica posvećena je aktivnosti koje se provode u Hrvatskoj na lokalnoj razini vezano uz smanjivanje siromaštva. Posve je očito kako postoje vrlo velike neopravdane razlike u regionalnoj razvijenosti i kvaliteti socijalnih usluga. Pomoću studije slučaja socijalnih programa u četiri grada - Splitu, Rijeci, Osijeku i Zagrebu – lako se može zaključiti kako su u Zagreba bitno veća razina i širina lepeze socijalnih prava.

Iduće poglavlje posvećeno je pitanjima ljudskih prava i siromaštvo, a autorica detaljnije razmatra pravo na hranu, pravo na adekvatno stanovanje, pravo na socijalnu zaštitu, vodu. Pošto je opisala mogućnosti ostvarivanja prava, Barbarić navodi *kako u RH nisu učinjeni potrebni koraci za pripremu ratifikacije Europske socijalne povelje (revidirane), nije učinjen napredak u prevođenju preporuka i mišljenja UN-ovih odbora koji nadziru primjenu konvencija za zaštitu ljudskih prava na hrvatski jezik, a čime bi ih se učinilo dostupnijim stručnoj i općoj javnosti. Nacionalni program zaštite i promocije ljudskih prava i dalje nije izrađen ni donesen, iako je prethodni istekao još 2016.* (str. 47). Stoga je potrebno što prije pokrenuti sustavne aktivnosti na izradi i provedbi navedenog programa u kojem bi bili jasno utvrđeni zadaci i nositelji zaštite i promocije ljudskih prava.

U Hrvatskoj ne postoje propisane odredbe o izvještavanju o siromaštvo, pa je ono ponešto zapostavljeno u medijima, odnosno nema sustavnog i kvalitetnog izvještavanja o toj temi. Više je nego pohvalno što postoji međunarodni

projekt dodjele Nagrade za novinarske radove koji na dostojan način izvještavaju o siromaštvu, pri čemu se neposredno uzimaju u obzir i prijedlozi siromašnih građana.

Dionica u ulozi institucija u Hrvatskoj u analizi, suzbijanju i ublažavanju siromaštva govori o ulozi akademske zajednice. Pri tom se na konkretnom primjeru neformalne inicijative "Pravo svakog djeteta na školski obrok" pokazuje kako se mogu postići rezultati vrijedni pažnje. Ured pučke pravobraniteljice ima veliko značenje u unaprjeđivanju vladavine prava pa se u tekstu pojašnjavaju aktivnosti ureda i njegovo nastojanje da uspostavi što bolju suradnju s organizacijama civilnog društva. Dionica sadrži i pregled aktivnosti znanstvenog instituta koji se ponajviše bavi javnim politikama te javnim prihodima i rashodima, a završava osvrtom na Ceraneo, što je uspješna i učinkovita poveznica akademske zajednice i civilnog društva.

U Hrvatskoj se razmjerno malo zna o dionicima koji sustavno rade na ublažavanju siromaštva i pomoći siromašnim osobama. Stoga autorica u sljedećoj dijelu teksta vrlo lijepo upoznaje čitatelje s razmjerno brojnim udrugama i mrežama koje mnogo znače u pružanju pomoći beskućnicima, siromašnim i drugim marginalnim skupinama. Autorica također iznosi vrijedne primjere dobre prakse i aktivizma u zajednici, koji zaslužuju pozornost šire javnosti na svom predanom i korisnom radu.

Publikacija završava vrlo korisnim popisom pružatelja usluga i njihovim kontaktima.

U cjelini, ova vrlo vrijedna i zanimljiva publikacija posvećena je odrednicama, stanju, obilježjima i posljedicama siromaštva u Hrvatskoj. Autorica Đordana Barbarić čitatelje upoznaje s mnogim organizacijama i institucijama koje itekako mnogo doprinose ublažavanju nezavidnog stanja. Njihovom boljim povezivanjem i osnaživanjem suradnje, učinci njihovog djelovanja, posebice u ovim teškim vremenima pandemije i potresa, mogu biti još bolji i značajniji.

Osim zanimljivog teksta potrebno je pohvaliti i stvarno dojmljive prigodne crno-bijele fotografije koje je pripremio Leonardo Della Vega.

Doc.dr.sc. Krešimir Krolo

Odjel za sociologiju
Sveučilište u Zadru

Društveni problemi koji proizlaze iz siromaštva, bilo da su oni vezani za iskustva i specifične slučajeve pojedinaca, bilo da su vezani za grupe i zajednice, predstavljaju jedan od najvećih izazova modernih društava. Globalna financijska kriza iz 2008. te još uvijek aktualna pandemijska kriza razotkrili su strukturne probleme globalnog društvenog sustava i nejednakosti koje proizlaze iz nemogućnosti da se najosjetljivije društvene skupine adekvatno nose s izazovima koje takve krize nose. Pridodamo li ovom problemu i probleme prirodnih (potresi, poplave, požari) i ekoloških katastrofa (klimatske promjene), jasno je kako održivost lokalnih i globalnih zajednica i društava ovisi uvelike o tome kako i na koji način kroz različite politike, inicijative i programe zaštititi one koji se nalaze na prvoj liniji ozbiljnih društvenih izazova i kriza. Upravo iz tih razloga, ali i zbog strukturnih i kulturnih specifičnosti hrvatskog društva, publikacija „Siromaštvo – mrlja na savjesti čovječanstva“ predstavlja važan i vrijedan napor prikaza načina na koji se može kroz akcijske programe i politike napraviti što je više moguće kako bi se smanjio rizik od siromaštva, ali i kako bi se one koji se nalaze u takvoj situaciji ponovno uključilo u društvo. Pritom valja naglasiti kako publikacija osim što nudi radne definicije siromaštva, društvene isključenosti te temeljni pregled teorijskih ulaza preko kojih se siromaštvo može analizirati i proučavati, također nudi i temeljit prikaz institucionalnih i strateških odgovora na ovaj društveni problem. S opravdanim razlogom je poseban naglasak stavljen na ulogu civilnih organizacija i inicijativa u zajednici koje pokazuju iznimnu snalažljivost i brzinu odgovora u zaštiti najosjetljivijih skupina. Čitatelji koji se tek upoznaju s temom i načinima na koji se siromaštvo može reducirati, pred sobom imaju hvalevrijedan dokument unutar kojeg se nalazi odmjereno prikaz relevantnih informacija o uzrocima i posljedicama siromaštva te popis aktera s kojima mogu ostvariti suradnju na individualnoj ili institucionalnoj razini.

mr.sc Lora Vidović,
pučka pravobraniteljica

Siromaštvo je prijetnja ljudskom dostojanstvu, prepreka zdravlju, obrazovanju i radu, teret koji na svojim leđima nosi prevelik broj ljudi na svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. U isto vrijeme, politike njegovog suzbijanja još uvijek nisu nedovoljno ambiciozne pa je podizanje svijesti o razmjerima i stvarnim posljedicama siromaštva na pojedinca ne samo dobrodošlo, već i nužno. Upravo će tom osvještavanju uvelike doprinijeti publikacija autorice Đordane Barbarić, istaknute borkinje za ljudska prava koja je više desetljeća rada i aktivizma posvetila upravo onima koje siromaštvo najteže pogađa.

Knjiga „Siromaštvo - mrlja na savjesti čovječanstva“ sveobuhvatna je i temeljita analiza ovog problema, a daje i otrežnjujući osvrt na nedovoljnu povezanost teorije i prakse u dosadašnjim mjerama borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti te ukazuje na njihove ključne nedostatke.

Posebna vrijednost je širina kojom autorica pristupa fenomenu siromaštva pa tako njezin fokus nadilazi predvidive okvire socijalne skrbi i obuhvaća, primjerice, stambenu politiku ili osiguranje pristupa vodi, a uz institucije, opravdano važnu ulogu dodjeljuje i akademskoj zajednici, medijima, lokalnim zajednicama i civilnom društvu.

Publikacija će kao iznimno dragocjen izvor informacija zasigurno postati nezaobilazno štivo svima koji se za istraživačke, publicističke ili neke druge potrebe bave temom siromaštva. S druge strane, zbog pregleda osnovnih pojmova i relevantnih teorija, koncizno predstavljenog sustava socijalne skrbi, uključujući i skupine korisnika, te popisa organizacija i mreža aktivnih u suzbijanju siromaštva i davanju podrške najranjivijima, bit će i odlična polazišna točka za sve koji se tek kreću baviti temom siromaštva i njegovoj neodvojivoj, ali često zanemarenoj, poveznici s ljudskim pravima.

O UDRUZI MoSt:

Udruga MoSt iz Splita je nevladina, nepolitička, neprofitabilna organizacija, osnovana 1995. godine i upisana u registar 15.12.1998. godine, s ciljem unaprjeđenja života djece, mladih, osoba koji žive u siromaštvu i beskućnica/ka. MoSt je aktivnostima usmjeren na provedbu lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih strategija suzbijanja rizičnih ponašanja mladih, siromaštva, beskućništva i socijalne isključenosti.

O autorici:

Đordana Barbarić, rođena i živi u Splitu. Više od dva desetljeća u udruzi MoSt osmišljava i provodi programe usmjerene prema ranjivim skupinama i suzbijanju siromaštva. Voli ono što radi, vjeruje u aktivizam i promjene koje ono donosi.

O autoru fotografija:

Leo Lendić, splitski je fotograf koji djeluje pod fotografskim i umjetničkim imenom Leonardo Della Vega. Fotografski gen nosi od svog djeda Stjepana Šimića, poznatog splitskog fotografa. Leonardo voli fotografije socijalne tematike, ljude, život splitskih ulica, fascinira ga interakcija unutrašnjeg i vanjskog svijeta. Snima s dušom, fotografira ono što osjeća, a ne ono što vidi. Izabrane fotografije u publikaciji su iz ciklusa „Voljeni grad“, pod naslovom „Drugo lice ljubavi“.

„SIROMAŠTVO-MRLJA NA SAVJESTI ČOVJEČANSTVA“

Prikaz okvira i mogućnosti suzbijanja siromaštva u RH

Priredila: Đordana Barbarić

Nakladnik: Udruga MoSt, Split

Za nakladnika: Drago Lelas

Oblikovanje i prijelom knjige: Luka Duplančić

Recenzenti:

Dr. Predrag Bejaković,

znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, IJF

mr.sc Lora Vidović, pučka pravobraniteljica

Doc.dr.sc. Krešimir Krolo, Odjel za sociologiju,
Sveučilište u Zadru

Fotografije: Leo Lendić (Leonardo Della Vega)

Tisak: Grafis

Godina 2020

Naklada: 500 komada

ISBN 978-953-55735-0-0

CIP - Katalogizacija u publikaciji
SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
U SPLITU

UDK 364.662(497.5)

BARBARIĆ, Đordana

Siromaštvo - mrlja na savjesti
čovječanstva : prikaz okvira i mogućnosti
suzbijanja siromaštva u RH / <priredila>
Đordana Barbarić ; <fotografije Leo
Lendić>. - Split : Udruga MoSt, 2021.

Om. nasl. - Bibliografija.

ISBN 978-953-55735-0-0

I. Siromaštvo -- Hrvatska

181211042

Udruga MoSt

Gundulićeva 52 Split

Tel/fax: 021 483 680

e-mail: info@most.hr

www.most.hr

Tiskanje ove publikacije omogućeno je
financijskom podrškom Nacionalne zaklade za
razvoj civilnoga društva. Sadržaj ove publikacije
isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava
stajalište Nacionalne zaklade

← ↻ ↕ ↺ →
UDRUGA
MOST